

Suçlu muyum?
Suçlu muyuz?
Suçlular mi?

İstanbul - Diyarbakır / Nisan 2012

Proje Yayını

Türkçe

Bu Hibe Projesi
Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hkmeti
Tarafından finanse edilmektedir.

Bu kitapçık, Sözleşme Makamı'nın Merkezi Finans ve İhale Birimi olduğu "Sivil Toplum Örgütleri Arasında Diyalogun Geliştirilmesi" Hibe Programı kapsamında desteklenen ve İstanbul'da Başak Kültür ve Sanat Vakfı ve Diyarbakır'da ÇAÇA (Çocuklar Aynı Çatının Altında Derneği) ile ortaklaşa yürütülen hibe projesi kapsamında hazırlanmıştır.

İstanbul Nisan 2012

"Suçlu muyum? Suçlu muyuz? Suçlular mı?"

Dizayn: Özgür Ekin Şahin

Kapak: Enrico Cattabriga

Baskı: Can Kardesler

**Çeviri: İngilizce: Sinem Şekercan - Elif Ozkaya
Kürtçe: Muhammed Gözütok**

Yayına hazırlayan: Ayşe Tepe Doğan-Handan Çağlayan

Bu belge Avrupa Birliği'nin mali katkısı ile hazırlanmıştır. Bu belgenin içeriğinden sadece Başak Kültür ve Sanat Vakfı/ÇAÇA sorumludur ve bu içerik herhangi bir şekilde Avrupa Birliği'nin görüş veya tutumunu yansıtmaz.

Başak ve Kültür ve Sanat Vakfı

Çocuklarla Aynı Çatının Altında Derneği (ÇAÇA)

Kayışdağı Mah.Uslu Cad.Nihat Sok.
No55/A-Ataşehir/İstanbul
Tel&Fax: 0216 540 2 462
www.basaksanatvakfi.org.tr

Ofis Ekinçiler Cad.Kristal Apt.Kat 5 No21.
Yenişehir /Diyarbakır
Tel.04122239153
cacader@mynet.com

İÇİNDEKİLER

- Sunuş
- Çocukların Suça İlişkin Algıları Diyarbakır-İstanbul Anket Çalışması-Kasım 2011
- Özet Değerlendirme
- Geleceğin Umut Işığı Çocukların Evsahipliğinde Bir Panel-Forum: Çocuk, Göç ve Suç
- Fotoğraf Atölyeleri ve Çocuklardan Hikâyeler
- Yücel Tunca, Fotoğraf Vakfı Başkanı, Suçla Hesaplaşan Fotoğraflar,
- İstanbul'daki Çocuklardan Hikâyeler
- Diyarbakır'daki Çocuklardan Hikâyeler
- *Basından*
- Müge İplikçi, Suçlu muyum? Suçlu muyuz? Suçlular mı?
- Banu Tuna, Çocuklar nasıl tinerci olur?
- Feryal Saygılıgil, Suçlu Kim
- Pınar Öğünç, 23 Nisan Koltuğuna onları oturtsanız ya...

SUNUŞ

Çocuklar, gelişen ve değişen dünyayla birlikte, her geçen gün daha fazla risk altında yaşamaya mahkum olmakta ve maalesef daha fazla suça itilmekteler. Bu olumsuz gelişmenin ardındaki etkenlerin başında, sosyal adaleti ortadan kaldıran, ekonomik siddet de dahil olmak üzere, şiddetin derinleşerek yaygınlaşmasına yol açan sosyo-ekonomik ve politik etkenler bulunuyor. Söz konusu etkenler, toplumsal yaşamın olduğu kadar ailenin de dokusunu etkileyerek, çocukların daha korumasız ve risklere açık hale gelmesinde rol oynuyor. Öte yandan, bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, medyanın her geçen gün artan etkisi, çocukları etkileyen uyarıların yaşamımızda daha fazla yer etmesi de, çocuklar için risk faktörlerini çoğaltan etmenler olmaktadır.

Günümüzde, çocuklarla suç kavramının kolaylıkla birlikte kullanılabilmesine tanık oluyoruz. Oysa çocukluk son derece özgün bir kategoridir. Yetişkinler açısından suç kavramı ile çocuklar açısından suç kavramının benzer şekilde ele alınamayacağı ve aynı anlama gelmeyeceğinin unutulmaması gerekir. Aksi takdirde, çocukların suça itilmelerine yol açan ve her biri başlı başına bir istismar ve şiddet kaynağı olan yukarıdaki faktörlere yenileri eklenir. Çocuk merkezli bir yaklaşım, çocukları suça iten toplumsal koşulların irdelenmesini; çocukların artan şiddet, ayrımcılık ve istismar gibi risklere karşı, koruyucu ve önleyici mekanizmaların daha güçlü ve etkili bir şekilde geliştirilmesini gerektirir.

Ülkemizde, bu konudaki yaklaşım dönüşümünün hayli geç başladığı ve ağır ilerlediği belirtilebilir. 2005 yılında yürürlüğe giren Çocuk Koruma Kanunu ile “koruma ihtiyacı olan” ve “suça sürüklenen” çocuklarla ilgili koruyucu düzenlemeler ve çocuk yargılamasına ilişkin özgün hükümler getirildi.¹

Kuşkusuz Çocuk Koruma Kanunu gibi, önceliği çocukları korumaya veren düzenlemelerin gerçekleştirilmiş olması önemlidir. Ancak toplumsal adaletsizliklerin ve şiddet kaynaklarının devam ettiği ortamlarda, yasa maddelerine rağmen çocukların risk altında kalmaya devam edecekleri de bir gerçektir. Dolayısıyla, çocukların korunmasına ve onlara yönelik risk faktörlerinin ortadan kaldırılmasına yönelik, ilgili kurumlara ve kişilere önemli görevler düşmektedir.

Çocuk ve gençlere yönelik çalışmalara ağırlık veren bir kurum olarak biz de, kendimizi bu konuda sorunluluk sahibi görüyoruz. Uzun yıllardır çocuklarla birlikte yaptığımız çalışmalar

¹ Söz konusu yasanın Temel İlkeler başlığı altındaki 4. maddesinde yasanın uygulamasında çocuğun haklarının korunması amacıyla bir dizi önlem sıralanmaktadır.

Madde 4 - (1) Bu Kanunun uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla;

a) Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılm haklarının güvence altına alınması,

b) Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi,

c) Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,

d) Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılmalarının sağlanması,

e) Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları,

f) İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usul izlenmesi,

g) Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,

h) Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimi ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi,

i) Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması,

j) Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmışının sağlanması,

k) Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları,

l) Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde kimliğinin başkaları tarafından belirlenmemesine yönelik önlemler alınması,

İlkeleri gözetilir. (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1527.html>)

esnasında, çocuklara yönelik risk faktörlerini ve onları suça iten etkenleri yakından gözlemlene olanağı bulduk. Gözlemlerimiz neticesinde, kendimizi daha fazla sorumlu hissettik. Daha fazla çalışma yapmamız gerektiğini düşündük. Çalışmalarımızda ağırlıklı olarak önleyici tedbirlere yoğunlaştık. Çünkü çocuk istismarına yol açan ve çocukları suça iten etkenleri önceden belirlemenin yaşamsal bir önem taşıdığını fark ettik. Bu doğrultuda, çocuk istismarının ve çocukların suça itilmesinin ardındaki etkenlere dikkat çekmek amacıyla, “suçlu muyum, suçlu muyuz, suçlular mı?” adlı altında bir çalışma gerçekleştirdik. Adından da anlaşılacağı gibi, burada sorguladığımız, çocuğu suça iten etkenlerin neler olduğudur. Ayrıca çocukların “suç”a ilişkin algılarını açığa çıkarmaya da çalıştık

Sorunun büyüklüğü ve yaygınlığı oranında, çok geniş bir çalışma alanıyla karşı karşıya bulunduğumuz açıktır. Bu devasa alanı bütün boyutlarıyla kapsayacak bir çalışma yapma iddiasında değildik. Konuya daha spesifik bir bağlamda ve vakfımızın daha önceki çalışmalarının zorunlu göç yaşayan kesimlere yönelik olmasından hareketle, aynı zamanda zorunlu göç açısından bakmayı hedefledik. Çünkü gözlemlerimiz, 1990’lı yıllarda son derece travmatik etkiler yaratarak gerçekleşen zorunlu göçün, hem çocukların istismar edilmesine hem de suça itilmelerine ilişkin olumsuz toplumsal koşulları derinleştirici etkiye bulunduğunu gösteriyordu.²

Göç öncesi ve esnasında yaşanan şiddet, yerinden olma, aile üyelerinin birbirinden kopması, bazılarının tutuklanması veya kaybolmasının yanı sıra, gelinen yerde yaşanan güçlükler, bu tür derinleştirici etkenler arasında sayılabilir. Özellikle, gelinen yerde karşı karşıya kalınan yoksulluğun altını çizmek gerekir. Çünkü zorunlu göçün çocuklar açısından en önemli sonuçlarından birisi, başta ekonomik istismar olmak üzere, onları, istismarın pek çok türüne açık hale getiren çocuk işçiliği oldu. Çocuk işçiliği, ülkemizin kanayan yaralarından birisidir ve zorunlu göç mağduru çocuklar, bütün olumsuz sonuçlarıyla birlikte bu durumu en ağır şekilde yaşadılar, yaşamaya devam ediyorlar. Bu nedenle konuya zorunlu göç bağlamında bakmanın önemli olduğunu düşündük.

“Suçlu muyum, suçlu muyuz, suçlular mı?” çalışmamızı, yukarıda bahsedilen şekilde göç alan iki kentte, Diyarbakır ve İstanbul’da gerçekleştirdik. Çalışmamızı yürütürken, bu iki kentte çocukları suça iten etkenleri özgül olarak saptamayı ve bu özgül etkenlere karşı, ne tür önleyici önlemlerin geliştirilebileceği ile önlemlerin öncelikle hangi kurumlar tarafından hayata geçirilmesinin daha etkili olabileceğini ortaya çıkarmayı hedefledik. Bu doğrultuda, anket, drama, fotoğraf atölyesi gibi farklı etkinlikleri bir arada yürüttük.

Öncelikle, bölgeler arasındaki benzerlikler ve farklılıkların neler olduğu, çocukların beklentilerin ve yapabildikleri açısından nelerin değiştiğini ve her iki bölgedeki çocukların çıkmazlarının neler olduğunu karşılaştırmak, çocukların suç algısını ve suçun nedenlerine ilişkin düşüncelerini anlayabilmek için, anket çalışmasını gerçekleştirdik. Anket çalışmasından sonra, drama ve fotoğraf atölyeleri olmak üzere iki atölye çalışmamız oldu. Drama atölyesinde; çocuklarla suç, çocuk ve medya konulu drama çalışması yapıldı. Fotoğraf atölyesinde ise; fotoğraf, görsel hikâye oluşturma, suç, suçlu ve çocuk üzerine metin oluşturma, röportaj yapma vb. medya okur-yazarlığı, hikayelendirme çalışmaları yapıldı. Bu çalışmalar, İstanbul ve Diyarbakır’da değişik mekanlarda sergilendi. Konunun uzmanı konuklarımızın katılımıyla gerçekleştirdiğimiz “*Geleceğin Umut Işığı Çocukların Evsahipliğinde Çocuk, Göç ve Suç*” konulu panel/forum ile projemize sonlandırdık. Panelimizde çocuk ve suç konusu tartışırken elbette konunun öznesi olan çocukları unutmamak. Onlara da söz vererek, düşüncelerini paylaşmalarını istedik. Yaptığımız çalışmaların sonuçlarını, daha geniş bir kamuoyuna ulaştırabilmek amacıyla bu kitapta derledik.

² 1990’larda yaşanan zorunlu göçün çocuklar ve gençler üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin çalışmalarımızla ilgili bkz. Başak Sanat Vakfı, 2004, SES ÇIK (Ses Çık sorun etme sahip Çık) SES DUY (Zorunlu Göçün Çocuk ve Gençler Üzerindeki Etkileri 2004-2010 ARŞILAŞTIRMALI ARAŞTIRMA SONUÇLARI (Başak Kültür ve Sanat Vakfı 2010) , Çağlayan Handan, Özer Şemsa ve Tepe Doğan NE DEĞİŞTİ (Kürt Kadınların Zorunlu Göç Deneyimi? İstanbul Ayizi yayınları (2011).

Kitapta Diyarbakır ve İstanbul'da uyguladığımız anketin sonuçlarına ilişkin kısa bir değerlendirmenin yanı sıra, çalışmanın sonunda gerçekleştirdiğimiz panelin sunumları ile atölye eğitmenlerimizin görüş ve izlenimleri ile çocukların çalışmalarını okuyacaksınız.

Umarız, bu proje, çocuk ve suça ilişkin, çocuk merkezli bir yaklaşımın önemine dikkat çeker ve çocukların korunmasına ilişkin daha etkin önlemlerin alınmasına vesile olur.

Teşekkürler;

Anket sorularının hazırlanmasına destek sundukları için, Behice Boran, Figen Paslı ve Emrah Kırımsoy'a, sergi salonlarını ücretsiz tahsis ettiği için Anadolu Kültür'e, teknik desteklerinden dolayı STGM'den Tuğçe Bahadır, Emre Murat Ermiş ve Nejat Taştan'a; panelimizin moderatörlüğünü üstlendiği için Gülnur Elçik'e; zamanlarını bizlere ayırıp bilgi ve birikimlerini bizimle paylaştıkları için Pınar Öğünç, Nihat Tarimeri, Ayşenur Demirkale, Serra Müderrisoğlu, Yüce Yöneş ve Abdulkadir Güger'e; duyurularımızın redaksiyonlarına destekleri için Nalan Kutlay'a; eğitmenlerimiz Yücel Tunca ve Kibar Süvari Bozkuş'a çocuklara fotoğraf eğitimi verdikleri için, Hasan Baha Gönçe ve Berivan Kaya'ya drama atölyesindeki eğitim çalışmaları için; Proje Ortağımız ÇAÇA' ile; Projenin fotoğraf sergisinin kreatörlüğünü yapan Enrico Cattabriga'ya; Diyarbakır'da ki emeklerinden dolayı proje danışmanı Taskin Adiguzel'e; Web sayfamızın tasarımını ve güncellenmesini üstlenen Mehmet Deniz Perçin'e; Diyarbakır etkinliğinde çocuklarla atölye çalışması gerçekleştiren Başak müzik grubuna, kitabın son redaksiyonunu yapan Baver Demircan'a, Kürtçe çevirileri özveri ile yapan Muhammed Gözütek ve İngilizce çevirileri yapan Sinem Şekercan ve Elif Ozkaya'ya; görsel tasarım için Mehmet Güzel'e; projenin anketörlüğünü yaptıkları için Kadriye Kurt, Reyzan Şahin, Uğur Kaya ve Abdulaziz İnce'ye; panel'de görev alan genç arkadaşlarımız Derya Aydın, Elif Dilan Güntaş, Aliye Kurt, Dilan Alabuga, Gökhan Ballıkaya, Hasret Kaya ve Sercan Şengül'e; Organizasyonda büyük emekleri olan Nurettin Erbek ve Özgür Ekin Şahin'e; Sergi salonlarını tahsis ettikleri için Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'ne; Bir dönem proje koordinatörlüğünü yapan Sibel Erduman'a yeni proje koordinatörü Hümeyra Tusun'a, proje ekibine; Projenin görünür kılınmasını sağlayan basın mensuplarına; Tütün deposu sergi salonu ve Cezayir restaurant çalışanlarına; kitabı yayına hazırlayan Ayşe Tepe Doğan ile Handan Çağlayan'a ve en önemlisi de, projede büyük emeği olan, projeyi sahiplenen, projede yer alan çocuklarımıza ve ailelerine sonsuz teşekkür ederiz.

Başak Kültür ve Sanat Vakfı

**“SUÇLU MUYUM?
SUÇLU MUYUZ?
SUÇLULAR MI?”**

**Çocukların Suça İlişkin Algıları
Diyarbakır-İstanbul Anket Çalışması Kasım 2011**

Özet Değerlendirme

2011 yılında Diyarbakır ve İstanbul’da 108 çocukla yüz yüze görüşerek gerçekleştirilen anket uygulamasının sonuçları, Vakfımız tarafından daha önce yayımlandı.³ Burada elde edilen bulgulara ilişkin kısa bir değerlendirme yapmakla yetinilecektir.

Proje kapsamında gerçekleştirdiğimiz araştırmanın amacı; çocuk ve suç konusunun sosyal, psikolojik ve ekonomik boyutlarını, çocukların algısı ve sözleri üzerinden işlemek ve bu konuda bir farkındalık yaratmaktır. Ankette adalet, suç, eşitlik, şiddet vb. gibi kavramların nasıl algılandığına yönelik soruların yanı sıra, görüşmecilerden beklentileri de sorulmuş, çözüme yönelik ipuçları elde edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca yaşanan mekan, evde kullanılan dil, aynı hanede yaşayan kişi sayısı, sosyo-ekonomik duruma yönelik sorular da sorulmuş, bu bağlamda araştırmamızda suçun arka planındaki nedenlerin ve katılımcıların bu konudaki algılarının ortaya çıkarılması hedeflenmiştir

Anket, suça itilmiş çocukların yanı sıra, çeşitli derecelerde risk altında olan çocuklarla da gerçekleştirilmiştir.

Diyarbakır ve İstanbul olmak üzere iki farklı şehirde yapılan araştırmada, Diyarbakır’daki görüşmecilerin %27’si (n=14) kız, %73’ü (n=36) erkek; İstanbul’daki görüşmecilerin %47’si (n=27) kız, % 53’ü (n=31) erkek çocuklarından oluşmaktaydı.

Anket bulgularına göre, suça itilen çocuklar açısından göç, dikkate değer bir olgu niteliğindedir. Diyarbakır’a ankete katılan çocukların yarısından fazlası (%57), çevre köylerden göç etmişti; İstanbul’daki yanıtlayıcıların ise, aynı oranda bölge kentlerinden göç ettikleri görülmüyordu. Yanıtlayıcıların büyük bölümü ev ortamında yaşarken, İstanbul’daki çocukların % 16’sı, Diyarbakır’dakilerin ise %8’i ev dışında (yurtlarda veya katı atık deposu gibi çalıştıkları işlerle ilgili mekânlarda) yaşadığını belirtmiştir. Yaşadıkları haneler açısından bakıldığında, Diyarbakır’daki çocukların neredeyse dörtte biri (%24) 10-12 kişilik kalabalık hanelerde yaşarken, İstanbul’da bu denli kalabalık hanelerde yaşayan çocukların oranı düşmektedir (%5).

Yoksulluk, bu çocukların yaşadıkları hanelerin ortak tablosunu oluşturmaktadır. Diyarbakır’daki çocukların yaşadığı hanelerin yarısından fazlasında (%56), temel gereksinimler karşılanamazken, İstanbul’da temel gereksinimleri karşılayamayan hane oranı %24’tür. Ailelerin önemli bir bölümünün temel ihtiyaçlarını bile karşılayamadığı bu koşulların sonuçları, çocukların eğitim dışında kalması ve çocuk işçiliği olmaktadır. Nitekim, çoğu temel eğitim çağında olmalarına rağmen, Diyarbakır’daki çocukların %12’si, İstanbul’dakilerin ise %14’ünün okul kaydı bulunmamaktadır. Anket yapıldığı esnada ya da daha öncesinde herhangi bir işte çalıştığını belirten çocukların oranı Diyarbakır’da %82, İstanbul’da ise %55’tir. Yoksullukla bağlantılı eğitime erişememe ve çocuk işçiliği olgularının, çocuk istismarı ve çocukların suça itilmesi açısından göz ardı edilemeyecek boyutlarda olduğu görülmektedir.

Çocukların suça itilmesi olgusuna ilişkin, İstanbul ve Diyarbakır arasında fark olduğu gözlenmiştir. “Yasalarla bir şekilde sorun yaşayıp yaşamadıkları” sorusuna, Diyarbakır’da %10, İstanbul’da ise %29 oranında evet yanıtı verilmiştir. Bu soruya evet yanıtı veren çocukların büyük çoğunluğu, “kendilerine haksızlık yapıldığı” kanaatinde-dir.

Şiddet denilince çocukların ilk aklına gelen, aile içinde maruz kaldıkları şiddet olmuştur. Özellikle, Diyarbakır’daki çocukların tamamına yakınının (%94) yanıtının bu yönde olması,

³ Anket sonuçlarına ilişkin kapsamlı bir değerlendirmeye, Başak Sanat Vakfının web sitesinden ulaşılabilir. <http://www.basaksanatvakfi.org.tr/suclumuyum/projeanket.pdf>

çocukların çok yaygın olarak aile içinde şiddete maruz kaldıkları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca, Diyarbakır'daki çocuklar arasında şiddet denilince, aklına işkencenin geldiği yanıtı verenler de olmuştur. Bu yanıtın da, kentin politik atmosferiyle ilgili olduğu belirtilebilir. İstanbul'da verilen yanıtlar arasında "kadına yönelik şiddet" in de bulunması ise, kadına yönelik şiddete karşı medyada yer alan haber ve yorumların çocuklarda bu yönlü algı oluşmasına yol açtığı şeklinde yorumlanabilir.

Ankette yer alan sorulardan birisi ise, çocukların suçu ne şekilde tanımladıklarına ilişkindir. Verilen yanıtlara göre, suç deyince, hem İstanbul'daki hem de Diyarbakır'daki çocukların aklına cinayet, hırsızlık, uyuşturucu gibi adli olguların yanı sıra, kadına karşı şiddet ve sosyal adaletsizlik gibi toplumsal sorunlar da gelmektedir.

Çocukların, şiddete iten nedenlere ilişkin algıları ise, üzerinde durmaya değerdir. Nitekim her iki kentte de çocuklar, başta haksızlık olmak üzere toplumsal baskı, fakirlik ve adaletsizliği, suça iten nedenler olarak belirtmiştir.

Her iki kentte de çocuklar, adalet denilince, cezalandırmadan ziyade temel hakların hayata geçirilmesini algılamaktadır. Nitekim bu yönlü soruya cezalandırma seçeneğini işaretleyenler, Diyarbakır'da %8, İstanbul'da %19 oranlarında kalırken, "özgürlük, eşitlik, demokrasi ..." seçeneğini işaretleyenler, sırasıyla %39 ve %47 oranlarındadır.

Şiddetin nasıl azaltılabileceğine yönelik verilen cevaplar ise, çocukların şiddetin azaltılabileceğine inandıklarını göstermektedir. Çocuklar, iletişimin, empati kurmanın şiddeti azaltacağına inandıklarını dile getirmiştir. Öte yandan verilen yanıtlar, çocukların, suça itilme ile maddi sorunlar arasındaki bağın da ayırında olduğunu gösteriyor. Nitekim suça iten nedenler arasında, Diyarbakır %47, İstanbul %36 oranında işsizlik, yoksulluk gibi ekonomik etkenler sıralanmış. Verilen yanıtlar arasında geçen "çaresizlik" ifadesi, çocukların çaresizlik duygusuna aşına olduklarını düşündürmektedir.

Şiddetin nasıl önlenileceğine yönelik verilen cevaplarda dikkat çekici olan ise, Diyarbakır'da en fazla (%35) maddi sıkıntıların giderilmesi ve iş imkânlarının sağlanması seçeneğinin vurgulanmış olmasıdır. İstanbul'da ise, %21 oranında adalet ve eşitlik seçeneği vurgulanmıştır. Diyarbakır için ikinci olarak barış ve özgürlük gelirken, İstanbul için maddi sıkıntıların kalkması dile getirilmiştir.

"Sizce şiddeti en çok kimler uyguluyor" sorusuna verilen cevaplar, şiddetin nerde nasıl başladığı ve çocuklar için nasıl bir suç zemini oluşturduğunu açısından önemlidir. Diyarbakır'da %47 oranında aileler (anne-baba) ve %39 öğretmenler cevabının verilmesi dikkat çekmektedir. İstanbul'da ise görüşmecilerin %40'nın devlet, ordu ve polis cevabını vermesi, göçün yarattığı politik atmosferle ilişkilendirilebilir. Aynı cevabın verilme sıklığı Diyarbakır'da %27'dir.

Şiddetin uygulandığı mekân olarak Diyarbakır'daki görüşmecilerin %78'i ev, okul ve sokak (her yerde) cevabını verirken, İstanbul'daki görüşmecilerin %29'u aynı cevabı vermişlerdir.

Şiddetin önlenileceğine ilişkin olumlu görüş bildirenlerin Diyarbakır'da %82, İstanbul'da %60 gibi yüksek oranda olması önemli olduğu gibi, İstanbul'daki görüşmecilerin %40'nın olumsuz görüş bildirmiş olması da dikkat çekicidir. Her iki grup da uzlaşa, adalet ve barışın şiddeti önleyebileceğini düşünüyor. Aynı zamanda, kadınlara özgürlüğün de şiddeti azaltacağı düşüncesi, görüşmecilerin bakış açıları açısından önemli bir durumu ifade etmektedir.

Sonuç olarak; Diyarbakır ve İstanbul'da yapılan anket çalışmasında genel olarak sorulara ortak cevaplar verilse de, yaşanan yere bağlı olarak zaman zaman farklılaşmalar olduğu da görülmüştür. Ayrıca, hem günlük olarak karşılaşılan olaylar hem de medyada yer alan haberlerin, çocukların suç, şiddet, adalet, hak, eşitlik vb. olgulara ilişkin bakış açılarını etkilediğini söylemek mümkündür.

Verilen cevaplar her iki kent açısından da çocukların kimi zaman umutsuzluklarını dışı vursa da, suçun ve şiddetin önlenilebilirliğine dair çözüm önerileri ve/veya beklentileri bizler açısından oldukça değerlidir. Çocukların şiddetin kimden geldiği ve nerde uygulandığına yönelik yanıtları, çözüm açısından son derece yol gösterici niteliktedir.

Geleceğin Umud Işığı Çocukların Evsahipliğinde Bir Panel-Forum

ÇOCUK, GÖÇ VE SUÇ

Panel-forum niteliğindeki bu etkinlik 31 Mart 2012 tarihinde, İstanbul'da Cezayir Restoran'ta gerçekleştirildi. Moderatörlüğünü Gülnur Elçik'in yaptığı panele, konuşmacı olarak Radikal Gazetesi yazarı Pınar Ögünç; Bianet'ten Yüce Yöney, Boğaziçi Üniversitesi'nden Doç. Dr. Serra Müderrisoğlu, İstanbul Barosundan Av. Ayşenur Demirkale, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Çocuk ve Kreş Hizmetleri Şube Müdürü Abdulkadir Güger, Sosyal Hizmet Uzmanı Nihat Tarımeri katıldı. "Suçlu muyum, Suçlu muyuz, Suçlular mı" projemiz kapsamında çalışmalarımıza katılan çocuklar, panelde sadece dinleyici olmadılar. Söz ararak düşüncelerini de dile getirdiler. Panel-forumun açılış konuşmasını proje koordinatörü Hümeyra Tusun Yeğin, sunumunu ise Proje Danışmanı Taşkın Adıgüzel yaptı.

Açılış Konuşması

HÜMEYRA TUSUN YEĞİN

Başak Kültür ve Sanat Vakfı (Proje Koordinatörü)

Değerli dostlar, değerli basın mensupları, sevgili gençler ve çocuklar, hepimize hoş geldiniz diyorum. Bugün, burada hepimizi yakından ilgilendiren bir konuyu tartışmak, çözüm yollarını birlikte aramak için bir araya geldik. Geleceğimizin umut ışığı çocukları konuşacağız bugün. Çocuklarımızı suça iten nedenleri hep birlikte irdeleyerek bunları engellemek için neler yapabileceğimizi konuşacağız. Bu konuyla ilgili elbette ki herkesin kendine göre bir bakış açısı var. Peki, bu süreçte çocukları ne kadar dinliyoruz, onları anlamaya çalışıyor muyuz, konunun öznesi çocuklarken onlara kulak verebiliyor muyuz, suça itilmelerinin altındaki nedenleri gözetleyebiliyor muyuz? İşte bu sorulardan hareketle, Başak Kültür ve Sanat Vakfı olarak ÇAÇA ile birlikte bu projeyi hayata geçirdik. Çocukların algılarını, sözlerini, en önemlisi hissettiklerini ortaya koymak istedik. Bugün, burada hep birlikte karşılıklı olarak fikirlerimizi paylaşacağız. Çocukları suça iten nedenleri sadece yasal çerçevede değil, aynı zamanda sosyolojik, psikolojik ve toplumsal algı düzeyinde de tartışacağız. Çeşitli sivil toplum örgütleri, akademisyenler, hukukçular, uzmanlar, yerel yönetim temsilcileri ve elbette ki çocuklar ve gençlerle birlikte, çocuk suçları konusunu ele alacağız.

Gönül isterdi ki, bugün bu konuyla ilgili karar vericiler de aramızda olsun. Kendilerini buraya davet ettik ancak davetimize icabet etmediler. Etkinlik kapsamında, İstanbul ve Diyarbakır'a göç eden ve zorunlu göç nedeniyle gelmiş çocuklarımızın fotoğraf çalışmalarını içeren bir sergimiz 1-8 Nisan tarihleri arasında yan taraftaki salonumuzda ziyarete açık olacak. Sergide yer alan fotoğraflar çocuklarımızı daha iyi anlamak, kendilerine dair algıları üzerine fikir edinebilmek adına yol gösterici olacak. Panel ve sergi sonunda derleyeceğimiz rapor Türkçe, Kürtçe ve İngilizce olmak üzere üç ayrı dilde yayımlanacak. Elbette ki başta karar verici makamlar olmak üzere, tüm kamuoyuyla paylaşacağız bu raporumuzu. Dileriz ki, çocuk suçları konusunda önemli bir çalışmaya imza atmış oluruz. Çalışmada emeği geçen herkese çok teşekkür ediyoruz. Öncelikle öğretmenlerimize, proje ekibimize, çocuklarımıza, konuya duyarlılık gösteren tüm basın mensuplarına ve siz değerli konuklarımıza en içten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Diliyorum ki, güzel bir etkinlik olacak, hep beraber verimli bir çalışma olacak.

Taşkın Adıgüzel **ÇAÇA (Proje danışmanı)**

Tekrar hoş geldiniz. Şimdi size bu 8 aylık serüveni ufak bir şekilde özetlemeye çalışacağım. Uygulanan yerler Diyarbakır ve İstanbul olarak belirlendi. Projemizin amacı, çocuklarımızı suça iten nedenlerin ne olduğunu, suçu önleyici ne gibi önlemler alınması gerektiğini ve bu önlemlerin kimler tarafından nasıl alınırsa etkileyici olabileceği; konunun sosyal, psikolojik ve ekonomik boyutlarını da içeren çocukların algısını ve sözlerinin de hesaba katıldığı bir farkındalık yaratmak. Az önce tanıtımda da bahsedildiği gibi, bu sadece biz büyüklerin algısıyla değil de, çocukların da biraz daha sürece aktif bir şekilde katılımını sağlayarak çözüm önerisi oluşturmak amacıyla başladı. Hedef grubumuzu ise, 12-18 yaş arası suça itilmiş ya da suça itilme riski bulunan çocuklar oluşturdu. Faydalanan ise 100 çocuk oldu. Faaliyetlerimiz arasında ise, anketler, drama atölyesi, resim atölyesi, sergi ve panel yer aldı. Bu bütün bahsettiğimiz çalışmalar, eş zamanlı bir şekilde hem Diyarbakır hem de İstanbul'daki çocuklarla beraber yürütüldü. Fotoğraf atölyesinde, fotoğraf okuma, fotoğraf sunumları içerisinde ışık ve kompozisyon ile ilgili 4 hafta boyunca haftada bir gün eğitim verildi. Suç nedir, nasıl anlatılır, nasıl ifade edilir konu başlıklarını gazete kupürlerini bir araya getirme üzerinde kolaj dersleri üzerinde çocuklarla beraber çalışıldı. Fotoğraf derslerinin içeriği, okuma, canlandırma ve fotoğraf karesi oluşturma, fotoğraf makinesinin tanıtımı, çekim aşamasında dikkat edilmesi gereken yöntemler, suç ile ilgili hikâyeler ve haberler oluşturup canlandırma, gezi ve alan çekimleri oldu. Drama atölyesinde ise; çalışmanın içeriği, Diyarbakır'da çocuklar suç ve suçlu olmaya nasıl bakıyor. Kullanılan yöntem olarak ise, doğaçlama rol oynama, fotoğraf karesi, donuk imge, mektup yazma, empati ve rol içinde yazma gibi etkinlikler gerçekleştirildi. Yapılan alan araştırmasında ise, her iki şehirde aynı görüşme formları kullanıldı. Adalet, eşitlik, suç, şiddet ve benzeri kavramların nasıl algılandığına yönelik sorular soruldu.

Ayrıca görüşmecilerden beklentileri de alındı ve çözüme yönelik ipuçları elde edilmeye çalışıldı. İstanbul'da 58 ve Diyarbakır'da 50 çocukla toplamda 108 çocukla anket yapıldı. Ne tür sorunlar suça iter diye bir soru yönelttiğimizde, çocuklara her iki grup için de haksızlık başta olmak üzere, toplumsal baskı, fakirlik ve adaletsizlik neden olarak gösterildi. Şiddeti en çok kimler uyguluyor ve nerelerde uygulanıyor diye bir sorumuz vardı ve benim için en önemli sorulardan biriydi ve verilen cevaplar çok çarpıcıydı. Diyarbakır grubunun %39'u okulda öğretmenler tarafından, %47'si ise evde aileler, yani anne baba ya da diğer büyük aile bireyleri tarafından uygulanan şiddetler olarak ifade edildi. Yani, çocukların en çok zaman geçirdiği iki yerde şiddete maruz kalmış olduğu anlaşılmakta. İstanbul'da ise bu durum Diyarbakır'da farklı bir şekilde ortaya çıktı. %40 devlet ve polis yanıtı verildi. Ayrıca, Diyarbakır'da çocukların şiddete maruz kaldıkları üçüncü alan ise sokaklar olarak ortaya çıktı. Sokaklarda ise hem yetişkinler hem de kendi yaş grubu bütün çocuklar tarafından şiddete maruz kaldıklarını da ifade ettiler. Bu soruyu sorduktan sonra, bir de çocuklara ayrıca peki şiddeti ve suçu önleme öneriniz nedir diye sordüğümüzde ki bu direkt çocukların cevabından alınmıştır: "Daha demokratik ve eşit bir ortamda insanların birbirleriyle konuşması, birbirlerini dinlemesi, iletişimin ve empatinin gelişmesi, insanların birbirlerine iyi davranması ve birbirlerini sevmesi" diye dile getirilmiştir. Adalet, eşitlik, suç, uzlaşma ve şiddet, senin için hangisi daha önemli diye sordüğümüzde ise çocuklara, Diyarbakır grubu %39'luk bir kısımla eşitlik, İstanbul grubu ise %34 ile adalet dediler. Şu an yaşadıkları sosyal ortamdan biraz daha eşit veya daha adaletli bir ortamda, kesinlikle suçun veya şiddetin daha çok ortadan kalkacağını, azalacağını ifade ettiler. Bu durum ise, aynı nedenlerden dolayı göç etmiş olan insanların yeni yaşamlarını kurmaya çalıştıkları bölgelerdeki sosyal, ekonomik ve politik yapının, ihtiyaçları da kendisiyle beraber belirlediğini bize göstermektedir. 8 aylık bir süre bu kadar kısa bir şekilde ifade edilmez ama sanırım benden sonra çocuklar da bir şeyler anlatacak sizler için. Sekiz aylık çalışmamız böyleydi, teşekkürler.

Glnur Elçik

Moderatör

Hepinize merhabalar, hoş geldiniz. Böyle bir konuda buluşmak hakikaten çok önemli, çünkü bu kadar kapsamlı bir şekilde işlenmemiş bir konu bu. Şimdi  genç arkadaşımız var, zorunlu g yaşamış olan arkadaşlarımız, bizimle deneyimlerini paylaşacaklar.

M.A (14 yaş): Öncelikle hepiniz hoş geldiniz. Ben Başak Kültür ve Sanat Vakfı'ndan geliyorum, ismim M., 14 yaşımdayım. 4-5 yaşımdan beri Başak Kültür ve Sanat Vakfı'na gidiyorum. Bitlisli bir ailenin çocuğuyum. Burada hepimiz çocukları suça iten nedenler hakkında konuşacağız, tekrardan hoş geldiniz.

E.B (16 yaş): Öncelikle ben de sizlere hoş geldiniz demek istiyorum, çünkü bu sizin için günün birinde geçecek bir panel olabilir ama bizim için çok değerli ve anlamlı bir gün ve hepinizin burada olmasından gerçekten çok mutluluk duyuyorum ve hepinize teşekkür ederim burada olduğunuzdan dolayı. Kendimden bahsedecek olursam, ailem buraya gle geldi, zorunlu g değil ama gle geldi. Siirtli bir ailenin altıncı çocuğuyum. 16 yaşımdayım, ticaret meslek lisesi 10. sınıf öğrencisiyim.

K.T (13 yaş): Hoş geldiniz, nasılsınız, iyi misiniz? İsmim K., Diyarbakır'dan geliyorum. Bunu yapmamızın sebebi ise biz hep birlikte karar aldık, fotoğraf çekimi ve drama dersine başladık. Bunu bitirdikten sonra da, çektiğimiz fotoğrafları sergiledik ve sizlerle paylaşmaya karar verdik ve şu anda sizlerle paylaşacağız.

Glnur Elçik

Moderatör

Projedeki deneyimlerinizi anlatabilir misiniz, neler yaptınız?

E.B (16 yaş): Öncelikle kusura bakmayın çok heyecanlıyız, bunu da belirtmek istedim. İçerideki sergide bizim dışımızda Diyarbakır ve İstanbul grubundan katılan arkadaşlarımız var, sadece bu projede biz olmadık, onların da katkıları oldu, öğretmenlerimizin de katkıları oldu. Bu projeyi yaparken tamamen kendimiz, hayal ürünü olan hikayeler yazdık ve bu hikayelerin kahramanları olduk. Sonra kendi hikayelerimizi yazdık ve fotoğraf haline getirdik; bize nasıl haber olarak grnyorsa medya açısından, biz de bunu haberleştirdik.

M.A (14 yaş): Aslında ben bu etkinliklere katılamamıştım, sadece suça ilgili olan toplantılara katılabilmıştım. Biz bu toplantılarda kendimizden bahsetmiştik, suç nedir, ocuk nedir, çocukları suça iten nedenler nelerdir. Çocukları çoğunlukla suça iten nedenler; çevresi, ailesi, maddi durumu bunlardan bahsetmiştik. Hepimiz yaptığımız suçlardan bahsetmiştik. Ben birinden bahsedeyim isterseniz. Biz arkadaşlarla bakkala gitmiştik, arkadaşlarımızın çoğu kendi paraları olduğu için bir şeyler almışlardı kendilerine, sonra ben eğildim bir şey aldım, arkadaşım benim paran var mı dedi, ben de yok dedim, çok gcme gitmişti tabi o zaman. Sonra okolatayı almıştım, şunu alsam mı almasam mı diye düşünürken, şuradan içeri atmıştım da dışarıya çıkmıştım. Bunu da arkadaşlara anlatmıştım, sizlerle paylaşmak istedim.

E.B (16 yaş): Ben suç konusuna değinmeden önce, ilk önce dil problemine değinmek istiyorum. Şöyle bir gerçek var, benim ailem, daha doğrusu annem Siirt'te doğup büyüdüğü için Kürtçe biliyor, çocuklarını ise İstanbul'da doğurdu ve biz hepimiz Kürtçe biliyoruz ve dil anlaşmazlığı yaşıyoruz. Kürtçe anlıyorum ama konuşmakta gerçekten zorluk çekiyorum ve bunda gerek ailede, gerek okulda, gerek sokakta birçok sorunum oldu. Annem Kürtçe biliyor, Türkçe anlıyır fakat çeviremiyor. Evde çocukları Türkçe, babam bazen Türkçe bazen Kürtçe, annem ise sadece Kürtçe konuşuyor. Birbirimizi anlıyoruz ve bizim için bu çok değerli bir şey, birbirimizi anlamamız bile bize yetiyor. Belki aynı dili konuşmuyoruz ama farklı dillerle de birbirimizi anlıyoruz. Dil yüzünden birçok yerde sorun yaşadım, kendimi ifade etmekte bile zorlanıyorum. Şu anda ifade etme tarzım bu. Okulda mesela öğretmenler ilk olarak; adın, soyadın, nerelisin, annen ne iş yapar, baban ne iş yapar diye soruyor. Ben hep nereli olduğumu söylediğimde herkes bana bir endişe içerisinde, biraz sinirli ya da kızgın bir ifadeyle bakıyorlardı. Kendimi hep suçlu gibi hissettim, aynı şekilde sokakta da. Sokakta arkadaşlarımla olan tartışmalarımızda genellikle oyun oynarken, bana hep sen Kürtsün derlerdi ve bu benim zoruma gitmişti. Sanki kendimi suçlu olarak gördüm. Teşekkür ederim beni anladığımız için. Birçok sorunla karşılaştım, hem psikolojik hem kendimi ifade etme kısmında. Bu suç konusuna değinmek istiyorum, dedim ya insanlar sanki bana suçlu gözıyla bakıyor. Bence hiç kimse suçlu değildir, hele ki 18 yaşının altında olan çocuklar hiç suçlu değildir. Eğer bir yerde adaletsizlik, eşitsizlik varsa, insanın orda suç kavramı vardır. Şöyle bir şeyi size sormak istiyorum aslında, eğer bir yerde sizce adalet ve eşitlik varsa, orda suç olur mu?

Konuk: Kesinlikle olur, çok gurur duydum kendinizi çok güzel anlattınız, çok teşekkür ederiz, çok gurur duyduk.

E.B (16 yaş): Ben öncelikle teşekkür etmek istiyorum, bu fırsatı bizlere verdiğiniz için ve bizi gerçekten anladığınız, düşüncelerimize saygı duyduğunuz için. Suç kavramına tekrar değinmek istiyorum. Suç damgasını bir insana vurmak kolaydır ama şöyle bir şey var bence, hiçbir çocuk suçlu değildir. Bana dersenez, suçüstünde onu yakalasan, yine suçlu değil mi diyeceksin, tamam belki suç işliyor olabilir ama o bunun farkında mı veya neden bu suçu işliyor, belki de teşvik ettiriliyor başkası tarafından. Mesela, yazdığımız hikayelerde bir arkadaşım ailesi için ekmeği çalıyor ve onu hapishaneye atıyorlar. Evet, orda bir suç kavramı var ama o çocuk neden ekmeği çalıyor? Tam olarak ne yaptığını da bilmiyor, psikolojik sorun da yaşıyor. Onları hemen mahkemeye göndermek yerine, yani onu yargılamak yerine rehabilite merkezlerine göndermeleri gerekmiyor mu? Çocuk hakları sözleşmesinde de, çocukların yararına haklar tanınması gerekirken, çocuklar birçok mahkemelerde yargılanıyor. Buna ait birçok örnekler var ve biz bunu televizyonda, medyada, haberde, gazetede, birçok yerde görebiliyoruz. Belki de, suç kavramına şu yüzden herkes önyargıyla bakmış olabilir, medyadan dolayı. Ama sanırım, ben biraz fazla konuştum arkadaşlarıma da söz hakkı vermek istiyorum, izinizle.

M.A (14 yaş): Aslında bir çocuğa suçlu damgasını vurmak yerine, onu bu suça iten nedenleri araştırmak gerekir. Örneğin, bir çocuğa işlediği suçun nedenini sorarken, mesela karakollarda ve benzeri yerlerde soruyorlar, ama bunun yerine kendilerini rahat hissedebileceği bir yerde, mesela park gibi bir yerde sorsalar nedenlerini çocuk kendini daha rahat ifade edebilir, çünkü sevdiği bir yerde olduğu için kendini baskı altında hissetmez. Bence Türkiye toplumu çocukların dinlenmesi gerektiğini hala çözemezler.

K.T (13 yaş): Ben ilk olarak bunu söylemek istiyorum. Biz buraya geldik, öğrendiklerimizi sizinle paylaşmak istedik. Biz ilk olarak drama atölyesine başladık. Drama atölyesine başladığımız zaman hepimiz çok mutluyduk, çünkü gidip orada daha değişik insanları görecektik. Onlarla nasıl iletişim kuracağımızı öğrenecektik. Bu bizi çok mutlu etti. Drama atölyesi bittikten sonra ise fotoğraf atölyesine başladık. Aynı şekilde fotoğraf atölyesine gideceğimiz için de hepimiz heyecanlıydık, hatta bazılarımız şaşkındı, çünkü ilk defa fotoğraf

atölyesine gidiyorduk. Gittiğimiz çok iyi oldu ve bu çalışmayla beraber fotoğraf çekmeyi öğrendik. İnsanlarla tanıştık ve çektiğimiz fotoğrafları hem Diyarbakır'dan hem de İstanbul'daki insanlarla paylaştık. İstanbul'u görmek bizi çok heyecanlandırdı. Öğrendiklerimizi hayatımızdaki ve çevremizdeki şiddetin azalması için herkesle paylaşmayı önerdik.

M.A (14 yaş): E. arkadaşımız az önce dil sorununa değindi. Aslında dil sorunu toplumda da çok önemli bir yer almakta. Örneğin, biz okuldayken bizim sınıfa Mardin'den bir arkadaş gelmişti. Ben de biraz Kürtçe bildiğim için, arkadaşla bazen sınıfta Kürtçe konuşuyoruz ama bizim Kürtçe konuşmamız sınıf içerisinde, toplum içerisinde Kürtçe konuşmamız insanları bizden uzaklaştırıyor. Suçlu damgası yiyoruz. Siz neden toplum içerisinde böyle birbirinizle konuşmuyorsunuz gibi. Aslında bizim dilimiz Kürtçe, onun için biz kendi dilimizle konuşmayı daha çok tercih ediyoruz. Ayrıca ben konuşmak için yer bulduğumda, her an konuşmaya çalışıyorum, çünkü ailemde konuştukları zaman bir cümlesini anlıyorum, bir cümlesini anlamıyorum, bakıyorum ve öğrenmeye çalışıyorum inşallah hepsini öğrenirim.

E.B (16 yaş): Ben de dil problemi açılmışken şöyle bir şey söylemek istiyorum. Bir çocuğun iki dil bilmesi güzel bir şeydir ama Fransızca, Almanca ve ya İtalyanca olması herkes için normal karşılanıyor, fakat belki bulunduğumuz toplumda Kürtçe bilmemiz veya Kürtçe ve Türkçe bilmemiz toplum açısından çok farklı karşılanıyor. Bu iyi bir şekilde değil, tam tersi kötü bir şekilde karşılanıyor. Biri bana küçükken iki dil bilmek ister miydin deseydi ben kesinlikle hayır derdim, yaşadığım şeyler yüzünden. Şöyle bir gerçek var, iki dil bilmem beni üzüyor, çünkü tam Kürtçeyi bilmesem de her konuşulani anlayabiliyorum, çevirmekte zorlanıyorum ama kendimi iki kişilik olarak görüyorum. Kişiliğime zarar verilmiş olarak görüyorum. Bir dil bir insan, iki dil iki insan ama bu yaşadığım toplumda çok değişik anlaşılıyor. Bu yüzden iki dil bilmek istemiyorum.

M.A (14 yaş): Aslında iki dil bilmek güzel bir şey ama toplum içinde mesela İngilizce konuşsan ya da Fransızca konuşsan, İtalyanca konuşsan bu yanlış anlaşılmaz ama Kürtçe konuştuğumuz zaman insanlar bize yanlış gözle bakıyorlar. Sen Kürtsün, kötü insansın, işte bize bu gözle bakılıyor.

K.T (13 yaş): İki dil konuşmak güzel bir şey ama örneğin diyelim ki iki kişi yan yana Türkçe konuşuyor ve yanındaki adam Kürt ve konuştuklarını merak ediyor ama anlayamıyor. Biz ona da anlatmak istesek ne yapabiliriz? Ama sen o dili de bilirsen ona da anlattırsan daha iyi olur o yüzden tek dille konuşmak bence iyi değildir.

Gülner Elçik **Moderatör**

Dili öğrenememenin, yaşamsal olanaklara ulaşamamak anlamında bir problem olduğunu hatırlatarak bir şey eklemek istiyorum. Kadın da erkek de göçle geliyor ama toplumsal alanı, kamusal alanı kullanan daha çok erkekler olabildiği için kadına tek alternatif evde kalmak oluyor. Dolayısıyla kadınlar en azından hayatta egemen olan dille tanışma olanağından yoksun oluyor. Bu da onu hayattan dışlıyor ve annenin çocuklarıyla arasındaki o dil kopukluğunun yaşanmasına sebep oluyor.

Yüce Yöney
Bianet Gazetesi Editörü

Az önce çocukları dinlerken keşke hep onlar konuşsa diye düşündüm, çünkü sanırım hepimizden çok daha iyi ifade ettiler sorunları. Onların samimiyetiyle dinlediğiniz bir konuşmanın üzerine, yetişkinlerin huzursuz ciddiyetiyle olacak bir konuşma için özür dilerim ama maalesef biz de sorunlara yetişkinlerin bakış açısından bakmak, medyanın çocuklara nasıl yaklaştığıyla ilgili olarak bir şeyler söylemek zorundayız.

Önce bir tespit yapmak mümkün: Çocukların seslerini her zaman bu çalışmada olduğu kadar fazla duymuyoruz toplumda ya da kulak vermiyoruz onlara. Medya da bundan muaf değil. Medyada çocuğun temsili oldukça sorunlu. Birincisi, çocukların nüfus içinde kapladığı yere baktığımızda, bunun medyadaki temsil oranının çok düşük olduğunu söyleyebiliriz. Bu bir eksik temsiliyet! Aslında medyanın bir anlamda çocukları, bu kadar yoğun bir çocuk nüfusunu, onların sorunlarını yok saymasından kaynaklanıyor bu durum. Genel olarak, çocuklar veya suça itilmiş çocuklar medyada yer bulduğu zaman da, genellikle olumsuz örnekler üzerinden görülüyorlar.

Şunun payını koyalım tabii, gazetelerin çocuk sayfaları var, çocuk sayfası editörleri var, buralarda yazan köşe yazarları var. Fakat bunları en azından bu konuşmanın çerçevesinde çok ele almak gerektiğini düşünmüyorum. Belki şu kadarını söylemek lazım, çocukların temsiliyetini bunlarla sınırlı görmek problemin kendisi aslında. Çünkü bu sayfaların daha fazla sektörel ilişkiler içinde, piyasa ilişkileri içinde manipüle edilmiş sayfalar olduğunu düşünüyorum ben. Dolayısıyla, bunları bir kenara bırakırsak, çocukların medyada ya yok sayıldığını ya da daha çok hak ihlalleriyle, olumsuz örneklerle gündeme geldiklerini söylemek mümkün. Bu hak ihlallerinin başında da kimliklerinin deşifre edilmesi geliyor.

Fotoğraf ilk akla gelebilecek örneklerden bir tanesi. Suça itilmiş çocukların fotoğraflarını gazetelerde sürekli olarak görüyoruz. Temsili resimler görmüyor muyuz internet sayfalarında? Var, temsili resimler de var ama ağırlıklı olarak fotoğrafın kendisini, çocuğun kendisini neredeyse tanıyabilecek kadar az mozaiklenmiş bir şekilde ya da gözlerine bir bant çekilmiş halde görebiliyoruz. Hepimiz biliyoruz ki, o bant aslında yeterli değil, o çocuğun tanınmaması için sadece yasal bir formaliteyi yerine getiriyor ama aslında etik işlevini yeterince görmüyor. Suça itilmiş ya da mağdur çocukların isimlerinin yazılması çok önemli bir nokta kimliklerinin deşifresiyle ilgili olarak, büyük bir hak ihlal ediliyor.

Suçta itilmiş çocukların ya isimleri yazılıyor ya da adlarının ve soyadlarının baş harfleriyle temsil ediliyor. Peki, ad ve soyadlarının baş harfleriyle temsil edilmesi yeterli bir önlem mi, doğru bir tavır mı? Yeterli değil. Burada birinci yapılması gereken şey, isimlerinin değiştirilerek baş harfleriyle temsili, yani Yüce Yöney'in baş harflerini alıp yerine mesela Pınar Ögünç'ün baş harflerini alarak P.Ö. diye simgelemesi gerekiyor. Bunu yapan da var, hakkını vererek ilerleyelim... Mesela Pozantı Cezaevi'ndeki olaylar gündeme geldiği sırada TMK mağduru çocuklarla yapılan bir söyleşide çocuğun ismi T.G. olarak kısaltılmıştı. Çocuğun isminin T ve G ile ilgisi yoktu. Çok doğru bir tavır, yapılması gereken bu, bir defa bunun adını koyalım. Buna mukabil hemen ardından, bu haberlerden faydalanılarak yapılan haberlerin yüzde 90'ı çocuğun gerçek ismiyle yapıldı.

Çocuğun ismine ulaşmak çok kolay elbette. Haber yaparken ilgili kuruma telefon ediyorsunuz, ondan bilgi alıyorsunuz, bilgi alırken çocuğun gerçek ismini size söylüyorlar. Burada problem yok, haber takibi açısından bunun olması gerekiyor, çocuğun ismini bilmeniz gerekiyor ama bu haberi sunduğunuz internet sitesi, televizyon veya gazetede o ismin gizlenmesi, o ismin baş harflerinin değiştirilmesi gerekiyor. Maalesef olumsuz bir örnek daha var. Bu da çocuğun isminin deşifre edilmesiyle ilgili olarak sık yapılan hak ihlallerinden bir tanesi. Çocuğun ad ve soyadının baş harfleri veriliyor değiştirilerek ya da değiştirilmeyerek, ismi verilmiyor fakat çevresinde dolanarak bir tanımlama yapılıyor. Yaşadığı kent, yattığı hapishane, gittiği okul, daha önce kaldığı mahalle, arkadaşları... Bunlar gereksiz detaylı bilgiler ama kullanılıyor ve haberlerde siz o çocuğun kim olduğunu anlayabiliyorsunuz rahatça. O çocuğun yakın çevresi var, o çocuğun mahallesi, okulu, o çocuğun yaşadığı semt var.

Çevresinde rahatça tanınabilir. Dolayısıyla bu aslında bir hak ihlali, yine deşifre ediliyor burada, bu da yapılmaması gerekenlerden biri.

Böyle kötü bir örnek çok çarpıcıydı, sırası gelmişken söyleyeyim: Çocuğun ismini gizlemiş gazetenin biri, fakat çocuğun babasıyla da görüşülmüş. Babasının aynı yazı içinde bir yerde adı, bir yerde soyadı geçiyor. Çocuğun babasının adıyla soyadını biliyorsunuz, dolayısıyla çocuğun soyadını biliyorsunuz, yaşadığı yer de belli, artık geriye kalanı söyleyen ne olur söylemesen ne olur. Bu etik olarak da kabul edilemeyecek bir şey. Konuyla ilgili uluslararası sözleşmelere aykırı, bugüne kadar oluşturulan etik anlayışta da yeri olmayan bir şey. Belki şu noktayı vurgulamakta fayda var, çünkü medyanın en problemleri bakış noktalarından bir tanesi. Pozantı Cezaevi'nin ismini geçirerek örnek verdik, oradan devam edelim. Ben size şu anda, belki biraz da bu konunun haberlerini yaptığım için, dört tane baş harf sayabilirim. Ee siz de iki tane, hadi bilemediniz bir tane sayarsınız ya da en azından saymasanız bile, internette yapılacak kısa bir aramayla bunları bulabilirsiniz.

Ama isterseniz internette arayın, ister gazete arşivlerinden girin, Pozantı Cezaevi'nde yaşanan hak ihalleriyle ilgili olarak görev yeri değiştirilen veya görevden alınan dört tane görevlinin herhangi birinin adının veya soyadının baş harflerini o kadar kolay bulamazsınız. Hafızanız yoklayın, bunları biliyor musunuz? Bilmiyorsunuz, ben de bilmiyorum. Ulaşmak için çabaladığımda da zorluklarla karşılaşıyorum. Bu insanların görev yerleri değiştirildi, yeni görev yerlerinin neresi olduğunu, yeni bir problem patlak verene kadar öğrenmekte güçlük çekiyorsunuz ya da kamuoyu bilmiyor. Çevresinde dolanma ifadesini az önce kullandık; sadece isimlerini değil, mahallesini, yeni iş yerlerini de tanımlayamıyorsunuz. Oysa hakkında soruşturma açılmış bir cezaevinin müdürü var. Ne zaman ortaya çıkıyor? O çocuklar Sincan Cezaevi'ne nakledildiğinde ortaya çıkıyor. Bunu hangi kaynaklara dayanarak buluyoruz? Genellikle İnsan Hakları Derneği, bazı milletvekillerinin çabası, aktivistlerin ve sivil toplum örgütlerinin çabasıyla ortaya çıkıyor ve işte oluşan ve yükselen sesler üzerine bir kez daha görev yeri değiştirildi o kişinin. Mesela o müdürün, tekrar nereye gittiğini bilmiyoruz. Şunu anlatmaya çalışıyorum, temel ilke olarak medyanın yapmak zorunda olduğu etik ilkelerden bir tanesi çocuğun yanından bakmak. Ama sadece çocuğun yanından bakmamakla kalmayıp, aynı zamanda çocuk ihalleri yapanlarının durumlarına hizmet eden bir perspektiften yaklaşıyor. Büyük ölçüde maalesef bu, devletin perspektifi oluyor.

Bir başka hak ihlalinde de söz etmek lazım, korunma hakkıyla ilgili ihallerden. Ne yapıyor medya, bahsedilen suça itilmiş çocuklarla ilgili haberlerde olayın kendisine odaklanıyor. Diyelim atfedilen suç hırsızlık. Haber olması için olayın kendisi vesile elbette ama haberi yaparken dikkat edilmesi gereken nokta; bu koşullar nasıl oluştu, niye bu çocuk ekmeği almak zorunda, niye hırsızlık yapmak zorunda kaldı ya da cinayet işlediye cinayet işlemek zorunda kaldı, vs... Yani, medya genellikle sadece olaylara odaklanıyor, nedenleri ve sistemi göz ardı ederek haber yapıyor, çünkü sansasyonel bir yanı var, üçüncü sayfa haberlerinin birçoğu bunlardan oluşuyor. Üçüncü sayfa haberleri diye bir literatür var maalesef. Ancak o çocuğun koşullarını düzeltmeyen sistemden, sosyal güvenlik yapılanmasındaki problemlerden, bu çocuğun neden buna mecbur kaldığından bahsedene ve bu sorunları işleyen bir habercilik yapılmıyor. Büyük ölçüde ana akım medyadan söz ediyorum. Buna karşılık alternatif bir medya var ve elinden geldiğince bunu yapmaya çalışıyor. Ana akım medyada ise, şiddetin ya da (dikkatli kullanmak lazım aslında bu suç kavramını ama) suçun nedenleri değil, sonuçta kendisi haber olarak görüldüğü buralarda ve genellikle karşımıza çıkan şey ne? Kötü kaderli çocuk ve şefkat gösteren devlet ikilisi. Umarım, teşbihte hata yoktur. Fakat daimi olarak haberlerde okuduğumuz alt metinlerde bunu görüyoruz. Bir türlü bu çocuğun niye orada olduğunu, hangi sorunla bunu yaşamak zorunda kaldığını tespit edemiyoruz biz. Çünkü devlet korunuyor orada, devlet bütün sorumluluklarını yerine getirmiş gibi davranıyor medya. Oysa ortada çocuklara yönelik şiddet ya da çocuğun evrensel olarak kabul edilmiş haklarından mahrum kalmasına göz yummuş, sosyal koruma mekanizmalarını oluşturamamış, sorumluluklarını yerine getirememiş bir devlet var, bunun adını koyalım. Bir küçük cümleyle daha tespit yapalım. Çocukların hepsi bütün bu haberlerin yansıtılışında tehdit olarak algılanıyor. Alt metinde daima bu var: suç işliyor, toplum huzurunu bozuyor, devlete karşı geliyor, terörist, vs... Alt metinde sürekli

bunlar işleniyor. Az önceki arkadaşların çocuk haklarına dair konuşmalarında geçen ifadelerden birinin hatırlattığı bir soru var: Hem toplum olarak hem de medyada bu haberleri yaparken nereden bakmamız gerekiyor? Tarafsızlık elbette ki önemli bir şey ama asıl önemli olan çocuğun yüksek çıkarlarının korunması. Bu tarafsızlık ilkesini bertaraf etmiyor ama onun üzerine çıkan bir ilke. Perspektifimiz şu olmak zorunda, Sefiller romanında olduğu gibi, Jean Valjean ekmeği aldı mı, çaldı mı?

Medyada çocuğun haklarının ihlal edildiği bir başka haber biçimi, suç atfedilen çocuğun henüz suçu kanıtlanmamışken, “hırsız, katil, cani” anlamlarına gelecek veya bu kelimelerle suçlu ilan edilmesi. Bu da medyada yaşanan tipik ihlallerden bir tanesidir. Aklıma gelen eski bir örneği vereyim, güncel bir sürü örnek vermek mümkün ama çok tipik olduğu için bu örneği vermek uygun düşüyor. Üzeyir Garip cinayeti vardı, 2000’li yılların başında işlenen cinayetlerden bir tanesi. İki- üç saat sonra hemen cinayetin zanlısı olarak bir çocuk yakalandı, 13 yaşında bir çocuk. Yanılmıyorsam 2-3 gün gözaltında kaldı. Dönemin ve bugünün en popüler ve en çok satan ana akım medyadaki gazetelerinden bir tanesi, birçoğu da ondan referans alarak çocuğu katil ilan ettiler. Çocuğun adı da verilerek yazıldı haberler. Üstelik atfedilen bütün suçlar Emniyet ve İçişleri Bakanlığı referans verilerek yazıldı ve yanılmıyorsam, üç gün kadar sonra çocuk serbest bırakıldı, çünkü bu olayla bir ilgisi olmadığı anlaşıldı. Çocuğun ayakbabi boyayarak hem hayatını kazanan hem ailesine katkıda bulunan hem de okuyan 13 yaşında bir çocuk olduğu anlaşıldı. Ama bu süre zarfında çocuğun babası ve abisi işten atıldı, ailesi ve kendisi ev sahibi tarafından evden çıkarıldı. Bunun hesabını kim verecek?

Şuradan bakmak zorundayız, medya yaptığı haberlerde, çocukların sadece o anki çıkarlarını değil, uzun vadedeki çıkarlarını da gözetmek zorunda. Bu sadece Türkiye’de değil, dünyada da böyle. Bianet’in bir kitabı var. Bence hak haberciliği yaptığını düşünen ve hak haberciliği yapmasa bile gazetecilik yaptığını düşünen her kurumun, her insanın mutlaka bakması gereken ilkeleri barındıran bir kitap. Bu kitaptan küçük bir örnek vereceğim. Medyanın söylemiyle ilişkili olarak dünyada da karşılığı olan bir örnek, sokak çocuklarıyla ilgili. Sokak çocukları belki burada bulunan insanlar için değil ama genel bir ifade biçimi olarak toplumda küçümsenecek, problem yaratacak, tehdit unsuru barındıran bir ifadeyi içeriyor maalesef. Şimdi sokak çocukları teriminin başka ülkelerdeki karşılıklarıyla ilgili Bianet’in kitabından bir iki örnek: Brezilya’da marjinaler olarak adlandırılıyorlar, yani toplumun dışına itilmiş olduğunu tespit eden, adını koyan bir biçimde. Kolombiya’da yatak böcekleri, Peru’da meyve kuşları, Vietnam’da toz böcekleri, Kamerun’da sinekler, Ruanda’da kötü çocuklar. Özellikle çoğunda bir böcek imgesi olması çok çarpıcı geliyor bana: mücadele edilmesi gereken, topluma zarar verecek haşereler! Türkiye de bundan muaf değil aslında. Sokak çocukları derken böcek ifadesini kullanmıyor ama gerçekten bu çocukları mücadele edilmesi gereken çocuklar olarak görüyor. Birçok zaman kurtarılması gereken çocuklar olarak adlandırılıyorlar. Ama kurtarmaktan neyi kastettiğimiz de çok önemli, onlarla ilgili olan yapılan çözümlere de o anlamda ulaşmak, deşifre etmek gerekiyor.

Daha sonra imkan kalırsa konuşmak üzere bir iki başlık daha atayım. Medyanın dilinin deşifre edilmesi ve dolayısıyla çocukların medyadaki görünürliğünün hangi formatta olduğu önemli. Taş atan çocuklar medyanın kullandığı, aslında taraflı ifadelerden bir tanesi. Çocukların niye taş attığı çok önemli. Bununla ilgili Hacettepe Üniversitesi’nden Sedat Yarıoğlu’nun yaptığı bir çalışma var. Çocukların neden taş attıklarına dair görüşmelerde sarf ettikleri birçok ifade var. Maalesef okuyamayacağım vakit olmadığı için, fakat bunların taş atan çocuklar olmadıklarını, bunların TMK mağduru çocuklar olduğunu anlamamızı kolaylaştıracak ifadeler bunlar. Bu çocuklar niye böyle deniyor ya, okuyunca anlıyoruz. Bir de son olarak, o çocukların hapisanelerde olmamaları gerektiğini de söyleyelim. Eğitim görebilecekleri, aileleriyle zaman zaman görüşebilecekleri bazı sosyal kurumların içinde bulunmaları gerekiyor. Herkese çok teşekkür ediyorum.

Doç Dr. Serra Müderrisoğlu
Boğaziçi Üniversitesi

Herkese merhabalar. Başak Kültür ve Sanat Vakfı'nın ve Çocuklar Aynı Çatının Altında Derneği'nin çocukların gözünden şiddet, suç, eşitlik, adalet ve bütün bunların birbiriyle olan ilişkisi ve çözüm yollarını anlama çalışmasını; hem anket çalışmasını hem de fotoğraf atölyesinde çalışmasını ve ürünlerini çok önemli buluyorum. Orada çıkan sonuçların, bağlantıların çoğu kez söz konusu yetişkinlerin gözlerinde var olmadığını, kopuk kopuk sadece belli eylemlerde takılı kaldığını, demin Yüce Bey'in bahsettiği gibi sadece suç eylemleriyle tanımladığını görüyoruz. O yüzden, açıkçası bu bağlam içinde çocukların anlatılarının her yere ulaşması gerektiğini düşünüyorum. Projenin başlığıyla da çok ilgileniyorum. "Suçlu muyum, suçlu muyuz, suçlular mı?" sorularının da çok önemli olduğunu, sonuçta benim de kendi görüşüm olan bir soruyu özellikle altını çizerek bitirmeye çalışacağım ama ben bir psikolog olarak biraz daha psikolojik açıdan olaya bakmak isteyeceğim. Çocukluk ve çocuklukta yaşanan bu bütün süreçlerle ilişkili kalan tortular ve bunların etkileriyle alakalı ve en sonunda da eğer bir eylem varsa eyleme dökülen noktalarla ilişkili biraz konuşmak isteyeceğim. Tabi demin de konuştuğumuz gibi, çocuk ve suç kelimesini yan yana getirmek aslında, suç gibi son derece kim için kullanılırsa kullanılsın son derece ağır ve anında aslında çocuğu ve ya kişiyi geçmişinden ve geleceğinden koparak öznellik halini yitirmiş bir nesne haline getiren bir kelime daha bilmiyorum. Anında her şeyinden soyutlayarak, yabancılaştırarak aslında bir şiddet eğilimi var o kelimenin kullanımında bile, çünkü bağlamdan her şeyi koparıyor. Sadece zihinlerin ve çoğu kez ne yazık ki medyanın da yaptığı şey bir eyleme kilitleyen, yani kişiden uzaklaştırıp sadece bir eylem üstünde zihinleri donduran bir nokta oluyor. Hem gerçekteki zihinleri donduruyor, paralize ediyor sadece o hareket üzerinden, kim o bıçağı en sonunda kime sapladı mı saplamadı mı ne oldu, orayla ilgilenen bir nokta haline getiriyor. Olayın geliş ve bağlamı son derece önemli noktalar aslında. Aslında bu suç denen şeyin tam da anlaşılması için, yani suç gibi bir kelimeyi de kullanacaksak, o donmuş zihinleri biraz çözebilmek için, adeta filmi yavaş yavaş geriye sarmamız gerekiyor, neyin nerede başlayabildiğini anlamak için. Ancak, geriye sarıp baktığımız zaman oluşan şeyin ne olduğunu, niye olduğunu, neyin cevabı olduğunu belki daha net görebiliriz. Aslında bunu hepimiz çok net biliyoruz, çocukluk itibarıyla aslında neden sonuç ilişkilerini kurabiliyoruz. Tam da kurmamızın, yani yetişkinler olarak belirli noktalarda ister gazete ve medyada haberleşiren kişiler olsun, ister karar verici kurumdaki kişiler olsun, neden tam da bu nedenselliği bozarak baktığına da bakmamız gerekiyor. Çünkü dediğim gibi, çok küçük yaşlardan itibaren o neden sonuç ilişkisini herkes kurabiliyor. Herkes nasıl bir eylemin arkasında neler olabileceğini düşünebiliyor, bu zihin yapısına sahibiz ama kullanmıyoruz. Kullanıyorsak da biraz bunun arkasındaki nedenlere de bakmamız gerektiğini düşünüyorum. Tamamen geçmişten kopuk, algıdan kopuk, yani o kişilerin yaşadığı anlardan ve süreçlerden kopuk neden sonuç ilişkisinde bilinçli olarak bozmak, süphesiz bizim en azından şu konuda yetişkinler olarak en önemli sorun olarak ele almamız gerekir. Yüce Bey'in dediği gibi bunun medyanın içindeki rolü, bunun diğer süreçteki yetişkinlerin rolü son derece önemlidir. Çünkü aksi takdirde en büyük ihlallerden birini bizler yapmış oluyoruz ve o anlamıyla da aslında suçlular biziz. Neden sonuç ilişkilerinde bu noktalardan bakmıyorsak, sadece bir eyleme kilitli kalıyorsa sonuçta ne suçu ne de suçluyu bulamıyoruz, bulamayız da zaten. Dolayısıyla bir suçlama yapıyoruz aslında. Birine bir şeyi itham ediyoruz, yapıştırmış oluyoruz ve çoğu kez de, o kişinin bunu savunabileceği hiçbir mekanizmayı da bırakmamış oluyoruz. Bunlar aslında hepimizin bulunduğu ve bildiği şeyler, yeni hiç şey söylemiyorum tabi bu noktada. Genelde de böyle sorulduğu zaman hep şu cevap da gelir. "Peki o zaman hep bir geriye alalım, bir geriye alalım, orada da bir başka kare vardı, orada da bir başkasının yaşadığı bir şiddet sonucunda yaptığı bir hareket vardı, böyle gidersek de kimseyi suçlayamayız" gibi bir refleks, son derece bozuk bir mantık da ortaya çıkıyor. Sanki hedef hep birisinde bulup, tamam burada başladı, böyle oldu, oraya kilitlemek, yani koşullara değil de hep bir kişiye, eyleme dayatmaya çalışmak. Tabi hukukçu değilim, hukuk sisteminde belki bir yerlerde bu türden bir kavramsallaştırma var ama

çocuğun zihninde, adalet diyoruz, eşitlik diyoruz bunların nerelerden kurulması gerektiği, nasıl kurulması gerektiği çok sıkıntılı şeyler. Ondan sonra da, biz çocuktan kendi seçimleriyle ilgili, yaşamış oldukları bütün bu travmatik deneyimlerin ve şiddetin özümsemiş, iyileştirilip, dönüştürülüp, sakin bir halde topluma olumlu hareket olarak dönmesini bekliyoruz. Biz kendimiz bunları yapmıyoruz ki. İster okullarımızda öğretmen olarak, ister ailelerimizde anne-babalar olarak, ister diğer çocuğu korumaktan sorumlu olan öğeler olarak aslında üstümüzde düşen ve öncelikle bizlerin de meşrulaştırdığı ve parçası olduğu şiddeti ne denli tekrarlayabiliyoruz ne denli durdurabiliyoruz, bu çok önemli bir soru. O yüzden de, bu projede Suçlu muyuz kısmını önce bizlerin çok temelden bir yerden sorması gerektiğine inanıyorum, çünkü çocuğun yaşadığı ortamda, psikoloji şunu der ve çok net olarak da gösterir, yüzde yüz her vaka için bu böyle değildir ama kendi deneyiminizden de bilirsiniz. İlkula başlarsınız, ufak tefeksinizdir ve kabadayı rolündeki bir beşinci sınıf öğrencisi gelir, paranızı almaya çalışır, dövmeye çalışır, bu yaşanır bu tür şeyler olur. Ama ne olur, siz beşinci sınıfa doğru geldiğiniz zaman biraz daha büyüdüğünüz zaman yüzde kaç acaba geri dönüp birinci sınıfa aynı şeyi yapar? Bu bayagi ciddi bir orandır aslında. Bu aslında kim suçlu, kim mağdur, kim değil, bunu tartışmak açısından değil de, psikolojik olarak şunu anlamak açısından çok önemli. Bir insanın bunu yapmaması için, yani tekrarlamaması için belirli koşulların psikolojik olarak gerçekleşmesi gerekiyor. Hiç kimse ezik ve güçsüz rolde kalmayı istemez. Dolayısıyla eline güç geldiği anda, o gücü ister istemez kullanır ve o gücün sağlıklı kullanımı olanakları ve örnekleri gösterilmediği zaman, hep bir hak ihlalleri güç üstünden yapıldığı zamanda içselleştirilen kısım, birazcık gücün varsa bunu birazcık karşı tarafı da suistimal için, kendini korumak için kullanabilirsin. Meşrulaştırılmış bir şey oluyor çünkü bu. Çünkü yeterince o noktada çocuğun ilk yaşadığı şiddetin etkisinin anlaşılmaması, gerekirse sanimi özürlerin, gerçek bir onarımın olmadığı noktalarda çok sorunlu şeyler olabiliyor. O yüzden de, bir çocuğun dönüştürülebilmesi için, yani beklediğimiz de o, yani ne yaşarsan yaşa ama onu suçla dönüştürme. Bundan hepimiz sorumluyuz, bir çocuğun bunu farklı bir şekilde metabolize etmesi, yaşadığı olaydaki tortu, öfkeyi, ezilmişliği, değersizliği, güçsüzlüğü dönüştürülebilmesi için ortamlara ihtiyacı var. En başından onun yaşadığıyla empati kuran, onu anlayan ve bunun bir daha olmaması için çaba sarf eden bir ortama ihtiyacımız var. Yoksa tekrarlayan durumlara maruz kaldıkça insan duyarsızlaşır. Hem yaşamış olduğu şiddete karşı duyarsızlaşır, hem de yaşatacağı şiddete karşı duyarsızlaşır. Bu çok temel bir şeydir, iki ile iki dört eder gibi bir matematiktir aslında psikolojik açıdan bakacak olursak. O yüzden bilmemiz gereken nokta, tam da biz ne tür yerlerde bu kadar rahat meşrulaştırdığımız şiddetler üstünden hareket ediyoruz, ister dilimizde, ister zihnimizde, ister davranışımızda ve ondan sonra çocuklara, nasıl bir ortam içinde kendilerini kurgulamalarını ve ifade etmelerini sunmuş oluyoruz. Ondan sonra nasıl onları yargılıyoruz, sunmadıklarımız ve vermediklerimiz üstünden. Sözlerimi hakikaten suçlu olduğumuz yerleri bizlerin çok iyi bir şekilde sahiplenip, çözmemiz gerektiğini, yani topyekun bunları ele almamız gerektiğini söyleyerek bitirmek istiyorum.

Av. Ayşenur Demirkale
İstanbul barosu

Merhabalar, Başak Kültür ve Sanat Vakfını ve ÇAÇA'yı yapmış olduğu çalışma için kutluyorum. Zira ülkemizdeki en önemli sorunlardan birisi, alanda çalışan kurumların, istatistiksel ve bilgilendirme - değerlendirmeye yönelik çalışmalarındaki eksikliklerdir. Bu tarz inceleme çalışmaları, sorun tespiti ve çözüm yolları konusunda yol açıcı olacaktır.

Çocuklarla ilgili hukuksal süreci anlatmadan önce, belirtmek isterim ki, şiddet yalnızca kaba fiziksel şiddet değildir. Bunun içinde hak sahibi olamama, var olan haklarını kullanamama ve özel korunma hallerinden faydalanmama halleri de vardır. Bu nedenle ulusal ve uluslararası yasalar düşünüldüğünde, ister suçun faili olsun isterse suçtan zarar görsün, tüm çocukları mağdur kabul etmemiz gerekir. Çocuklarla ilgili en temel düzenleme Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesidir. Bu sözleşme temel çocuk haklarını belirler. Başlıca yaşama, katılım, gelişim, korunma haklarıdır. Sözleşme ile devletlere bu hakları öğretme ve uygulama

yükümlülüğü getirilmiştir. Yine, bir takım uluslararası yasalar sonucunda, çocukların kendileriyle ilgili karar süreçlerinde katılma hakkı vardır. Kendileri bizzat düşüncelerini söyleyebilecekleri gibi, avukat yardımından faydalanma hakları da vardır. İç hukukta da, özellikle 2005 sonrasındaki yasal düzenlemelerle sözleşmedeki temel haklar yasalarda yer almıştır. Anayasa'da ve birçok yasada çocuğa ilişkin düzenlemeler vardır. Farklı yasalardaki bu dağımlık uygulamada sorun yaratmaktadır. 2005 yılında Çocuk Koruma Kanunu çıkarılmıştır ve bu kanunla hem suçtan zarar gören hem de suçun faili çocuklara ilişkin düzenlemeler getirildi. Bu yasa ile Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi ve çocuk mahkemeleri kuruldu. Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri ağır cezalı suçlara, çocuk mahkemeleri sulh ceza asliye ceza mahkemelerinin konularına bakmaya başladı. Çocuk Koruma kanunu ile çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirler de ayrıntılı olarak düzenlendi ve koruma kararlarının alınmasındaki usul de belirlendi. Çocukla ilgili olarak barınma, eğitim, sağlık bakım, danışmanlık tedbirlerinin alınabileceği yasada yer aldı. Bu tedbirlerin aynı zamanda ceza hukuku çerçevesinde güvenlik tedbiri olarak uygulanabileceği de yasada yer aldı. Ancak uygulamada çocuk mahkemeleri ceza mahkemeleri olarak varlığını gösterirken, korumaya yönelik kararları eksik oldu. Hatta birçok mahkeme suçun mağduru değilse koruma kararlarını aile mahkemelerinin görev alanı içinde değerlendirdi. Bu da çocuğun korunması için ciddi sorunlar yaratmaktadır. Aynı tedbiri sayet cezalandırma amacıyla veriyorsanız, bu güvenlik tedbiridir. Asıl olan çocuğun aile yanında korunması ve desteklenmesidir. Bir dönem basında sokakta eylemlere katılan çocukları alacağız kurumlara yerleştireceğiz şeklinde haberler vardı. Bu bir ceza tedbiridir ve bir güvenlik tedbiri olarak adlandırılır. Koruma tedbiri ile ikisinin arasında yaptırım ve sonuçlarının takibi noktasında ayrıntılar vardır. Çocuk mahkemelerinde süreç içerisinde koruma kararı uygulamak yerine, bir ceza yaptırım mahkemeleri haline geldi. Şimdi herhangi bir suçla ilişkilendirilen bir çocukla ilgili olarak ilk muhatap olması gereken kişi, yasal düzenleme itibarıyla çocukları koruma şube müdürlüğünde görevli polisler olmalıdır. Bunların özel eğitim almış, bu alanda uzmanlaşmış polisler olması gerekir. Kaldı ki, birçok bölgedeki çocuk koruma müdürlüğündeki polisler uzun eğitimlerden geçiyorlar ve bu konuda da belirli bir deneyime sahipler ve çok tekrarlayan suçlarla karşılaşmaktan sonra genel olarak çocuklarla yaklaşımları düzgündür ve ilişkilerinde de çocuk odaklı olarak davranmaya gayret ederler. Ama çocuklar toplumsal olaylardaki bir takım filler sonucunda çocuk koruma polisleriyle karşılaşınca kadar, zaten birçoğu farklı şubedeki polislerle muhatap olurlar. Örneğin, bir 2911 çerçeve içerisinde sokakta yapılan bir eylemde çocuklar alındığında muhatap çocukları koruma şube müdürlüğü polisleri değildir. Çocuk hiçbir eylemden çocukları koruma şube müdürlüğünün polisleri çekip almaz. Orada onları ya asayiş alır, ya çevik kuvvet alır, ya terörlere mücadele şubesi polisleri alır. Çocuklarla ilgili olarak, o ilk yüz yüze gelmeyi bu polisler yapar. İfadelerini alır, yer göstermelerini gerçekleştirir. Orda çocuğun üzerinden hele bide kimlik yoksa kendi yaşını ispatlayınca kadar çocukla ilgili birçok işlem tamamlanmış olur. Sonrasında iste bir yakını gelir, nüfus cüzdanını getirir veya poliste ikna olursa yaşının küçüklüğü nedeniyle çocuk koruma müdürlüğüne gider ve ondan sonraki süreç başlar. Çocukları koruma şube müdürlüğüne çocuklar gittiğinde, hemen barodan bir avukat çağırılır ve çocuklarla ilgili sadece kimlik tespiti yapılır, ifadesi alınmaz, açsa karni doyurulur, farklı bir ihtiyacı varsa bu giderilir. Yasanın tanımını söylüyorum. Uygulamanın olması gereken halini söylüyorum. Sonra kimlik tespitinin ertesinde tüm evrak çocuk savcılığına gönderilir. Çocuk savcılığına gidildiğinde de, yine yanında bir avukat bulundurulmalıdır ve yanında psikolog veya sosyal hizmet uzmanının bulunması gerekir. Fakat uygulama, yasanın tanımını içerisinde bulundurulabilir ifadesi olduğu için, uygulamada genellikle savcılar çocuk kendisini ifade edebilecek durumdaysa ve mesai saati dışı gibi herhangi bir durum söz konusuysa, uzman her zaman ifade için alınması esnasında yanında bulunmaz. Bundan sonraki süreçte, Türk Ceza Kanununun 31. maddesinde çocuklarla ilgili olarak ayrıntılı bir düzenleme

getirilmiştir. Nedir? 12 yaşın altındaki çocuklarla ilgili olarak, kolluğun çocuk şubesi hiçbir işlem yapamaz. Çocuğun sadece kimliğini tespit eder, çocuğu veli vasisine teslim eder. Eğer sokakta kalan bir çocuksa barınma ihtiyacını sağlar, kimlik bilgilerini savcıya verir. Savcı çocuğa yönelik tedbirlerini alınmasını sağlar, burada da yasada güvenlik tedbirleri alınır ifadesi vardır. Yani ceza hukuku çerçevesi içerisinde tedbir alır. Nedir örneğin? 7 yaşındaki bir çocuk diyelim kardeşini öldürdüğünde, bununla ilgili olarak yakalandığında, savcı sadece güvenlik önlemlerine hükmedebilmesini isteyebilir. Ceza davasına ilişkin bir işlem yapamaz. Bu güvenlik tedbirleri nelerdir? Örneğin, bir çocuğun bir kurumda tedavi görmesi dâhilinde bir karar alınmasını isteyebilir. Ailesinin yanından alınarak bir kuruma yerleştirilmesine, yatılı okula verilmesine yönelik kararların alınması gibi. Bunlar hâkimin onayı ile gerçekleştirilebilir. Bunun yanında, 12-15 yaş arası çocuklarla ilgili olarak, suçu anlama ve sonuçları algılayabilme yeteneğinin oluşup oluşmamasına dair adli tip uzmanlarından bir rapor alınır. Çocuk savcılıklardan karakollara götürüldüğünde, savcılıklar hemen adliye içerisindeki adli tip şube müdürlüklerine yazar. 12-15 yaş arasındaki çocuklarla ilgili olarak, suçu anlayıp sonuçlarına katlanabilme yeteneğine haiz midir diyerek rapor alınması için ve bir de genel fiziksel ve psikolojik muayeneye ilişkin olarak, simdi burada adli tıpçılar yapılan toplantılarda da sürekli itirazda bulunuyorlar: “Biz bu raporları vermek istemiyoruz”, çünkü bu raporlar gerçekten de suçun faili olarak adlandırılan çocuklar açısından tutuklanma ve beraat konusunda nihai karar alma belgesi haline gelmiştir. Eğer bu raporlar çocukla ilgili olarak suçu anlıyor, suçun sonuçlarına katlanabilme yeteneğine haizdir niteliğinde ise, o çocuklarla ilgili olarak tutuklanma kararı çıkıyor, dava açılıyor. O raporlar bunun aksi ise çocuklar serbest bırakılıyorlar. Sadece adli tip uzmanlarının belki 10 dakikalık, belki yarım saatlik, belki 1 saatlik yapacakları görüşme ertesinde uzmanın çoğu kere bireysel inisiyatifli ile hazırlanmış oldukları raporlar sonucunda, çocuklarla ilgili olarak bu kararlar veriliyor. 15-18 yaş arasındaki çocuklarla ilgili olarak çok böyle fiziksel paralojik rahatsızlık algılanmıyorsa, herhangi bir rapor alınması sürecine geçilmeden çocuklarla ilgili işlem dosyası savcılıklarca tamamlanıyor. Yine, avukat gözetiminde (ifade alınırken 18 yaşın altındaki her çocukla ilgili olarak mutlaka avukat bulunması zorunluluğu vardır.) tamamlanıyor. Ve mahkemeye sevkleri sağlanıyor. İfadeyi de mutlaka savcı almak zorundadır. Yargılama esnasında gene uygulamaya yönelik olarak söyleyeyim. Çocuklar için azin durumlardan birisi, sadece adreslerinin belli olmaması, bi-mekan (ev, ikamet olmayan) çocuklar için temel tutuklama nedenlerinden birisidir. Herhangi bir biçimde dava açıldıktan sonra, bir daha bu çocuklara ulaşma konusunda ciddi sıkıntılar yaşanacağı kaygısıyla mahkemeler çoğu kere tutuklama kararı verir. Burada çocuğun yanında bulunan avukat arkadaşların ‘çocuğa yönelik koruyucu ve destekleyici tedbirler alınsın ve bu çocukla ilgili olarak gözetim adli kontrol mekanizmaları uygulansın; yargılama yapılacaksa, sonrasındaki süreç öyle devam etsin’ denmesine rağmen pratik süreç içerisinde maalesef çocuk mahkemesi hâkimleri, bunun genel olarak sonrasında ‘ben yargılamaları uzatırım’ diyerekten tutuklama ile sonuçlandırabilmektedir. Çocukların yargılanması gizlidir. Çocuklarla ilgili, çocuk mahkemesinde çocuk soruşturma dosyası da gizlidir. Çocuk mahkemelerinde çocuk yargılanırken, yanlarında sadece veli vasisinin dışında hâkimin izin verdiği kişilerin bulunması gerekir. Çocuk ağır ceza mahkemelerinde yine çocukların yanında psikolog, pedagog ya da sosyal hizmet uzmanı bulunur. Ama onlar da o esnada adliyeye görevli uzmanlardan çağrılır. Ayaküstü çocukla 5-10 dakika görüşürler ya da görüşemezler. Görüşmedikleri ya da görüşseler bile duruşma esnasında çocuk ifadesini verdikten sonra, hâkim söyle bir soru sorar “siz ne diyorsunuz?”; psikologlar “evet, kendini ifade edebilir; anlatımlar arasında bütünlük var, bu nedenle ifadesine itibar edilebilir” gibi bir yorum yapar ve sonrasında da çocukla yargılama süreci devam eder. Yine, bu çocuk yargılamalarında tüm çocuklarla ilgili olarak, sosyal inceleme raporunun alınması mümkünken, yasa buna izin veriyorken, yine yasada sosyal inceleme raporu alınabilir gibi bir ifade bulunması nedeniyle, uygulamada genellikle çocuk mahkemelerinde sadece 12-15 ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde ise, gerek duyulursa 15-18 yaş arasındaki çocuklarla ilgili olarak da sosyal inceleme raporları hazırlanmaktadır. Hâkim bu raporları almıyorsa gerekçesini göstermek zorundadır ve sosyal inceleme raporları adliyede görevli psikolog ve sosyal hizmet

tarafından hazırlanan raporlardır. Bu raporların çocuk, aile, okul ve çevresiyle ilişkili bulunarak hazırlanması ve çocuğun suç işleme nedenleri, suçu işlerkenki hali ve sonrasına yönelik olarak çocuğa ilişkin alınmasını içeren tedbirleri içermesi gerekir. Son derece ayrıntılı ve bir çocuğun kaderini belirleyecek nitelikteki bu raporlar, maalesef çoğu kere çocukla yapılan adliyenin müsait bulunan odasında yarım saat - bir saatlik görüşme ertesinde ve sadece çoğu kere çocuğun beyanları esas alınarak hazırlanan raporlardır. Ve mahkemelerin önüne bu raporlar gider. Mahkemeler de kararlarını bu raporları değerlendirmeye almaya çalışırlar. Şimdi çocuk koruma kanundaki, koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanması zorunluluğu, büyük oranla çocuk mahkemesi hâkimlerinin çocuk savcılıklarından önüne gelen dosyalarda gerçekleştirilmiştir. Suçun faili olan çocukla ilgili olarak koruma kararlarının uygulanmasına rastlanmaz. Farklı yasalarda da çocuğun korunmasına ilişkin düzenlemeler vardır. Çocukların tutuklanması veya çocuk ceza evlerindeki süreçlerin biraz ayrıntılarına da girmek istiyorum. Ama asıl sorulması gereken soru, koruyucu ve destekleyici tedbirler diğer yasalardaki çocuğun korunmasına, aileye veya başka kişi veya kurumlara karşı çocuğun korunmasına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler varken, soracağımız temel soru, “Çocuklar niye bu kadar çok tutuklanıyor? Bu kadar rahat tutuklama kararı veriliyor?”, olmalıdır. Çocukların bu kadar rahat tutuklandığı düzenlemede, çocuk ceza evlerinde veya çocukların ceza evi sonrasındaki yaşadıkları sıkıntılara ilişkin sorunların tükenmesine imkânı yoktur. Eğer siz odak noktası olarak koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alınmasını koymazsanız ve pratik uygulamaları temel üzerine geliştirmesiniz, buna ilişkin alt yapı eksikliklerini tamamlamazsanız, yasal düzenlemelerde neyi getirirseniz getirin, sonuç çocukların ceza evlerinden kurtulmasına yol açmayacaktır. Burada, gene üzerine basarak şunu vurgulamak istiyorum, “çocuk, suçun mağduru, suçun faili de olsa, tüm çocuklar mağdurdur.” Bu üst başlık altında soracağımız temel soru, “neden çocuklar bu kadar rahat tutuklanıyor, tutuklama kararları veriliyor?” şeklinde olmalıdır. Teşekkür ederim.

Nihat Tarimeri
Sosyal Hizmet Uzmanı

Herkese merhabalar.

Zor saatte konuşmak zorunda kaldığımı hissediyorum, çünkü herkes yorgun gözüküyor, ama konu hassas. Ben de sizlerle uzun zaman boyunca İsviçre’de çalışmış bir sosyal hizmet uzmanı olarak deneyimlerimi paylaşmak istiyorum. Bu paylaşımında bir Viyana seyahatimden bahsetmek istiyorum. Viyana’ya gitmiştim. Orada çalışan bir Türk vatandaşı vardı, vatandaşlar ve insanlar ilgimi çekiyor bir şekilde. İşte Viyana’da bir arkadaşımız hayatını anlatmaya başladı. Dedi ki; “her şey burada çok güzel, fakat lanet olsun ki burada çocuğu alıyorsa bile dövmeyorsun, efendim burada bir gençlik dairesi var, hemen gelip benden çocuğu alıyor.” Yanında da öğretmen bir arkadaşı vardı, o da, “hay Allah ben de çocuğumu dövmeyecek miyim?” diye tepkisini gösterdi. Koruma sistemi dediğimiz olay, yani çocuğun korunması, kavramlaşması ve hukuki temeline baktığımız zaman Medeni Kanun üzerinden şekillenmiş bir uygulamadır. Özellikle, İsviçre örneğinden yola çıktığımız zaman, İsviçre Medeni Kanunu bunu kurumsallaştırmıştır. Vesayet uygulaması çerçevesinde resmi vesayet uygulaması diye Gençlik Dairesi üzerinden koruma hizmetini idari bir işlem olarak iki boyuta ayırmıştır. Birisi gençlere, diğeri de yetişkinlere yöneliktir. Fakat bu uygulama, Türkiye’ye gelirken yargısız bir hizmet olarak görülmüştür. Yani, idari bir müdahale yetkisi olarak gündeme gelmemiştir. Bu konuda çalışma yaparken, 1942 yılında ya da o dönemde Dr. Fikret Arık (o zamanlar doktorasını yapmış, daha sonra profesör olmuş) yine İstanbul’da çocuklar üzerine çalışmalar yaparken demiş ki; “biz bu işi yanlış yapmışız, bir terçüme eksikliğimiz var, bu konu ile ilgili olarak tüzük değişikliğinde şunu şunu yaparsak bu uygulanır” diye resmi vesayet kurumu ile ilgili bir makale yayınlamış Adalet Bakanlığının dergisinde. 1942 yılında yazılmış bu makale aslında halen Türkiye’de anlaşılmalı değildir. Sıkıntı, halen yaşanan sorun biraz da oradan kaynaklanıyor. Biz çocuk koruma ile ilgili olarak vermemiz gereken hizmetleri normal olarak

halen doğru düzgün kurumsallaştıramamışız. Aslında bu uygulama ile neden bağlantılı Türk Ceza Hukuku? İkisi de birbirine paralel çünkü, aynı medeni kanun bizimkisi de, İsviçre Medeni Kanunundan almışız. Diyor ki 317. madde 'herhangi bir çocuk suça yöneldiği takdirde hemen resmi vesayet kurumu ile bağlantı kurulmak zorunluluğu vardır', yani suça yönlendirilme var ise, toplumsal koruma hukuk ve ceza hukuku birbirine paralel giden bir süreçtir, uygulamadır. Az önce Aysenur Hanım da bahsetti, şu andaki uygulamayı belirleyen Çocuk Koruma Kanunu, ikisini de birlikte ele alan şahsına münhasır, kendine özgü bir yasadır. Aslında uygulama hem Almanya'da olsun, hem de örneklerden yola çıktığımız zaman İsviçre'de olsun, Toplumsal Koruma Hukuku ile Ceza uygulaması farklı yasalar üzerinden birbirini destekleyici şekilde giden iki farklı uygulamadır. Şimdi bu yapı içerisinde, bizim düğmeyi yanlış yerde iliklememiz sonucunda kendine özgü bir yapı oluşmuştur. Şimdi çocuğun yararı diyoruz, çocuğun yararı ve esenliği. Çocuğun yararını ve esenliğini bu süreçte neye göre belirleyeceğiz biz? Tutmuşuz Çocuk Koruma Kanununun dördüncü maddesine Çocuk Haklarında yer alan ilkeleri birlikte transfer etmişiz, hatta düzenlenecek iddianameye, hatta verilecek kararda. Çocuğun esenliğine ve yararına yönelik bir yükümlülük var aslında bütün bu uygulayıcılara yönelik. Biz bunu ne kadar gerçekleştiriyoruz? Ne kadar önemsiyoruz? İkincisi bu konu ile ilgili bir araç. Bu araçlardan en temel olanı sosyal inceleme raporudur. Sosyal inceleme raporu aslında bir resmi ortaya koyar. Çocuğun sadece yaşadığı ortamı ve koşulu değil, çocuk ile ilgili gelecek perspektifini ortaya koyar. Nedir bu çerçeve? Bu düzenlenecek rapor, normal olarak oradaki çocuğun yarar ve esenliği süreçte ne ölçüde yerine getirilip getirilmediğini göstermesi gerekir. Bu aslında Pekin Kuralı'nın 16. maddesinde de bir yükümlülük olarak vardır. Fakat nedense biz bunu (zorunluluğu) da yönetmeliğe de taşıyamadık. Halbuki, bunun normal olarak talep edilmesi gereken haklardan bir tanesi olduğunun bilincinde olmamız gerekiyor. Ben size Türk Ceza Kanunu'ndan bir madde okumak istiyorum. Diyor ki; 'İşlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya fiil ile ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez.' Bu hangi maddedir sizce? Başlığı akıl hastalığı ile ilgili. Akıl hastalığı ile ilgili bir hal. Öbür taraftan çocuk yargılmasını belirleyen 31. maddede baktığımız zaman da aynı hal aranıyor. Yani bu şu demektir: Bu konu ile ilgili amaç ve araç oldukça birbirinden farklıdır. Bu hali belirlemek için, Çocuk Koruma Kanununda sosyal inceleme raporunun araç olarak kullanılacağı öngörülmesi olmasına rağmen yanlış amaçla kullanılan bir araçtır. Temel olarak sosyal inceleme raporu ile böyle bir hal belirlenemez, yönetmelik de bu yanlışlığın farkına biraz da zorlama ile vardığı için de, bunu farklı bir hale getirdi. Ben uzun süre bu konudan ayrı kaldıktan sonra, 2007 yılında bir makale yazmaya çalışırken, sonunda ortaya iki tane kitap çıktı. Kitabın başlığı Çocuk Koruma(ma) Kanunu. Çünkü böyle bir uygulamaya benim Çocuk Koruma Kanunu demem mümkün değil. Dünyanın hiçbir yerinde Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi kurmuş herhangi bir yargılama sistemi yoktur. Çocuğu Ağır Ceza Mahkemesine gönderdiğin zaman, çocuğa ağır bir ceza vereceğini zaten baştan beyan ediyorsun. Bir de 31. Maddeyi de değil, siz istediğiniz maddeyi bu şekilde kurguladığınız, konsepti buna göre kurduğunuz zaman, zaten orada çocuğu korumak ile ilgili herhangi bir işlem yapmanız mümkün değildir. Şimdi bu açıdan, bu kanun Çocuk Koruma Kanunu değildir, Çocuk Korumama Kanunu benim açımdan. Hatta ben size bir örnek vereyim, Çocuk mahkemesine hiç giden var mı aranızda? O mahkemeye gittiğiniz zaman kapıda duruşma listeleri yazar. Duruşma listelerinde suça yönlendiren 'Ali bilmem ne' mağdurun ismi belirtilir. Çocuk Koruma Kanununun 4. maddesi var; çocuğun kimliğinin bildirilmemesi, isminin damgalanmaması?... Ee kapıda başlamış damgalama... Adliye büyük, tesadüfen oraya gitmişsiniz, bir icra işleminiz var. Oradan da geçerken bir ses duyunuz, isim benzerliği duyduunuz, komşunuzun bir çocuğu veyahut sizin çocuğunuzun ismi. Mübaşir bağırıyor çünkü. Ee şimdi mübaşir böyle bağırдыğı zaman uygulamada gizlilik ilkesi diye bir şey var mı? Zaten çocuk yargılmasının birinci esasının temeli oradan başlıyor. Dün İstanbul'a geldiğim zaman tesadüfen bu konulara hassasiyetimi bilen bir arkadaş kapıda asılan listelerin bir kısmını getirdi bana. Bu liste somut bir olgu, hemen hemen bu mekanizma bütün sistem içerisinde (UYAP) uygulanıyor. Böyle bir uygulamanın olduğu yerde, böyle bir yanlışlığın başladığı yerde çocuk koruması diye bir şey olamaz. Bunu gündeme getirmek ve sorgulamak lazım. İkinci olarak, ben

size daha başka bir görüşümü iletmek istiyorum. Dünyanın hiç bir yerinde çocuk mahkemelerinde sosyal hizmet uzmanı veyahut da sosyal çalışma görevlisi olarak herhangi bir uzman çalışmaz. Bu da Türkiye'ye özgü tipik bir uygulamadır. Çünkü orada çocuğun yararına ve esenliğine yönelik çalışan sosyal hizmet uzmanı hakime karşı bağımsız değildir. Hakime karşı bağımsız olmayan bir çalışanın hazırladığı raporun zaten adil yargılamaya ilkesine aykırı olması lazımdır. Ve o çerçevede verilen kararların infaz edilmesi, çocukların sürecin dışarısına çıkartılması lazımdır. Böyle bir mekanizma/uygulama içerisinde yanlışlığı tartışmak başka bir konudur, yanlışlığı nasıl düzeltiriz ise başka bir konudur. Geneline baktığımız zaman sorun yanlış bir yapılanmanın kendisidir, sonucudur. Bizim en önemli eksikliğimiz yurttaşlık temelinde bireyi koruyan bir toplumsal/kamusal koruma sistemini kurmamaktır. Geçenlerde bir sempozyumumuz vardı, tartışma konularından birisi de buydu. Sosyal hizmet dediğimiz olay aslında birey için hayırseverliğin dünyevileşme halidir. Hayırseverlik dünyevileşmiş ve bir yapıya dönüşmüştür. Sosyal hizmet ile ilgili yükümlülük idarenin yükümlülüğüne ait bir olaydır. Fakat nedense hala Türkiye'de sosyal hizmet bir idari yükümlülük olarak algınmış değildir, nedense hayırseverlik bünyesinde götürülmeye çalışılan bir şeydir. Şimdi bu tip yaklaşımlarla ilgili sorunları çözemediğimiz takdirde, karşımıza her zaman için çocuklar ve çocuklarla ilgili sorunlardan bu toplanıda, sonra bir kaç toplanıda daha bahsedeceğiz ve ondan sonra da unutup gideceğiz. Ta ki başka bir soruna kadar. En son somut örneklerden bir tanesi daha var koruma ile ilgili; biliyorsunuz Antalya'da bir konu gündeme geldi, basında çalışan arkadaşlar daha iyi bilir, babası tarafından sözleşme ile satıldığı iddia edilen E.Y. diye bir kız çocuğu ile ilgili bir hikâye. Şimdi bu olayın tespitinde 12 yaşındayken kız çocuğu için bir satış sözleşmesi yapıyor, o sözleşme adli süreçte tespit ediliyor ve dava konusu oluyor. Üstelik ben konuyu biraz incelediğim zaman karşımıza şöyle bir şey çıktı, bu süreç içerisinde dosya yetki meselesi ile ilgili olarak mahkeme mahkeme dolaşılıyor. Fakat bu süreç içerisinde açılan dava ile ilgili iddianamede babaya da aynı zamanda hem anneye de karşı dava açılıyor. Ancak buna rağmen bu süreçte yer alan ne savcılık ne kolluk ne mahkeme, Çocuk Koruma Kanununun 6. maddesinde yer alan ihbar yükümlülüğünü kimse yerine getirmemiş. Hâlbuki baktığımız zaman ortada bir ihbar yükümlülüğü vardır. Çocuk Koruma Kanununun bence en önemli ve en temel maddelerinden bir tanesidir bu madde. Bunu yerine getirmeyen ile ilgili herhangi bir şekilde de bir soru sorulmuyor, bu sorgulanmıyor. Aslında bir taraftan da düşünüyoruz; çocuğu korurken, çocuğu koruması gerekenden mi koruyoruz? Çünkü onlar yükümlülüğünü yerine getirmediği zaman herhangi bir şekilde onlara yönelik herhangi bir yaptırım var mı? Yok. Bu da temel sorunlardan bir tanesidir. Hiç bir kimsenin suç işlememeye karşı sigortası yoktur. Hepimizin yolunun bir gün mahkemeye düşmesi olasıdır. Doğru, çağdaş, uygar bir yargılama hakkının hepimize sağlanması lazım. Bu açıdan çocuk yargılaması dediğimiz kısmı ayırıştırılmaz lazımdır. Ve bunu en azından gençlik yargılaması adı altında dünya literatürüne uydurmamız lazım. Çünkü dünyada baktığımız zaman Almanya da 1924'te gençlik mahkemeleri kurmuşlar. İngilizler 1970'te kurmuş gençlik mahkemelerini, yani çocuk mahkemesiymiş gençlik mahkemesi olmuş. Adalet bakanlığının son iki yıldaki istatistiklerine bakıyoruz, istatistiklerde 16 - 18 yaş grubunda suça yönelen çocukların oranı %60'tır. %40'ı 13-15 yaş grubundaki çocuklardır. Yani çoğunluk zaten gençtir. Gençlik yargılamasıyla, çocuk yargılaması da birbirinden farklı özellikler içeren şeylerdir. O yüzden doğru yollardan yola çıkıp, bunu yeniden konseptleştirip bu yoldan gitmekte yarar var. Bu çalışmada en azından bu konuların somutlaştırılması, İstanbul ölçeğinde tartışılması, çocukların durumunu yansıtması (özellikle çocuk bakış açısından ben çok önemsiyorum) açısından çok önemlidir. Böyle bir çalışmaya katkıda bulunanlara, destek olan herkese ben bir vatandaş olarak teşekkür ediyorum. Çalışan olarak yine ayrıca teşekkür ediyorum ama umudum pek fazla yok. Pesimistim ben bu konuda. Bunun da sebebi bazen sağırlardan daha fazla duymamayı tercih ediyoruz, bazen üç maymunu oynuyoruz ne görüyoruz, ne duyuyoruz ne de konuşuyoruz. Yasa 2005'den beri uygulanıyor ve bu konuda doğru düzgün bir kritik yok. Umarım bu çalışma yeni bir tartışmanın başlangıcı olur, yeni bir sürecin başlangıcı olur. Çocukları fazla sevmeyelim aslında, çocuklara saygıdan başlayarak onlara hak ettikleri değeri verelim. Beni dinlediğiniz için teşekkürler.

Abdulkadir Güger

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Çocuk ve Kreş Hizmetleri Şube Müdürü

Öncelikle böyle bir konuda salonun bu kadar dolu olması güzel. Onu belirterek başlamak istiyorum. Ve bu çalışmada emeği geçen hem çocuklar, hem de çalışma arkadaşlarıma gerçekten teşekkür ediyorum. Ben Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Çocuk Hizmetleri Şube Müdürü olarak çalışmaktan kaynaklı olayın hem hukuksal boyutu hem sosyal boyutu ile ilgili bir çok çalışmanın, belki de seçilmişler olduğumuzdan kaynaklı bize geldiğinden bahsederek, zaman zaman hem hukuk boyutuyla hem de bunun travma ya da istismar boyutuyla ilgili başlıklara değinmeye çalışacağım ama öncelikle sorunun temelinin güneydoğuda yoğun bir zorunlu göçe dayandığını söylemek isterim, çünkü yirmi yıl önce nüfusu 300.000 olan bir kent Diyarbakır. 20 yıl içerisinde 1,5 milyon nüfusa ulaşmış bir kent. Doğal olarak hem sosyal, hem kentsel gelişim anlamında alt yapısına sahip olmadan çok ciddi nüfus artışına maruz kalan bir kenttir. Bu da çok ciddi problemleri beraberinde getiren bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda bir diğer sorun ise yerel yönetimlerin bu konuda güçlendirilmemiş olmaları, şöyle ki yerel yönetimler vergilerle ayakta durur. Ancak yaşadığınız kent yoksul ve yoksul bir kent ise, doğal olarak vergi alma imkanı nerdeyse sıfırdır. Su faturalarını nerdeyse tahsil edemez hale geliyorsunuz, bunlar da hizmet anlamında birçok aksaklığa neden olabiliyor. Ve bölgesel olarak politikaların belirsiz olması, bilinçli olarak kentlerin ya da bölgelerin geri kalması veya sistematik bir şekilde geri bırakılması birçok sorunu meydana getiriyor, ancak hesaplanmayan farklı bir sorun var, bu sorun sadece bölgede kalmıyor. Zaman zaman bu sorun artık İstanbul'un, İzmir'in, Bursa'nın, Ankara'nın sorunu haline geliyor. Aileler artık farklı yerlere göç etmeye başlıyor. Çocuklar farklı alanlarda çalışmaya başlıyor ve çocuk suçluluğu artık farklı kesimleri rahatsız ediyor. Bu sorun aslında ülkenin sorunu olmaya başlıyor, bu nedenle birçok çalışma aksayabiliyor. Ya da velilerle görüşmelerde şöyle şeylerde söyleyebiliyorlar 'çocuğun sokakta çalışması bizim açımızdan problem değil, sizin açımızdan problem olduğu için bugün tartışıyoruz' diyorlar bize. Ailenin geçmiş yapısına bakıldığında zaman aslında bu savunmanın temel nedeni ortaya çıkıyor. Toprak sahibi bir aile 4 odalı, 5 odalı bir eve sahip, tabiri caizse köyde yediği önünde yemediği arkasında, çocuğu tarlada ya da farklı bir yerde çalıştıran bir aile köy yaşantısında bunun sorun olmadığını dile getiriyor.

Çocuğun bulunduğu ortamda ailesinin ekonomik yapısının değişmesinden kaynaklı birçok sorun meydana gelmiştir. Doğal olarak çocuğun sokakta karşılaştığı sorunlar aileye yansımaktadır. Ailedeki roller çok ciddi değişime uğramıştır. Artık baba oradaki otoritesini yavaş yavaş kaybetmeye başlamıştır. Çocuk eve ekmek getiren, evi geçindiren konuma geldiği için, ailede çocuk söz sahibi olmaya başlamıştır. Ailedeki ve çocuktaki eğitimden kaynaklı kopukluklar çocuğa şiddeti ya da aile içi şiddeti arttırmaktadır. Bütün bunlara baktığımızda bölgede temel neden aslında zorunlu göç ve yoksulluk, yoksulluk olarak bizim karşımıza çıkan sorun olarak duruyor. Bu anlamda hem çocuk hakları sözleşmesinin ihlali hukukçu arkadaşımızın da belirttiği gibi aslında bir iç tüzük gibi uygulanması gereken maddelerin neredeyse tamamının uygulanmaması ve ihlal edilmesi söz konusu. Çekinceli maddeler çok önemli bir sorun. E. arkadaşımızın demin kaydettiği gibi, düşünebiliyor musunuz bir kız çocuğu annesi ile iletişim kuramıyor. En yakın kişisi annesi. En bu gelişim sürecinde ciddi travmalara neden olabilecek bir durum. Ancak biz ne yapıyoruz? Sözleşmelere imza atarken Lozan Antlaşması'nı gerekçe göstererek, çocukların eğitim, ifade özgürlüğü, kendi kültürünü yaşatma ve kendi dilini kullanma haklarını içeren 17, 29, ve 30 maddelerine çekince koyarak imzalanmış olması utanç verici bir durumdur. Bu maddeler hem aile hem de çocuk üzerinde çok ciddi tahribatlara neden olan sorunlardır aslında, basit görülen sorunlar bunlar.

Çocuklar neden sokakta diye baktığımızda (özellikle Diyarbakır ve Güneydoğu) politik nedenler başta gelmektedir. Ailevi nedenler, eğitimde fırsat eşitsizliği yani her yerde bahsedilen fırsat eşitliğinin aksi görülmemektedir. Bunu hem bir eğitimci olarak hem de alan deneyimlerimizden kaynaklı söylüyorum. Zorunlu göç, çevresel nedenler, yoksulluk ve yoksulluk, bireysel nedenler ve çocuk hakları sözleşmesinin uygulanmaması ve çekinceli

maddelerin bulunması temel nedenler ve temel sorunlar içerisinde yer almaktadır. Politik nedenlere baktığımızda zorunlu göç bunun en somut örneklerinden biridir. Yıllarca göç ya da göçmenler olarak konuşulan bu konu, son zamanlarda artık zorunlu göç olarak konuşılmaya başlandı. Aslında bugün salonda bulunan ve bu değerli çalışmanın bir parçası olan çocuklarımız yaşları itibarı ile bu göçe direk tanıklık etmiş göç sürecini yaşamış arkadaşlar değiller. Ancak bu göçün ağır travmasını ve sonuçlarını yaşayan çocuklar haline geldiler. Nasıl geldiler? Çünkü göçün yıkıcı ve acı hikayeleri ile büyüdüler bu çocuklar. Aileler uzun kış gecelerinde tek odalı evlerde sürekli önceki varlığından bahsetti ve şimdiki yoksulluklarla karşılaştırıldı. Çocuklarımız bir süre sonra kendi kendilerine şu soruyu sormaya başladılar; ‘Biz bu kadar varlık sahibiydik madem şimdi neden bu haldeyiz? Neden çalışmak zorundayız? Neden çöpten ekmecek toplamak zorundayız? Neden aç kalmak zorundayız? Neden sıkışık bir şekilde yaşamak zorundayız?’ diye sorular sormaya başladılar. Bu travma sonucu oluşan taş atan çocuklar, şiddet uygulayan çocuklar, suçta itilen çocuklar ya da toplumda her nasıl ifade edilirse edilsin aslında bu travma sonrası bize göre anormal ama yaşam koşulları içerisinde normal davranışları sergiliyorlar. Birçok kişiye göre bu davranışlar anormal, ama çocukların ve ailelerin yaşadığı süreç sonucunda normal bir davranış olarak görülmektedir. Peki, bu süreçte bizler ne yapmaktayız? Çocuk koruma kanunu ile ilgili çok güzel hazırlıklar yapılmış ve sunulmuş. Ben hukukçu arkadaşların affına sığınarak belirtmek isterim ki neredeyse hiçbiri işletilmemekte arkadaşlar. Örneğin, bir çocuk çok basit bir şekilde okulda çocuk yakın ve güvendiği bir arkadaşına bile herhangi bir istismar boyutunu açıkladığı takdirde, en az 20 tane meslek elemanı ile götürülüyor diye tahmin ediyorum. Yani en az 20 kişiye aynı şeyi tekrar tekrar anlatmak zorunda. Sosyal hizmet uzmanına, rehber öğretmene, sınıf öğretmene, okul müdürüne, emniyetteki sosyal hizmet uzmanlarına, psikologlara vs. Mesela, çok basit bir örnekendirme yapacak olursak, bir filmde öpüşme sahnesini gören bir çocuk yakın arkadaşına ‘babam da beni aynı şekilde öptü’ diyor, bu olay sınıf öğretmene gidiyor, oradan rehber öğretmene ve bütün bu işleyen süreçte çocuğu çağırıp aynı olayı tekrar tekrar soruyorlar. Hukukçu arkadaşlar çok daha iyi bilir ama tüm Türkiye’de çocuk izlenme merkezlerinin oluşturulması çok acil bir ihtiyaçtır ve bu süreci kısaltmak için çocuklarla ilgili yapılması gereken bir çalışmadır. Çocuk izlenme merkezleri ile çocukların yaşadıkları travmalara bir nebe olsun son verilmeli ve daha sistematik bir şekilde bu işlem yürütülmeli. Yoksa çocuk koruma kanunu ve benzeri kanunlar bu olayları çok da destekleyici değil. Yine Güneydoğu’da karşımıza çıkan sorunlar; çocukların eğitimden kopma riskleri, çocukların çokusu ihtiyaçlarını giderememeleri, yani çocukluklarını yaşayamamaları. (Yine görüşme notlarımızdan birisinde çocuklardan birisi şöyle demişti; ‘hocam ben çalışmak ister miyim? Ben de top oynamak istiyorum ama çalışmak zorundayım.’ Bunu söyleyen çocuk 9 yaşında bir çocuğumuzdu.) Uyuşturucuya itileme koşullarının oluşturulması, fiziksel, cinsel ve duygusal istismarın artması, sağlıksız ulusal ve toplumsal gelişimler, çocukların bilinçsiz hareket etmesi, sokağın sunduğu yarıboş, özgür ve tehlikeli ortam ile aile toplum baskısının oluşması ve sorumsuz bir neslin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Aslında sistemin de istediği yaklaşık olarak böyle bir bireydir. Uyuşturucu maddeler vs. ile bir şekilde beyinleri öldürülüp sisteme karşı gelmeyen nesiller oluşturmak. Kimlik çatışması ve rol çatışması. Kent ve kırsal yaşam arasında sıkışıp kalmış bir toplumun oluşması. Suça itilme ve suça bulaşma ile ilgili riskler ve zamanla suç veya benzeri faktörlerin aslında normal davranışlar olarak algılanıp, yaşam tarzı haline getirilmesi sık sık karşılaştığımız olaylar.

Müsaadenizle çok kısa birkaç istatistik de vermek istiyorum. Diyarbakır il merkezinde 2000 yılında emniyete intikal eden kayıtlı yaklaşık 1524 çocuk varken, 2006 yılında bu sayı 3308’e çıkmıştır. Bu, sadece başvuru ve adli vakalar nezdinde olan bir şeydir. Yine 2006 yılında suç oranları istatistiklerine göre, İstanbul çocuk suçluluğu sıralamasında Türkiye de 1. sırada ve maalesef Diyarbakır 2. sırada gelmekte. Bunu Bursa, Mardin, Siirt, Bitlis, Sivas, Ağrı, Batman ve Erzurum gibi illerimiz izliyor. 2 ilin, yani İstanbul ve Diyarbakır’ın nüfusunu karşılaştırdığımızda birinci ve ikinci sırada olmaları çok korkunç görünen bir tablo aslında. Nüfus bakımından kıyasladığımızda çok ciddi bir potansiyel oluştuğunu görüyoruz. Dönüp dolaşıp şuraya geliyoruz, çocuğu sokağa iten nedenle ailelerin yoksulluk nedenleri.

Güneydoğu'da Cumhuriyet döneminden sonra yıllarca uygulanmaya çalışılan ve başarısız olan asimilasyon politikaları, bugün maalesef bir öfke topluluğu haline getirdi Güneydoğu'yu. Aynı şekilde zorunlu göç ve yoksullaştırılan, bölünen, parçalanmış aileler bu sorunun ve göçün artık Diyarbakır'a da sığmayıp, farklı illere taşmasıyla beraber çok ciddi bir ülke sorun haline geldi ve bugün bu sorunu çözmek için çok ciddi çabalar sarf edilmeye çalışılıyor ama yanlış teknikler uygulanarak. Yine, Nihat [Tarimeri] hocamın Çocuk Koruma(ma) Kanunu ile ilgili kitabında Çocuk Koruma(ma) ile ilgili verdiği bir tedbir örneğini, affına sığınarak vermek istiyorum. Biz aslında sorunu gözden şöyle kaçırıyoruz. Örneğinde Nihat Hocam diyor ki; lise düzeyi mezunu bir ailede iki bireyin ekonomik kriz nedeni ile çalıştığı iş yeri kapatılıyor. Aile işsiz kalıyor, çocukları var, bankadan çektikleri krediler var ve bu kredileri ödemeye hale gelmiyorlar. Çok nadir olan şiddet olayları aile içinde artmaya başlıyor. Çocuklardan 9 yaşında olan kız çocuğu şiddete maruz kalıyor. Ya akrabaları ya da komşuları tarafından hastaneye götürülüyor. Olay adliyeye intikal ediyor çocuk koruma kanunu kapsamında, daha sonra 12 yaşındaki erkek kardeşi de bakkaldan ekme çalarken yakalanıyor ve aynı mahkemede dosyalar birleştirilerek bir araya getiriliyor. Burada mahkemenin uyguladığı tedbir kararı arkadaşlar aileye eğitim tedbiri oluyor. Yani, aileyi hafta sonları eğitime alıyor, sosyal hizmet uzmanları çocuklara bu şiddetin uygulanmaması gibi maddeler ve önerilerde bulunuyor. Ancak buradaki temel sorun devam ediyor. Ailenin işsizliği ve ekonomik kriz. Ve aile şiddeti daha sistematik ve profesyonel bir şekilde uygulamaya başlıyor. İz bırakmadan. Çocuk aslında burada daha mağdur duruma düşüyor, hastaneye gidemiyor, kendini koruyamıyor. Biz kâğıt üzerinde çocuğu korumaya çalışırken, aslında çocuğu çok daha riskli ortamlara itebiliyoruz. Ve asıl sorunu bir kenara bırakarak yapıyoruz bunu. Burada temel sorun ailenin yoksulluğudur, ekonomik nedenlerdir ve bunun ortaya çıkardığı sorunlardır. Çocuğu korumaya çalışırken çocuğu ailenin yanından almak da, yani bizim sistemimize göre koruma sistemi gibi görünüyor ama çocuğu ailenin yanından almak koruma değildir aslında. Çocuğu cezalandırmaktır bir açıdan. Çünkü siz çocuğu aldığımız koruma kuruluşlarında bunun denetimini yapamıyorsunuz. Yani çocuğu aileden koparıp devlet himayesine alıyorsunuz, ancak yeterli hizmeti yine veremiyorsunuz. Bu çocuk için çok farklı riskler doğuruyor bu sefer. Biz koruma kanunu ya da benzer çalışmalar arasında asıl sorunu bir tarafa itiyoruz. Şunu artık çok açık konuşmak gerekiyor. Bu ülkede insanlar ciddi travmalar yaşıyor ve ciddi şekilde bastırılıyor. Pozantı olayını açığa çıkaran gazeteci arkadaşlar tutuklanabiliyorlar. Doğal olarak medya üzerinde ciddi bir psikolojik baskı oluşturuluyor. Ya da Pozantı olayı ile ilgili gazeteye konuşan çocuk, bir gün sonra kesinleşmiş cezası var diye tutuklanabiliyor. O çocuk biz burada konuşurken intihara teşebbüse kalkışabiliyor. Aile çok farklı problemler yaşayabiliyor. Ama biz çok profesyonelce yaşanan ve bizlerin de alet edildiği bir sistem içerisinde yaşıyoruz ve bugün çocukları bir kenara itip 4+4+4'ü tartışabiliyoruz. Çocuklar ile ilgili politikalar bölgesel politikalar olmalıdır. Çocuk hakları sözleşmesi kesinlikle uygulanabilir hale getirilmelidir ve bölgeye göre çocuk politikaları oluşturulmalıdır. Diyarbakır'daki bir çocuk ile İstanbul'daki bir çocuğun problemleri aynı değildir. Diyarbakır da eğitimde bir fırsat eşitsizliği dediğimiz bir olay var. ÇAÇA derneğinin de çalıştığı mahallede bulunan bir okuldan örnek vereceğim. Okulun bütün fiziksel koşullarını değerlendirerek vermeyeceğim ama okul yarı açık bir cezaevinden daha kötü bir okul. Çünkü yaklaşık 3-4 metre duvarları ve duvarların üzerinde dikenli tel örgüleri bulunan bir okul. Demir kapılarda sürekli bekleyenler var. Okulun içine girip çıkamıyorsunuz vs. Bütün bunları bir kenara bırakıp çocukların bölgede bize iletmiş sorunları anlatmak istiyorum. Okul müdürünün samimiyetinden ve arkadaşımız olmasından dolayı bana söylediği önemli bir şey var. Bir tuvalet kabinini ortalama 350 tane öğrenci kullanıyor. Sadece bir tuvalet kabininden bahsediyorum. Bu zaten sağlık açısından ve çocuk hakları sözleşmesindeki temel maddelerin zaten ihlal edilmesi anlamına gelmektedir. Bu okulda yaşanan sadece bir örnek. Çok sağlıksız koşullarda eğitim alıyorlar ve çocuklar haftada bir eğitmen değiştirmek zorunda kalıyorlar. Çünkü öğretmen atamaları yapılmıyor. Yani o kadar çok ciddi sorunlar var ki bölgede yaşanan, ücretli bir öğretmeni gönderiliyor bir hafta sonra okul koşullarından kaynaklı okulu bırakıp gidiyor öğretmen. Yeni bir öğretmen geliyor ve bütün dersler tekrar baştan başlıyor. Ama sistem buradaki çocukları Antalya'da özel kolejde

okuyan bir çocukla aynı sınavı tabi tutuyor ve başarı düzeyleri düşüyor. Çok küçük bir örnek daha vermek istiyorum. Bir çocuk yaptığı bir görüşmede şunu söylemişti bize. Yaşadığı bir olay. Çocuklara bir şans daha tanımanız gerekiyor demişti. Neden bir şans daha tanımanız gerekiyor? Bir çocuk savcısının verdiği yaşanmış bir örnek; okul müdürü, arkadaşı ile kavga ettiği için bir çocuğu alıyor, diğer öğretmenler ile birlikte odasında dövüyor ve üç gün uzaklaştırma alıyor çocuk. 3 gün sonra bu çocuk adliyeye geliyor, savcılığa. Şu nedenle geliyor: Çocuk okulda kamu malına zarar verirken yakalanmış. Savcının karşısına çıkarıyorlar. Savcı soruyor ‘neden kestini kabloyu’ diye. Çocuk başta anlatamıyor ama biraz konuştuktan sonra şunu söylüyor. ‘Okul müdürü beni dövdü, daha sonra beni okuldan uzaklaştırdı ama ben evdekilere söyleyemedim. 3 gün okula gittim geldim. Müdür benden çok büyük ve güçlü olduğu için hiçbir şey yapamadım. Kabloları kesersem ona zarar vereceğimi, onun da ceza alabileceğini düşündüğüm için kabloları kestim.’ Şimdi çocuk hukuk sistemine baktığımızda evet, belki suç işlemiştir, belki cezalandırılmayı hak ediyordur ama çocuk ve insani boyutta baktığımız zaman, çocuk aslında çaresizliğinden karşındakine ceza vermek istediği için farklı bir şey yapmıştır. Sistemdeki hata bizim çocuğa nasıl yaklaşacağımızı bilmemek. Buna hukuktaki arkadaşlar da, sosyal alandaki arkadaşlar da pek hakim değil. Şöyle bir olay da yaşanmış durumda; tacize uğramış bir çocuğa hakim nasıl soru soracağını bilmediği için 9 yaşındaki bir çocuğa şöyle diyor; oldu mu olmadı mı? Bunu kızarak soruyor. Çocuk konuşmuyor bile karşısında. Yanında babası ve annesi var ve siz ona tacize uğrayıp uğramadığı hakkında sorular soruyorsunuz ama onun psikolojisini nasıl etkileyeceğini bilmeden soruyorsunuz. Yani, biz aslında suçlu muyum suçlu muyuz diye başlayan sorularda kimsenin suçsuzum diyebileceğini sanmıyoruz. Kimse dememeli de. Hiç kimse kendini bu olayların dışında tutamaz. Bence herkes suçlu, herkes üzerine düşeni de yapmak zorunda. Ancak farklı sorunlar var ve farklı politikalar üreterek bölgeye özgü koşullar göz önünde bulundurulmalı ve soruna çözüm üretilmelidir. Temel neden uygulanabilir koşulların oluşmaması, çocukların suçla itilmesi ve çocukların suçlu gibi algılanması. Teşekkürler.

PINAR ÖĞÜNÇ *Radikal Gazetesi Köşe Yazarı*

Merhaba ben birkaç açıdan dezavantajlıyım. Birincisi bu kadar çerçeveyici konuşmalar üzerine yeni bir şeyler söylemek zor, gerçekten konuşmayı planladığım şeyleri sürekli eliyorum elimdeki kâğıtta. Bir de doğrudan Yüce Yöney ile aynı mevzu üzerine konuşacak olmamız beni biraz zorlayacak. Şuradan başlayalım istiyorum: 1-2 ay kadar önce bütün Türkiye Erzurum Lisesi konferans salonunda olan bir hadiseden haberdar oldu. Ne olmuştu burada? Kapısında ‘‘Huzur Toplantısı’’ yazıyordu. İşte burada Dumlupınar İlköğretim Okulu müdürü, seyirciler arasından söz alarak (küçük bir tereddütü de varmış neyse ki) ‘belki size anormal gelebilir’ diye bir girizgah yaptı ve dedi ki; ‘Artık yüz nakli yapıyor ülkemizde, emniyet çocuklardan kan örneği alıp genlerine baksın, vatana millete zararı olacak çocuklar yürümeden yok edilsin.’ Şimdi bu ‘belki size anormal gelebilir’ diye bir okul müdürünün belirttiği görüş münferit bir ifade olarak sunulabilir. Ben üzerine daha fazla düşünmemiz gerektiğini, bunun çocuğa ve suça yaklaşımında aslında hakim olan zihniyeti çok güzel deşifre ettiğini düşünüyorum. Çünkü bu konuşmanın başında yer almasından sonra müdür hakkında soruşturma açılması olabilir. Bu şekilde kapanacak olabilir hatta. Ama o müdür konuştuktan sonra, ben etraftan gelen gülmeleri ve alkışlarla inleyen o salonu unutamıyorum. Alkışlarla inledi o salon. Asıl bizi ilgilendiren kısmı o alkışlar! O müdürü isterseniz meslekten men edin, o alkışlayanları ne yapacağız? Vatana ve millete zararlı olacağını düşündüğü çocukları yürümeden yok etmeyi öneren bir müdürden söz ediyoruz.

Şimdi bu hakim zihniyet içinde ben de ana akım medyada çalışan bir insanım. Peki çocuk ana akım medyada nasıl yer alıyor? Haberlerinden reklamlarına çocuk, potansiyel bir tüketici olarak ele alınıyor ve reklamların büyük kısmı çocuklar üzerine kuruluyor. Bu, ana akım medyada çocuğa yaklaşımı da değiştiriyor aslında. Sömürülecek bir şey oluyor çocuk. Çocuklar bir de adli vakalar ve suç üzerinden medyada yer alıyor. Suç ile ilişkilendirilen

çocuğun (gözümlü olabilir, tutuklanabilir, hükümlü olabilir) ana akım medyada yer almasında birkaç evre var. Ana akım medya kendini var edebilme ve sürdürülebilirliği yöntemi olarak ‘var olan bir takım zaaflar, toplumun geneline yayılmış yaralar kaşınmalıdır’ ön kabulünde bulunur. Eğer toplumda milliyetçi bir damar var ise, bunun üzerine gidilmelidir! Ahlakçı bir damar var ise, bunun üzerine gidilmelidir! Çocuk ve suç kelimeleri yan yana geldiğinde ilk motivasyonu toplumun sözde kaygılarına, popülist bir ahlak anlayışına dayanmak oluyor. Bu süreç tabii ki evrensel hukuk sözleşmeleri ile belirlenmiş, korunması gereken çocuk haklarının ihlal edilmesi anlamına geliyor. Çünkü orada canavarlaştırılması gereken, marjinalleşmesi gereken bir çocuk figürü var. Çünkü ancak onlar canavarlaştırılırsa ve dışlanmış olursa çoğunluk rahat eder. Suç onlardan uzaktadır ve kendilerini ilişkili hissetmezler bu şekilde.

Deşifre edilen çocuk olmasının dışında şöyle de bir zararı var, bu genel olarak sanıkların ve mağdurların deşifre edilmesi ile ilgili bir mesele. Sonrasındaki hayatlarını hem psikolojik olarak karşılaşılabilecekleri önyargılar açısından, hem de topluma tekrar dahil olma süreci açısından zorlaştırıcı bir yanı var. 2008’deki son istihdam paketi ile birlikte hükümlü çalıştırılması zorunluluğuna dair bir değişiklik oldu. 50 kişiden fazla işçi çalıştıran iş yerlerinde, kamuda bu rakam %1, özel sektörde %2 sanırım, hükümlü çalıştırmak zorundaydı. Bu paket ile birlikte özel sektörün yükümlülüğü ortadan kaldırıldı. Zaten psikolojik olarak dışlayıp yok saydığımız hükümlülere, bir de sonrasında böyle bir darbe vuruldu.

Bu ana akım medyada çocuk ve suçla ilgili haberlerde, bir de çok önemli bir kısım daha var: ‘NEFRET SÖYLEMİ’. O yayın organının genel politikası nefret söylemi üzerine kurulmuş olabilir. Böyle gazeteler ve dergiler var, biliyoruz. Ama öyle olmayan yayınlarda da, haberi yapan muhabirin, o haberi düzenleyen editörün ve o haberin basılmasına izin veren yöneticinin sahip olduğu nefret söylemi, aslında suçla ilişkilendirilmiş çocukların haberleştirilmesi sürecinde katmerlenerek karşımıza çıkabiliyor. Zaten Roman ve Çingene’lere karşı bir nefret söylemi olan bir gazetecinin elinden, nefret söylemi barındırmayan bir haber okumak zor. Çünkü onun zihninde, Çingene ise zaten hırsızlığa çok yakın. Aleviler’e karşı bir nefreti var ise, işin içine suç dahil olduğu anda, bu hakaretleşerek haber metninde kendini gösterecektir. Yoksullara karşı, alt sınıf nefreti doğrudan haberde ortaya çıkacaktır. Keza Kürtler’e karşı nefret söylemi zaten başlı başına ana akım medyada haberlerin yer alışı biçimini, kullanılan dili değiştiriyor.

Bir de tabii bu haberlerin yer alışı biçiminde, o yayın organının ideolojik olarak durduğu yer önemli. Kürt çocukları, özellikle medyada ‘taş atan çocuklar’ olarak kalıplaşmış çocuklar üzerinden gidelim. Zaten Kürt meselesine karşı tavır, siyaseten söyleyeceği laf belli olan yayın organlarında, zaten bu çocukların baştan siyasi manipülasyon malzemesi haline getirileceği o kadar belli ki, fazlasını ummak şartırcı olabilir. Bu taş atan çocuklar kalıbı nasıl oluştu? 2000’lerin ortalarında birisinin ortaya attığı bir fikir değildi aslında. Gösterilerde kendini ifade biçimi olarak taş atmaya seçen, her gösteride karşımıza çıkan çocuklar göze batmaya başladı. Bunun medyada bu şekilde kalıplaşmış olmasının yararı oldu mu peki? O dönemlerde çıkan bazı haber başlıklarından, spotlarından alıntılar getirdim, ne kadar yararlı oldu bakalım diye. Mesela ‘taş atmak çocuk hakkı mıdır’ diye soruyor bir köşe yazarı. Meseleye buradan bakmayı tercih ediyor. Başka bir köşe yazarı doğrudan nefret söylemi içeren bir ifadeyle Güneydoğu’da insanların habire çocuk yapmaya uğraştığını, çünkü her çocuk karşılığında devletin kendilerine bir ödeme yaptığını, hem para alıp ondan sonra da taş atan çocuklar olarak ortaya salındığını yazabildi. Mesela birisi ‘keyif için şiddet’ başlığını atabildi. Yasada yapılan düzenlenmeden sonra sürekli şöyle bir manipülasyon gördük: Bu yasa aslında gösterilere katılan çocuk sayısını artırdı. O dönem çıkan bir dizi haber var, taş atan çocuklar yasasının bizzat suça yönelttiği iddiasında. Birçok haberde, irili ufaklı sürekli bu çocukları kim yönlendiriyor, kim kullanıyor...

Tabii ki sonrasında da, bu çocukların ailelerinden alınması gibi başka katı yöntemler kullanılması gerektiği üzerine haberler dizisi var. Hacettepe Üniversitesi’nden Sedat Yağcıoğlu’nun tam bu mesele üzerine çocuklarla görüşerek hazırladığı rapor, muhafazakar çocuk algısının üç söyleminden söz ediyor yaklaşım biçimi olarak. Diyor ki; 18 yaşından küçüktür bu çocuklar ama zaman içinde fazla olgunlaşmışlardır. Aslında çocuk saymamamız

gerekir. Bu yaklaşım başlı başına üzerinde düşünmemiz gereken bir kısmını oluşturuyor. Çocuklar eğer erken olgunlaşıyorsa neden böyle? Buna bakmayacak mıyız, böyle kestirip atma olabilir mi?

İkincisi, bu çocuklar kendi öz iradeleriyle orada değildir diyor bu muhafazakâr çocuk algısı. Bunu da sıklıkla görüyoruz. Üçüncüsü de, çeşitli gruplar, partiler, örgütler tarafından kullanıldıkları iddiası... Bu da aslında toplumsal gösteriler aracılığıyla siyaset yapan bu çocukları muhafazakâr algı tarafından nasıl değersizleştirildiğini anlatıyor. Medyada başka türlü bir haber biçimi daha var bu çocukların varlığından haberdar olduğumuz, o da çeşitli emniyet müdürlüklerinin, Mersin, Adana mesela, habercileri çağırarak verdikleri görüntülü haberler. Hiç öyle otuz saniye falan vermezler bu haberleri 5-6 dakika sürer, ana haber bültenlerinde emniyet müdürlüklerinin çocuklara yakınlaşma yöntemi olarak yaptıkları birtakım aktivitelerin haberlerini izleriz. Haberleri taradım şöyle aktiviteler var: Lunaparka götürme, deniz kenarına götürme, AVM'lere götürmek mesela. Yani, polisler çocukları AVM'ye götürüyor yakınlaşmak için. Başka? Birlikte pikniğe gitmek, bowlinge götürmek, sonra panzerlere bindirmek, çeşitli zirhli araçları tanıtmak, mobese üzerinden kent turu attırmak... Böyle yakınlaşıyor çocuklara. Bunlar çocuklara gerçekten ilginç gelebilir ama bizim üzerine düşünmemiz gereken kısmı, emniyetin bu meseleyi ele alış biçimi... Başka? Futbol maçı yapmak ki bayağı yenmeye çalışıyorlar oynayınca da. Başka? Çocuklara ihtiyaçları olabilecek malzemeler hediye edildi, kılık kıyafet oyuncak... Muz simgesel bir meyve. Çocuklara çok muz verildi, meyveler dağıtıldı.

Bunlara bakınırken başka bir tane haber daha gördüm. Bir gösteride çocuklar işte lastik yacacakmış, taş atmaya hazırlanıyorlarmış. Haberin başlığı: 'Taş atan çocuklara mahallelerden terbiye'. Birkaç kadın çocukları ikna etmeye çalışmış. 'Yakmazın lastiği taş atmayın çocuklar' falan demişler. Burada bir sorun yok, olabilir. O haberde kullanılan şu tamlama önemli bence 'çocuklara engel olan vatandaş'. Bu aslında bir zihniyetin deşiftesidir. O kadının yaptığını başka bir şekilde tartışabiliriz, iyi bir şey yapmış tabii, kendisine zarar vermesini engellemiş. Belki gerçekten mahallelidir, fakat önemli olan onun durdurmak isteyen kadının vatandaş kabul edilmesi ve o çocuğun potansiyel suçlu, canavar sayılması. Başından beri konuştuğumuz her şeyin altında bu ayrımın yatıyor. Bütün konuşmacıların aslında değindiği ve ben de medyanın bir parçası olarak, hem yapmaya çalıştığım bir şey olarak tekrar altını çizmem gerekir. Anlama gayreti çok önemli. 12 yaşında bir çocuğu devasa bir panzer karşısından gelirken, her an tazyikli su fişkırtabilirken ve her an bir gaz bombası daha atılabileceken, o çocuğu o panzere karşı yürüten ne? Bunu anlamaya gayret etmedikçe, aslında bu çocukları iyi hissettirecek, onları koruyacak bir şey yapmamız mümkün değil.

Belki aranızda okuyanlar vardır, geçen sene Metis Yayınları'ndan 'Bildğin Gibi Değil' diye bir kitap çıktı. Doksanlı yıllarda Kürt bölgelerinde çocuk olmak üzerine çok çok ağır şeyler anlatılıyordu. Unutamadığım cümlelerden biridir, eceliyle ölen insanlar çok garip geliyor diyordu bugün otuzlarını süren bir insan. İşte mayına basıp ölen çocukluk arkadaşlarını, ailelerindeki kayıpları, Hizbullah tarafından öldürülenleri, özel timlerin evlerine girdiğini, bizzat yaşadıkları işkenceleri, cezaevlerini, velhasil çok çok ağır şeylerden söz ediyorlardı o kitapta. Fakat birçoğunda iki şey ortaktı: Bir, unutarak yaşadıklarını söylüyorlardı, çünkü 'hatırlarsak devam edemeyiz' diyorlardı. İkincisi de, her şeye rağmen barıştan söz edebiliyorlardı.

Ben bu kitabın devamı olarak, zihnime yerleştirdim Müge Tuzcuoğlu'nun 'Ben Bir Taşım' kitabını. 'Bildğin Gibi Değil' doksanlarda çocuk olmayı anlatıyorsa, bu da iki binlerde çocuk olmayı anlatıyor. Müge Tuzcuoğlu, Evrensel Gazetesi'nde gazetecilik yaparken tam Uğur Kaymaz'ın öldürüldüğü süreçte, sadece Uğur Kaymaz'ın haberini yapmanın artık onun için yeterli olmadığını düşünen genç bir kadın. Antropoloji okumuş. Bu olaydan sonra Diyarbakır'a tek yönlü bir bilet alıyor ve öyle özetleyelim 13 'taş atan çocukla', 13 TMK mağduru çocukla görüşüyor. Orada dikkatimi çeken şöyle bir şey var: Çocuklar ailelerinin hikâyelerini dili geçmiş zamanla anlatıyorlar. Onların köylerinin yakıldığı zamanı teknik olarak hatırlamaları mümkün değil, 1 yaşında 2 yaşında oldukları zamanlar, fakat o kadar fazla dinlemişler ki bunu, kendileri yaşamış gibi anlatıyorlar köylerinin yakıldığı günleri bir sürü teferruatla. Doksanlarda

çocuk olmak kitabından farklı olan ve üzerine düşmemiz gereken bir diğer kısmı bu çocukların unutmadan yaşaması aslında, üç kuşağın acısını, dışlanmışlığını kendilerinde taşıyarak, onu emerek doksanlarda olan çocuk olanlardan çok farklı bir öfke taşımaları.

İçlerinden hepsi köyleri yakıldığı için Diyarbakır merkeze göç etmek zorunda kalan çocuklar. Bu hikayelerin üzerine çok ağır yoksulluklar yaşamışlar, ne işlerde çalıştıklarını anlatıyorlar. O süreçte biz sadece çatışmalarda ölenlerden haberdarız, rakamlar ortaya foshakıldığı zaman onlar akla geliyor ama o süreçte hasta olan, kederinden ölen yakınlarından söz ediyorlar mesela. Ve bundan öyle bir öfkeyle söz ediyorlar ki... Kendi ailelerinden taşıdıkları o üç kuşaklı bilgi var. Üzerine internet diye bir şey var artık, bu hiç azımsanacak bir gerçek değil. Mesela Uludere'de bir tane bakkal var, bir tane halı saha, bir de internet kafe. Başka bir şey yok. Bu Kürt bölgelerindeki bir sürü köy için geçerli. Artık facebook diye bir şey var, twitter diye bir şey var. Yani sadece kendi ailelerinin yükünü, öfkesini taşıyorlar, bu yeni yöntemlerle haberdar oldukları, bağlantıya geçtikleri bütün o çocukların, bütün o ailelerin öfkesini biriktirmiş durumdadır. Bu TMK mağduru ya da mağduru olabilecek çocuklar üzerine foshasayietle eğilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu Türkiye'nin birincil meselesi olan Kürt meselesini çözebilmek için de kilit nokta. Gerçekten kilit bir kuşak, iki binlerde çocuk olanlar. Biz bu çocukları anlayamadıkça, neden taş attıklarını, o panzerlerin karşısına nasıl dikildiklerini, kendilerini yakan çocukları anlayamadıkça bir yere varmamız gerçekten mümkün değil.

Ben Müge Tuzcuoğlu'yla kişisel olarak tanışmıyorum. Cezaevine girdikten sonra onunla ilgili bir yazı yazmıştım ve tesadüfen cezaevinde okuma şansı bulmuş ve bir mektup yazmış. Bir ranzanın üst katından bana koşuşu tarif ediyor: Tutuklu kadınlardan bir tanesi elinde taşla fotoğrafı çekildiği için orada. Bir çocuğun elinden aldığı taşmış o aslında. Şu anda KCK operasyonu kapsamında tutuklu, yine kadın hareketinden bir teyzeden söz ediyor. "Alt tarafta o da şu anda taş atan yeğenine mektup yazıyor" diyor. Koğuşundaki belediye başkanlarından söz ediyor, "çok şanslıyım" diyor belediye başkanlarıyla aynı yerdeyim diyor ve savcılıkta sorgusundan bir anekdot yazmış. Savcı demiş ki, "Ben şahsen şiddete karşı bir insanım, sizin katıldığımız bir toplantıda çocuklar şiddetten söz ediyor. Sizin bunu engellemeniz gerekirdi. Bunu engellemediğiniz için aslında onayladığımız anlamına geliyor". O da sorguda demiş ki, "Nasıl sizin işiniz benden hesap sormaksa ben de bir antropolog olarak, gazeteci olarak kendi işimi o çocukları anlamak olarak görüyorum. O şiddeti neyin oluşturduğunu kavrayabilmek olarak görüyorum".

Mektubu şöyle bitirmişti onu da söyleyim. "Burada bu kadar insan varken ben şu anda halimden şikayet etmiyorum, çünkü ben o çocukları çok fazla dinledim, cezaevinde neler yaşadıklarını, cezaevine gelene kadar neler gördüklerini biliyorum. Onları oraya getiren şeyi çok uzun uzun dinlediğim için şu anda bulunduğum yeri garipsemiyorum, çünkü benim çocuklarım da oralardan geçtiler"

"Benim çocuklarım" diyor o görüştüğü çocuklara. "Fırsatınız olursa benim çocuklarıma benden selam söyleyin" demiş, burası o selamı söylemek için doğru bir yer halinde.

Konuk: Öncelikle sunumları için arkadaşlara çok teşekkür ediyorum. Çok değerli şeyler söyledi herkes. Ama yine de, kimse kusura bakmasın en değerlisini çocuklar söyledi bence, en başta noktayı koydular aslında. Tabi anlayana diyorum ben, yani gerçekten çocukların algısını, çocuklarla ilgili empatiyi yakalayanlar bunu daha iyi algılayacaktır. Arkadaşlarımızdan bir tanesi karakolda değil de, parkta böyle bir görüşme yapılırsa daha iyi olur dedi, bence bu zaten çocuk hakları sözleşmesinin çocuk gözüyle ruhunu ortaya koyan bir şeydi. Tek tek söylenen şeyler çok değerli ama ben yaklaşık 11 yıldır çocuklarla çalışıyorum, hem gönüllü hem profesyonel. Gerçekten katılmadığım toplantı, eğitim vesaire birçok şey oldu bunca zaman içerisinde. Sonra şunu fark ettim, hakikaten olayı bozan, kapatan bir şey var ve bu çoğu zaman aslında atladığımız bir nokta. Çocuk Hakları Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi vesaire metinler, aslında insan merkezli yapılara hitap eden metinlerdir. Devlet merkezli bir yapı ve bir toplum Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalasla bile oradan çocuk hakları çıkmaz, yani bunu gördüm ve anladım. Bu neden böyle? Çünkü bütün kanunlar değişse bile, birçok uzman sürecin içerisine dahil olsa bile, bu devlet söz konusu olduğunda bir çırpıda hepsi bir

kenara itilen şeyler olmaya başlıyor. Maalesef yaptığımız küçük küçük şeyler, değiştirmeye çalıştığımız küçük küçük şeyler mutlaka çok değerli tabi ama bir şekilde bu sözünü ettiğim şeyin deşifre edilmesini gerekiyor. Bu deşifre edilmedikçe gerçekten bu mücadelede ciddi aksaklıklarla gidecek. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni Türkiye Cumhuriyeti'ni elbette imzaladı ama kimse şunu söylemedi. Belki atlanan bir şeydi bu, 17, 29 ve 30. maddeleri çıkınca konu oldu. Aslında bu bir kaç maddeyi de kabul etmemişler, kırk küsur madde kabul edilmiş, onunla uğraşacağız ne olacak diye düşünülse de, iyice bakıldığında o üç madde özellikle kültür etiyyle ilgili maddeleri içeriyor ki bu çok önemli bir şey, durumu deşifre eden noktalardan biri. Bu maddeler bütünüyle Kürt meselesiyle ilişkili maddeler ve tırnak içinde belirterek tehdit edebilecek noktada çekinceler konmuş maddeler. Bunun bir şekilde tüm sözleşme maddelerinin de gerektiğinde uygulanmayacağına bize gösteren, bize söyleyen noktalardan biri aslında. Yani biz bu çekinceleri koyarken, gerektiğinde yaşam hakkı dahi devlet söz konusu olduğunda çocukları bile öldürebiliriz demek oluyor bu. Bunu ben aslında soru olarak Pınar Hanım ve Yüce Bey'e sormak istiyorum. Bunu deşifre etmek aslında bu noktada en önemli faktör medya olacak ve bu deşifre özellikle sürdürülebilir şekilde nasıl yapılabilir? Teşekkür ediyorum.

Nihat Tarimeri **Sosyal Hizmet Uzmanı**

Benim kitap çalışmamın giriş kısmında şöyle bir söz vardı yetişkinlere yönelik, çocukluğunu hatırlamayan okumasın diye. Önemli olan odur, yani biz yetişkinlerin en büyük hatası çocukluk dönemimizi, gençlik dönemimizi unutuyoruz. Birden lup diye yetişkin olmuş gibi. Bunu hatırlasak zaten çocukla, gençle ilgili sorunu minimuma indiririz. Yani asıl temel sebepler, o açıdan size katılıyorum. Bir de şu eklemeyi yapmak istiyorum. Uluslararası hukuk çerçevesine baktığımız zaman hele 2004'ten sonraki anayasa değişikliğiyle, özellikle Avrupa Sosyal şartı, çocuk dahil bireylerin, kadının korunmasına yönelik inanılmaz yükümlülük getirmiş vaziyette ve o açıdan bir Türkiye Cumhuriyeti yurttaşının bir Alman yurttaşından hiçbir farkı kalmış değil. Fakat bu konuyla ilgili aramaya yönelik talep ve istek de gerek. Bu da önemli şeylerden bir tanesidir. Yani Uluslararası zihni açıısından bakıldığında zaman Avrupa Sosyal şartı 13, 14,16 ve 17. maddeleri, bu dediğimiz birçok sorunu çözebilecek nitelikte özellikler taşıyor. Bu hakkı yerine getirmeyene yönelik de suç duyurusunda bulunma yükümlülüğü de var. Burada hakları ne şekilde kullandığımızı dair temel bir yaklaşım da var. Hak bakımından, evrensel hukuk açısından fazla bir sıkıntımız olduğunu düşünmüyorum ama onlara ulaşmayla ve onları sorgulamayla da ilgili temel bir sıkıntımız olduğunu düşünüyorum.

Yüce Yöney **Bianet Gazetesi Editörü**

Maalesef, önerilecek bir formül varsa da onu ben bilmiyorum ama şunu tespit etmek gerekiyor. Birçok konuda olduğu gibi bu konuda da devlet, medya, piyasa ilişkisinin dışında mecraların var olması gerekiyor. Çünkü çıkar odakları, piyasa ilişkileri, devlet varken; medya patronları aynı zamanda devletten veya başka alanlardan ihale alabilecek zeminlerde çalışma sürdürürken, bu kadar kişisel çıkarın var olduğu, sınıfsal çıkarın var olduğu bir ortamda, doğrusunu isterseniz, yaptığımız vurgu çerçevesinde medyadan çok fazla bir şey beklemek mümkün değil.

İkincisi de, bundan çıkarak bağımsız medyaya destek verilmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Ancak bağımsız medya bu bahsettiğimiz deşifreyasyonu gerçekleştirebilecek mekanizmalara ya da anlayışa sahip. Ancak tabi onlar da birtakım yasalar, o yasaların uzantısı olan cezalar, daimi olarak bu gibi tehditler altında var olmak zorundalar. Ama bunlara rağmen çalışan çok değerli kurumlar var. Bunların artması bir yol açabilir. Bu konuda belli mesafeler kat edildiğini düşünüyorum, doğrusu, asla yeterli olmayan, ama belli mesafeler kat edildiğini düşünüyorum.

Bir de medyada çalışan kişilerin bireysel olarak yapabilecekleri bir şey var. Belli temel kaynakları okumak. Mesela çocuk haberciliği yapılıyorsa çocuk haberciliğine özel ilkeler var. Bunların bilinmesi için çaba göstermek lazım. Çocuğun çıkarını korumak adına yapılacak şeyler. Bir çocukla yapılacak röportajın bile belli kuralları var aslında. O kurallar çerçevesinde yapılması lazım. Benimle yapacağınız ya da herhangi bir yetişkinlikle yapabileceğiniz bir röportajdan bahsetmiyorum. Böyle röportajlarda gözetilmesi gereken özellikler, yaklaşım metodları var. Koşullara göre röportaj esasında bulunması gereken başka uzmanlar olabilir... Bu noktadan tutun da çocuk hakları sözleşmesinde hangi maddelere çekince koymuş Türkiye, bunu öğrenmeye kadar çaba gösterilmesi gerekiyor. Bu konuda yayınlanmış çok sayıda, internet üzerinden rahatça ulaşılabilecek bilgiler var. Eğer çocuk hakları üzerine haber yapmak isteniyorsa, hak haberciliği yapılmak isteniyorsa, gerçek habercilik yapılmak isteniyorsa, sermaye ilişkilerinden bağımsız bir habercilik yapılmak isteniyorsa, kişilerin de kendini bu konularda yeterli donanıma sahip olmak üzere yetiştirmesi gerekiyor. Ben de dahil olmak üzere medyadaki herkes için geçerli bu. Belki faydası olur diye söyleyeyim, Bianet'in sitesinin altında detaylı olarak hak haberciliği, çocuk haberciliği, kadın haberciliği üzerine yapılmış çeşitli çalışmalar var, basit internet taramalarıyla ulaşılabılır.

Son olarak vurgulayalım: Ana akım medyadan az önce bahsettiğimiz ilişkiler çerçevesinde, bu yapı içinde hayır beklememek lazım. Bireysel olarak ana akım medyanın içinde çok güzel şeyler yapan insanlar var ve fakat bu için sınırları var. Alternatif medya çok önemlidir. Sermaye piyasası ilişkilerinden çıkmadığı sürece bahsettiğimiz sorunları daha çok konuşacağız.

Pınar Öğünç

Radikal Gazetesi Köşe Yazarı

Sadece küçük bir ek yapabilirim, çünkü hem sizin söylediklerinize katılıyorum hem Yüce zaten toplardı. Katıldığım temel nokta yasal düzenlemeyle herhangi bir sorunu çözmenin imkânsızlığı. Bu kadına karşı şiddet meselesinde de karşımıza çıkan bir durum. Bir takım yasal düzenlemeler yapılıyor ama şiddet gören kadın karakoldan polis tarafından evine yollanıyorsa, kocasıyla barıştırılıyorsa yasaya gelemiyoruz bile. Onu oluşturan toplumsal zeminle ilgili meselemiz. Aynı bu durumda da geçerli aslında bu zihniyet, tıpkı siyasi iradeye bağlı, tam da Yüce'nin tarif ettiği o üçgen içinde sınırları olabilir ama etkisiz de değil aslında. En azından bazı tutarsızlıkların defifresini yapmak ana akım medyada. Bunu öyle bir çocuk hikâyesiyle, aile hikâyesiyle bağlayıp ondan sonra da çekince konusu üç maddeye bağlayabilirsiniz ki ortaya çıkan tablodaki aslında temel niyetsizlik, temel zihniyetteki kadını ailenin parçası görmek gibi, çocuğu potansiyel suçlu görmek gibi o zihniyetin defifresine yarayabilir. Etkisi ne kadardır, onu aslında bilmiyorum sadece yalnız olmadığımız, yani bu konuda kafa yoran insanlar var hissini vermesi bile aslında ana akım medya içinde kenarda köşede kalmış bir haberin bile, zaman içinde yolunu bulabileceğine inanmak istiyorum diyeyim, yoksa tamamen yaptığım işe inançsız olmam gerekir.

Konuk: Aslında bunun biraz da sosyolojik temeli var. Örneğin bir Çingene'ye niye çalyorsunuz diye sorduğunuz zaman, dünya malı ortaktır, onu kendisine hak olarak görür. Ya da töreye bağlı bir kişiye bunu niye yaptığımız sorusunu sorduğunuz zaman, başkası tarafından ya da toplumsal olarak suç olan bir şeyi, bunun bir gelenek, bir görenek, bir görev olduğu bilinciyle yaptığını. Yani bunun aslında sosyolojik bir temeli var, onu bir tarafa bırakarak politik yönü üzerinde durursak, hanımefendinin de söylediği gibi yasalarla, kanunlarla bu işin çözülemeyeceği, yani toplumla ancak çözülebileceği muhakkaktır. Ekonomik ve politik boyutlarına baktığımız zaman özellikle manşetlik oluşumlar hem göç ve yer değiştirmeler sonucu meydana gelir. Politik olanları da budur, göçmenlerin gittiği ya da yer değiştirdiği yerlerde devletler bütün pis işlerini bunlara gördürürler. Amerikan filmlerinde görürsünüz, hemen sınır dışı tehdidiyle bütün şeyleri yaparlar, yine aynı şekilde Türkiye'de de bunları çok bariz bir şekilde görüyoruz. Devletin bütün pis işlerini uzak diyarlardan gelen göçmenlere yaptırdığı, çeşitli basın ve yayın organlarında da görülüyor. Dolayısıyla bunun yasalarla

çözüleceğine inanmıyorum. Elbette caydırıcı bir yanı olabilir ama devletin sosyal taraflarla ya da sosyolojik olarak toplumlarla onların ahlak, gelenek, görenek değerlerini dikkate alarak, o ölçüde yapabilecekleri çalışmalarla daha iyi bir sonuca gidebileceğini görüyorum. Örneğin, bu şehirde hırsızlık yapan bir Çingene, mesela Dersim’de hırsızlık yapmıyor, çok ilginç, yani aynı şekilde yaşamını sürdürüyor. Bunun içinde bulunduğu toplumla da, toplumdaki dengesizlikler ve adaletsizliklerle de ilgili olduğunu düşünüyorum.

E.B (16 yaş): Benim düşündüğüm şöyle bir şey var. Madem bize haklar tanınmış, taraf devletlerde bu onaylanmış, peki neden uygulanmıyor ya da ne kadarı uygulanıyor? Çünkü gerek haberlerde, gerek televizyonlarda, gazetelerde hepsini görüyoruz. Çocuklar mahkemelere direkt sevk ediliyor, oradan da hapisanelere. Ama haklarımızdan biri de çocukların yararına verilen cezalar olması gerekmiyor mu? Hatta ceza da değil, onun gelişiminin de tamamlanması gerekmiyor mu? Ya da şöyle bir şey söyleyeyim, hiçbir çocuk işkence ve ya zalimce, insanlık dışı muameleye ve cezaya tabii tutulmayacak. Bu bizim haklarımızdan biri ama neden şu anda televizyonlarda ve haberlerde gördüğümüz şeylerle karşılaşıyoruz ki? Biri cezaevinde tecavüze uğruyor, küçük bir çocuk ve onun psikoloji bozuluyor ve bunun için hiçbir şey yapılmıyor ve ailesinden bile uzaklaştırılıyor. Bu sizce adaletli bir şey mi ve insana tanınan bir hak var ve neden bu uygulanmıyor, herkese soruyorum. Bir de son bir şey daha sormak istiyorum, sanırım 147 devlet tarafından kabul edilen ve bu devlet tarafından üç tane kabul edilmeyen madde var, neden bunlar kabul edilmiyor? Sanırım 17, 29 ve 30. maddelerdi.

D.A (16 yaş): Bir soru sorayım sonra başıma gelen bir olayı anlatacağım. Polislerin vurma hakkı var mı? Bana üç sene oluyor herhalde 18 yaşında bir tane ağabeyim söylemişti, polisler hep copla dövüyor diye. Biz de beş kişi geziyorduk aralarında bir Kürt ben varım, diğer arkadaşlarım da hiç ayırım yapmıyorlar hatta ben onlara Kürtçe öğretmişim, hep beraber Kürtçe konuşuyorduk, ama onlar Türk’tü. Baktım arkadaş polis geldi, ben de kaçtım çünkü anlattıklarına göre dövecek sandım. Sonra polis yakaladı bizi ve niye kaçtınız diye sordu, ben de korktum dedim, niye korktun diyince anlattım olayı. Ondan sonra kimlikleri istedi, biz de verdik. Diğerlerinin kimliklerini verdi, benimkini vermedi. Benimkinde İğdır yazıyor, Kürt olduğumu anladı sonra yine neden kaçtın diye sordu ve ben yine anlattım. Suçum yok ya, illa bana suç yükleyecek, sana şimdi terörist damgası vurup merkeze seni götürürüm dedi, ondan sonra iki tane vurdu ağızımdan, burnumdan. Bir de dudağım patladı. Ondan sonra da gitti. Vurma hakkı var mı onu merak ediyorum.

Konuk: Yalnız benim sorum biraz uzun. Ben N.Ç olayıyla ilgili Ayşenur Hanım’a bir soru sormak istiyorum. N.Ç 26 kişi tarafından tecavüze uğradı ama hakim yine onu suçladı. Sizin bu konudaki düşünceniz ne? Bir de Serra Hanım’a sormak istiyorum. N.Ç topluma nasıl kazandırılabilir, bu karar sonucunda psikolojik açıdan?

Konuk: Ben öncelikle bir şey söylemek istiyorum. İlk başta neden büyüklerimize, yetişkinlere soru sorma hakkı verildi?

Gülner Elçik
Moderatör

El kaldırma sırasına göre yapmaya çalıştım. Ben bazen şöyle bir şey gözlemliyorum; belli grupları ya da konuları nostaljikleştirdiğimizi düşünüyorum. Bunun da bir tür oryantalizm olduğunu düşünüyorum. Örneğin bence burada yapılan sunumlarda söylenenler, çocukların söyledikleri kadar kıymetli şeyler. Ama çocukların söylediklerini “asıl söylenmesi gerekenler” olarak bir anlamda fetişleştiriyoruz. Ya da başörtülü bir edebiyatçı bir roman yazar, inanılmaz ses getirir. Sonra başörtüsünü geri planda tutup değerlendirdiğinizde, edebiyatla ilgili de biriyeniz aslında çok da iyi bir roman yazmadığımı farkedersiniz mesela. Bunun da bir tür

oryantalizm olduğunu, yani aslında beklemediğimiz, yazamaz diye düşündüğümüz kişilerin attığı adımı biraz abartmak olduğunu da düşünüyorum. Tersine bir oryantalizm. O yüzden burada onu yapmamaya özen gösteriyorum.

Konuk: Benim iki adet sorum olacak. Ailelerinden alınan çocuklardan bahsettiniz. Bu çocuklar nasıl bir yerlerde yetiştiriliyor, güvendeler mi? Bunu öğrenmek istiyorum. 7 ve 12 yaşındaki çocuk diye kısıtlama yapıldı konuşmalar arasında ve neden 18 yaşından itibaren çocuk değil ve bunun kısıtlanmasındaki en büyük önem nedir ve bu kısıtlanmayı yapanlar kimler ve neden böyle kısıtlamalar yapıyor?

Konuk: Ben KAY-DER'den katılıyorum. Ben 1968 yılında ilkokulu bitirip İstanbul'a yerleştim, ortaokula gitmek için. O zaman bir akrabamın elinde Çetin Altan'ın Bir Kırk Beşlik Ahmet görmüştüm. Bir taraftan da Vietnam'da Kamboçya'da 13, 14, 15 yaşlarındaki çocukların nasıl silah ellerinde, savaşarak öldüklerini konuşuluyordu. Diğer tarafta da bizim ülkemizdeki çocuklarla ilgiliydi. Bizim çocuklarla ilgili olan, aklımda kalan şeyleri okumak istiyorum. 23 Nisan'la ilgili bir konuşma, 23 Nisan'a 23 gün var, çocuklarla ilgili. Bugün TBMM'nin yıldönümü, bugün Egemenlik ve Çocuk Bayramıdır. Eğlenin yavrularım eğlenin, gülün oynayın, koşun bağırın. Bağırabiliyorsanız, egemen bir ülkede özgür ve mutlusunuz. Babanız beşinci katta tenekte sırtında harç mı taşıyor ya da araba iskelelerinde yol kenarında, arabaların camlarını mı siliyorsunuz? Ya da arabaların içerisinde şık giyinmiş, taranmış saçlı çocuklar görürseniz sakın iç çekmeyin, çünkü bir içme sosyalistlik, iki iç çekme komünistlik, üç iç çekme anarşistlik ve dört iç çekme Rus casusu olmak ve Pekin'e satılmaktır. Eğlenin yavrularım eğlenin, gülün oynayın, koşun bağırın. Bağırabiliyorsanız, egemen bir ülkede özgür ve mutlusunuz. Ben şunu demek istiyorum, o zaman o biz 5. kata harç taşıyorduk o çocuklar da babalarına, aileye yardım etmek için çalışıyorlardı. Ama şimdi o çocukların babaları işsiz, o çocuklar, şimdiki çocuklar demek istiyorum yine araba iskelelerinde, yollarda arabaların camlarını siliyorlar, mendil satıyorlar. Ben şahsen arabamı sildikleri zaman, tepki göstermiyorum. Arabamın camlarını onlara sildiriyorum ve onlardan kağıt mendil alıyorum. Ama gazetelerde ve televizyonlarda insanlara arabalarınızı sildirmeyin, onlardan mendil almayın, alırsanız onları suça itersiniz diye bir takım şeyler duyuyoruz. Onlardan biz mendil alalım mı almayalım mı? Size soruyorum.

Konuk: Ben de bir şeyler eklemek istiyorum, aslında soru sormak için değil sadece parantez açmak için. Ben öncelikle bu organizasyonda çalışan bu projeyi yapan Başak Kültür ve Sanat Vakfı ve ÇAÇA yöneticilerine, çalışanlarına çok teşekkür etmek istiyorum. Yine siz değerli panelistlerimize ve ayrıca katılımcı arkadaşlarımıza da teşekkür etmek istiyorum. Evet, çok hassas bir konu, çok üzerinde durulması gereken konular ama çoğu zaman da es geçilen konular bunlar aslında. Örneğin ben Pozantı çocuklarının hikayelerini, yaşadıklarını gazetede okuduğumda bir an okuyamamışım, gözümü kaçırıp acaba okumasam mı acaba diye içim ürpermiş, çok kötü olmuşum. Sonra düşündüm, ben bunu okumaya tahammül edemiyorum ama o çocuklar bunu yaşıyor. Daha sonra bir arkadaşımın paylaşırken, "ay anlatma ben bunları hiç duymak bile istemiyorum", peki ben de şunu soruyorum. Yani hepimize soruyorum. Biz ne zamana kadar gözlerimizi, kulaklarımızı kapatacağız bu gerçeklere? Ya da biz bunu yapmalı mıyız? Tam tersine biz ne kadar gözlerimizi ve kulaklarımızı açıp, bu gerçekleri gün yüzüne çıkarırsak tartışırsak hatta farklı etkinliklerle gündemleştirirsek o kadar daha azalacaktır bu acılar diye düşünüyorum. Teşekkürler.

Konuk: Ben bir şeyi merak ediyorum. Çocuklar tutuklandıktan hemen sonra, yani mahkemeye çıkmadan adli tıpa gittiklerinde doktor gözetiminde mi gidiyorlar yoksa sadece kollu kuvvetleri tarafından mı götürülüyor? Çocuk Hakları kısmında hepimiz tartışıyoruz, yapıyoruz, ediyoruz, ama bunun ne kadarını çocuklara anlatabiliyoruz? Ya da çocuklara ne

kadarını götürebiliyoruz? Çünkü sanki bir yerde bir şeyler eksik kalıyor, çocuklar başlık olarak çocuk hakları olduğunu biliyorlar ama ne kadar içeriğine iniyorlar bunu merak ediyorum.

Konuk: Ben de şunu merak ediyorum. Ailedeki suçta bakış açısıyla çocuğun suçta bakış açısı aynı mı, yani bu çalışmada yer verdiniz mi aileye?

Konuk: Biz de GÖÇ-DER olarak zorunlu göç etmiş çocuklarla uzun yıllardan beri çalışıyoruz. Fakat şöyle bir durum var, yani zorunlu göç eden çocuklar çok zor bir alan ve dolayısıyla bu alanı sivil toplumun belirli vakıflarının bu sorunu çözebileceğine inanmıyorum, çünkü bu sorun onları aşan bir sorun. Bu sorunu yaratanların, devletin, yasal anlamda bu sorunu üstlenebilmesi, bu sorunu çözebilmesi gerekir. Dolayısıyla sorunu yaratan da odur aslında. Şu ana kadar yapılmış olan bütün haksızlıkların tekrar iade edilmesinin devletin sorumluluğu altında olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla bu sorunun yani çocuklara yönelik uygulanan sorunların da devletin sorumluluğunda ve Kürt sorunu çerçevesinde çözüleceğine inanıyorum. Tamam, panellerde ya da bu tür etkinliklerde bu sorunları dile getiriyoruz fakat biraz büyük çerçevede bakmak gerektiğine inanıyorum. Biz şu anda taş atan çocukları konuşuyoruz, fakat bu sorun çözülmediğinde başka bir durumda yine bunu konuşuyor olacağız, çünkü asıl halledilmesi gereken politik sorun çözülmemiştir. Dolayısıyla biraz önce arkadaş söyledi, yasalarla düzeleceğine inanmıyoruz dedi ama ben o söylediğine katılmıyorum, çünkü yaşadığımız yüzyılda daha çok yasa zemininde halledilmesi gerekiyor problemlerin. Çünkü siz bir şeyi kabul ettiğinizde yasal anlamda bir sorumluluk almış oluyorsunuz ve bu sorumluluk üzerinden mücadele vermek gerekir.

Konuk : Ben aslında soru sormayacağım, sadece buna bazı şeyler ekleyeceğim. Bence çocuğu suçta iten nedenler aile ve çevredir. Ben bunu söylemek istedim. Ayrıca mesela bir çocuk taş attı ya da herhangi bir suç işledi ya da suçta itildi, bu çocuğu yargılamadan önce altında yatan nedeni öğrenmeliyiz. Çocuk neden taş atıyor, bence bunu öğrendikten sonra çocuğu yargılamalıyız.

M.A.(14 yaş): Ben şunu söylemek istiyorum. Sanırım konuşurken Pınar Öğünç şunu söylemişti. Polisler çocuklarla daha yakın temasta olmak için parklara, oyun sahalarına, piknik ve benzeri yerlere gidiyorlarmış. Benim merak ettiğim bu ne kadar uygulanıyor, ne kadar işe yarıyor? Ayrıca şunu da eklemek istiyorum. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde maddelerden biri, çocukları hapisaneye atmak baş vurulması gereken en son nedendir. Sizce ülkenin, Türkiye toplumunun böyle şeyler yapması doğru mu?

Konuk: Merhabalar. Sosyal Hizmet Uzmanı, Meltem Türkcan, ben İstanbul Adliyesi 1. Çocuk Ağır Ceza'da uzman olarak görev yapıyorum. 9 aydır başladım emniyette. Aysenur Hanım aslında çok güzel özetledi adliyelerin genel durumunu, bizim durumumuzu ama bu biraz nereden kaynaklanıyor diye düşündüğümüzde yine bahsedilen konu, bağımlılık. Benim sicil amirir mahkemenin başkanı oluyor. Duruşma sırasında çocukla ilgili, gerektiğinde suçta sürüklenen çocuk, gerektiğinde mağdurla ilgili bir şey söylediğimde ters cevap alabiliyorum. Bu durumda maalesef mağdurun avukatı veya sanığın da avukatı çok destek göremiyoruz. Konuyu şuraya getireceğim, kanunlar açısından çok fazla bilgi sahibi değilim ama anayasamızda da geçiyor sanırım suçsuzluk karnesi konusu. Bu konu vurgulandığında hem soruşturma evresinde hem konuşurma evresinde. Çünkü hüküm alamayan çocuk suçlu damgası yiyor. Ben örneğin bir duruşma sırasında mağdur tarafındayım, genelde mağdur için biz duruşmalara çıkıyoruz ama sanık için, sanığın rahatsızlığını daha önceden öğrendiğim için oturmasını istedim ve maalesef başkandan sizin böyle bir yetkiniz yok, talep edemezsiniz, o suçlu diye bu uyarıyı aldım ben. Bunun dışında konumuz çocuk, göç ve suç. Göç baş başa sosyal sorun ama yaptığım incelemelerde, incelemeleri de zaten Aysenur Hanım'ın bahsettiği

gibi adliye ortamında yapıyoruz. Sosyal sorun olan göçle beraber suç gruplaşmasına baktığımda, cinsel suçların her sosyal ekonomik düzeyde görülebildiğini görüyoruz ama daha çok ekonomik boyutuyla yani gasp, hırsızlık, yağma, uyuşturucu ticareti gibi suçla gelen çocukların ya parçalanmış aile yapısına ya da göç. Daha çok göç olgusunun mutlaka ailede var olduğunu görmüş durumdayım. Biraz heyecanlıyım aslında söylemek istediğim çok konu vardı ama bu kadar.

Konuk: Ben açıkçası Serra Hanım'a sormak istiyorum. Özellikle suç algısıyla ilgili, çocukların suç algısından bahsettik. Bir yandan çocukların vasıtasıyla suçun meşru olduğunu ve asıl güven hissetmeleri gereken sistem tarafından çok meşru bir şekilde onların bire bir tanık oldukları, kendilerinin bilerek yaptıkları, zorunlu göç süreci olsun, kamuoyunda karşılaştıkları kolluk kuvvetleriyle bire bir uğradıkları şiddetten olsun. Sonra bu suç işlendi, hiçbir şekilde ceza almadı ve gayet meşru olduğu bir ülkede yaşadıklarını düşünürsek çocukların suç algısının daha çok kendi gelişim süreçlerini de göz önünde bulundurduğumuz zaman ister istemez bunun bir suç olmadığı, şiddetten bile bir suç olmadığı üzerinde yoğunlaşabiliyor. Sedat Karcıoğlu'nun da araştırmasında şöyle bir şey vardı, çok çarpıcıydı açıkçası. TMK mağduru çocuklarla beraber yaptığı görüşmelerden birinde çocuklardan biri şunu söylüyor, birçok panzerle geliyorlar ben iki taş atmışım çok mu, bu mu suç? O kadar çarpıcı bir şey ki, burada şunu sormak istiyorum Serra'ya; böyle bir algıyla yetişen bir çocuğun ve yasal çerçevesi de bütün hatayla ilgili sorumlu tuttuğumuz devlet ve güven ilişkisi nasıl olacak? Bunca aşamayı bire bir yaşamış çocuklarda sistem kolluk kuvvetleri olsun, sistemi ifade eden diğer tüm birimlerdeki bizim orta krallıklar da sistemi ifade eder, otoriteyi ifade eder, onlarla ilgili algıları nasıl bir süreçten sonra o güveni nasıl inşa edecekler, edilebilir mi ya da? Çok teşekkür ediyorum.

Konuk: Ben bir şey sormak istiyorum. Çocuk için suçlu ifadesi ne kadar doğru ve ne kadar yanlış? Neden kişilere göre, yani karar verenlere göre çocuğun yaşı ve suçu nasıl değişebiliyor?

E.B (16 yaş): Ben iki tane daha soru eklemek istiyorum. Ayşenur Hanım size sormak istiyorum. Suçu kim belirliyor ve neye göre belirliyor? Diğer sorumu da isteyen cevaplandırabilir. Madem çocuklar hapisanelere giriyor, mahkemelerde yargılanabiliyor, peki neden biz çocuk olarak kabul ediyoruz ki? Sonuçta bize bakmakla yükümlü, bize karşı sorumlu olan ailemiz. Ama şu anda beni de aynı şekilde mahkemelerde yargırlarlar, 40 yaşında 60 yaşında bir insanı da yine aynı şekilde mahkemelerde yargılayabiliyorlar. Neden böyle bir şey var? Yani o zaman biz çocuk değiliz.

Pınar Ögünç **Radikal Gazetesi Köşe Yazarı**

Parça parça sorulardan bana düşebileceğini hissettiğim yanıtları, birkaç tane de doğrudan soru var, onları söyleyeyim. Siz konuşurken E.'in adını biliyoruz, sabah tanıştığımız için. 23 Nisanlarda şey görüntüsü vardır ya, başbakanın koltuğuna, meclis başkanının, valinin koltuğuna bir takım çocuklar oturtulur ve onlar önceden bir takım metinler ezberletilmiş çocuklardır. Ben asla bir çocuğun kendi iradesiyle yani, hayatta kullanılan bir çocuk varsa bence onlardır, 23 Nisan'da kullanılan çocuklar. O kadar çok isterim ki sizin o koltuklardan bir tanesine oturmanızı ve bu netlikte sorular sormanızı. D. o kadar net soruyorsun ki polisin bana şiddet uygulamaya hakkı var mı? Yok. Yani soru bu kadar net, cevabı da bu kadar net aslında. E. sen soruyorsun imzalanmış uluslararası bir sözleşme var, neden üç maddesi dışarıda? Bu o kadar net bir soru ki. Siyasi iradenin karşısına bir çocuk olarak dikilip, bu netlikte soru sormanın, yani buna kaçamak cevap vermenin imkanı yok. Ama o mekanizma nasıl işleniyor bilmiyorum, yani 23 Nisan'a seçilen çocuklar nasıl oluyor da kendilerini orada buluyorlar. M. sen şeyi sordun, farklı emniyet müdürlüklerinin çocuklarla ilişki kurmak için seçtiği o

yöntemler ne kadar işe yarıyor. Ne kadar uygulanıyor, ara ara böyle akıllarına geliyor. Çocuklarla ilişki kurmak ve bunu medyaya servis etmek onların da dışarıdan prestijli görünmesini sağlayacak şeyler bir çaba olarak görüyorlar onu. Sesli düşünelim, karşımızda bir takım toplumsal gösterilere katılan ve bir şekilde fikrini beyan eden, taşla ifade ediyor, öyle çocuklar var. Siz bu çocukları alıp bowling oynamaya götürüyorsunuz, AVM'ye götürüyorsunuz. Bu ne kadar işe yarayabilir? O kadar absürt bir ilişki kurma biçimi seçilmiş ki bunun işe yaradığının sağlamasını yapmak da çok mümkün. O emniyet müdürlüğünün bu çocuklarla ilişki kurmak için, maç yaptığı, muz dağıttığı, bu tür etkinliklerde bulunduğu yerlerde; tabii çocuklar bundan mutlu olur. Çünkü mobese kamerasından şehri görmemiştir, daha önce AVM'ye gitmemiştir, çocuklar mutlu olur bundan. Haberlerde de ön plana çıkarılan kısım bu kısımdır zaten, ama mesele bunun sorununun çözümüne ne kadar faydası var? Çözüme faydası olsa bir daha toplumsal gösteri olduğunda orada çocuk görmememiz lazım. Eğer görürssek yöntem işe yaramamış demektir, kendi kendisini sağlıyordu. Hukuki olarak N.Ç ile ilgili görüş soran bir arkadaş vardı, topluma nasıl kazandırılır N.Ç diye. Şu detayı vermek istedim, bazen yaşadığımız tatsız şeyler, acılar bizi mizacımızda aslında olmayan ekstra yetenekler, ekstra sabırlar, ekstra kuvvetler verebiliyor. Ben N.Ç'yi tanıyorum, onun geçirdiği çok zor zamanları biliyorum. Ama N.Ç şuan 19 yaşında ve o kadar güçlü bir kadın ki. Güç bu tür durumlarda hayatta kalmanızı sağlıyor. Biraz onun şanslı yanı da vardı, keşiştiği insanlar ona çok destek oldu, kendisine yeni bir hayat kurabildi. Bu biraz sabırla ve inatla da ilgili sanırım. Bütün bu konuşmaların bana hatırlattığı bir hikaye var, onu söyleyip bitirmek istiyorum. Bu aslında suçla ilintili çocuklara dair zihniyetin ve onlara yaklaşım yöntemlerine dair çok güzel bir soyutlama gibi. Jonathan Swift'in 1729 yılında yazdığı bir metin var. O, döneminde bugün bakıldığı zaman kara mizah türünün en güzel örneği diye sunulur. Zamanında çok ciddiye alınmış, çünkü Jonathan Swift bir iktisatçının ağzından, İrlanda'daki yoksulluk sorununa nasıl çözüm bulabiliriz? Bir iktisatçı olarak şeyi anlatıyor. Yoksul aileler çocuklarını yesin diyor. Böylelikle hem bir iktisatçı olarak çocukların ailelerine bayağı maliyetini çıkartmış. Bu çok absürt bir öneri. Bu soyutlamayla aslında birilerine bir şeyler diyor. Yoksulluğu ancak çocuklarınızı yiyerek çözeceğinizi zannediyorsunuz diye yapılmış bir gönderme var orada. Bütün bu toplam tabloda benim gözümde canlanan aslında tam da böyle bir soyutlama. İlk konuşmaya başlarken Erzurum Lisesindeki olayı anlatmıştım ya, "vatana millete hayırlı olmayacak, suç işleme potansiyeli olan çocukları yürümeden yok edelim." Bu gerçek ve 1700'lerde yazılmış çok absürt ve soyut saydığımız bir metin onun yanında duruyor ve neredeyse aynı şeyleri öneriyorlar. Şu an seçilen yöntem aslında Kürt meselesinde de çözüm için seçilen yöntem gibi geliyor bana, çocukları yemek. Çocukları yemenin farklı yöntemleri var, Jonathan Swift orada abartarak yemek tarifleri veriyordu ve yer yerinden oynatan bir metindi o. Çocukları yemenin farklı yöntemleri var, nasıl yargıladığınızla ilgili, hangi suçları ona affettiğinizle ilgili, cezaevinde nasıl muamele ettiğinizle ilgili. Çocukluk bir süreç ve suçlu çocuklar olarak girip suçlu yetişkinler olarak çıkabilirler oradan. Şu an toplumunda hem işin hukuk kısmıyla hem devletin tercih ettiği yöntemlerle bana girdiğimiz yol çocukları yemek üzerine kurulu gibi geliyor. Bunu hatırlattı bana, paylaşmak istedim.

Abdulkadir Güger

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Çocuk Hizmetleri Şube Müdürü

Ben aslında direkt soru gelmediği için küçük bir hatırlatmada bulunmak istiyorum. Evet, polislerin çocukları dövme ya da yaşam haklarını ihlal etme gibi hiçbir hakkı yok hatta hükümetlerin ya da devletin de böyle bir hakkı yok ama dövmeden ziyade biz yaşam hakları alınan çocuklarla yaşıyoruz ya da çalışıyoruz. En son Roboski olayında ölenlerin birçoğu çocuktü. Ondan önce 23 Nisan'da koltuğa oturanlar dışında, 23 Nisan'da dipçiklerle kafaları dağıtılan çocukların görüntülerine de tanık olduk. Neredeyse yaşı kadar vücuduna kurşun sıkılarak infaz edilen çocuklara da tanık olduk. Çok ağır süreçler yaşıyoruz aslında, yani hem toplum olarak hem çocuklar olarak çok ağır süreçler yaşıyoruz. Sağlıklı nesiller yetiştiremeyeceğiz böyle, yani bu şekilde bu böyle gitmeyecek. Belli yerlerden bu işi

yamalararak düzeltmeye çalışmak çok daha büyük sorunlara neden oluyor. Bir psikiyatristin bir sözü var, William Reich, “ben insanların neden çaldıklarına şaşırıyorum, neden daha fazla çalmadıklarına şaşırıyorum” diyor. Aslında temelde bu yatıyor. Temel ihtiyaçları gidermek için, yani şiddetle büyüyen bir çocuk şiddeti öğrenir, öfkeyi öğrenir. Cezaevlerinde şiddetle büyüyen çocuklar kesinlikle oradan iyi çıkmayacaklar ya da çıktıktan sonra devlete ya da yöneticilere çok iyi bakmayacaklar. Ben 10–12 yıl önce yaklaşık 8 yaşında bir çocukla olan çok kısa bir anımı anlatacağım. Bir kurumda çalışıyorum ve çocukları kuruma almaya çalışıyoruz, çocuklarla çalışma yürütmek adına almaya çalışıyoruz. Çocuklar kurum kapısından içeri girmiyorlardı, çok uzun süre girmediler. Biz çocuklarla bahçede çalışma yürütmeye çalıştık bir süre. Daha sonra kek, meyve suyu gibi şeylerle kandırarak yavaş yavaş kurumun içerisine çektik çocukları. Kimliksiz çocuklardı bunlar, yani nüfus cüzdanları bile olmayan çocuklardı. Çalıştığım mahalle zorunlu göç, yani evleri yakılarak, yıkılarak bir gecede 15-20 km karda yalın ayak yürüyerek, ayakları donarak başka bir yere giden çocuklardı. Çocuklardan biri, hocam biz sizin kapıda resimden kaynaklı içeriye giremiyorduk dedi: “Çünkü bizim evi yakınlar ve ailemize şiddet uygulayanlarda da aynı resim vardı, Türk bayrağından bahsediyordu çocuk. Artık o kadar sembollerle ilişkilendirmiş ki şiddeti, kesinlikle onunla ilgili hiçbir şeye güven duymaz hale gelmiş. O çocuk hiçbir zaman o sembollerle ya da sembollerin yüklediği misyonlarla barışmayacak, barışamayacak. Şeyi bilirsiniz, bir olaydan sonra adli tıpta ciddi bir sarsılma oldu, dosyalar tekrar incelendi vesaire. İstifa eden adli tıp uzmanları oldu, Ayten Uludağ. şöyle bir şey söyledi, istismara uğramış hiçbir çocuk psikolojik anlamda çöküntüye uğramamış sayılmaz. Türkiye’de adli tıp dosyalarının birçoğu bulguya rastlanmadığı gerekçesiyle geri gönderiliyor. Hakim aynı dosyayı tekrar gönderiyor adli tıpa, hakim aslında şunu söylüyor, suçlu olduğunu biliyorum, bu çocuğun travmaya uğradığını biliyorum ama ceza verebilmem için adli tıbbın bana belge göndermesi gerekiyor, diyor aslında dosyaları geri gönderirken. Adli tıp da dosyaları ısrarla bulgu rastlanmamıştır diye geri gönderiyor. Avrupa’da 35 yıla yakın adli tıpta çalışan bir uzmanın belirttiği bir şey var, hayatımda iki defa bulguya rastlanmamıştır diye rapor yazdım diyor. İki raporda da biri 19 yaşındayken intihar etti, biri 45 yaşındayken daha önceki taciz olayından kaynaklı intihar etti. Doğal olarak diyor ki, taciz ve ya tecavüze uğrayan çocuklarda ya da istismara uğrayan çocuklarda kesinlikle rastlanmasa dahi ileriki süreçte çıkacak bulgular vardır. Türkiye’de tam tersi işliyor her şey. Yani, çok zor işimiz çıkçası. Çok da umutsuz olmak istemiyorum ama biz ayağı ağır aksak bir şey olsa belki protezle, yüz nakliyle vesaire ile bunu giderebiliriz ama biz neredeyse beyin ölümü gerçekleşecek konularla çocuk alanında uğraşmaya çalışıyoruz. Biz bunları tartışırken şanda bir yerlerde çocuklar sistematik bir şekilde işkenceye tabii tutuluyor ya da yerleri değiştirilerek Pozanti’den alınıp Sincan’a gönderiliyor ama Sincan’da tek kişilik hücrelerde çok daha ağır koşullarda, birileriyle paylaşamayacakları koşullarda, Avrupa standartlarında tutukluluk halleri devam ettiriliyor. Sistem bu değil ya da çözüm bu değil aslında. Sadece katkı anlamında değinmek istedim. Teşekkür ediyorum.

Av. Ayşenur Demirkale
İstanbul Barosu

Ben de çocuk istismarıyla ilgili soruları esas alarak cevaplamaya çalışayım. N.Ç. üzerinde çok konuşmak istemiyorum artık, çünkü o konu çok fazla kamuoyuna yansdı ve bence suistimal de edilmeye başlandı. Hakim de çıktı dedi ya benim de adım N.Ç., asıl mağdur olan benim gibi bir cümle kullandı. O nedenle, ondan bağımsız olarak sadece şunu vurgulamak isterim: Cinsel istismar dosyalarında, cinsel istismara maruz kalan çocuklarla ilgili olarak, kanunda şöyle bir düzenleme vardır. Denir ki, bu çocuklarla ilgili olarak bir kez ses ve görüntü

kaydı yapılacak ve bundan sonrasında çocuklar tekrarlayan ifade verme süreçlerine maruz kalmayacak denir, ancak bu yapılmaz. İstanbul'da çok az yerde ses ve görüntülü ifade alma vardır. Onun ötesindeki çocukları koruma şube müdürlüğünde böylesi bir şey yok, duruşmalarda hiç yok. Çok iyi niyetli bir hakime rastlarsanız, hakim en azından bilgisayarın kamerasını çevirip sizin ses ve görüntü kaydı yapmanıza müsaade eder. Ama o çocuk, sonrasında diyelim ki sanığın avukatı soru sormak ve ya yüzleştirme yapmak istendiğinde tekrar duruşmada o yüzleşmeyi yaşar. Olayı bir kez daha anlatır. Adli tıba defalarca gitmek zorunda kalır ve dosyası Yargıtay'a gider ve hele ki bir de bozulursa beş sene sonra o çocuk aynı olayı bir kez daha gelip duruşmalarda anlatmak zorunda kalır. Adli tıptan iki türlü rapor alınır. Bir tanesi olayın hemenertesinde çocuğun uğradığı cinsel istismara ilişkin rapordur ve bu rapordan sonra genelde adli tıpçılar 6 aylık bir süre gibi söylüyorlar, yaklaşık 6-8 ay sonrasında suçun çocuk ve ya suça maruz kalan kişi üzerinde herhangi bir zararın olup olmadığı konusunda bir rapor daha alınır. Şimdi küçüklerle ilgili yargılamalarda, küçüklerin cinsel istismar suçlarında 15 yaşın altındaki bir çocukla rızasıyla dahi cinsel ilişki kurulamaz. Savunmalar hep şöyledir, fuhuş yapıyordum, yaşı büyük gösteriyordum vesaire gibi savunmalar yapılır. Ağzıyla kuş da tutsa, 15 yaşın altındaki bir çocukla cinsel ilişkiye girildiğinde cezalandırılma olur. 15-18 yaş sınırlarındaki çocuklarda ise, rızaya dayalı birliktelik varsa bu bir cezazıllık hali yaratır. Rızaya dayalı birlikteliğin sonrasında rızanın sakatlandığına dair bir takım yan delillerle ifade ediyorsa çocuk, başlangıçta evet rızaya dayalı ama şu gerekçeyle ben ona rıza göstermek zorunda kaldım gibi bir takım şeylerle çocuk kendisini ifade ediyorsa, bu takdirde cezalandırılır. Suçtan zararı artmışsa ve onun fiziksel ve duygusal durumunda bir zarara neden olmuşsa cezası bir kez daha artırılır sanıkla ilgili olarak. Sonunu da şöyle bağlayayım, evet gerçekten de Türkiye'de defalarca tacize, tecavüze maruz kalmış çocuklarla ilgili olarak suçtan zarar görmemiştir tarzında raporlar verilebilmektedir. Bunu, adli tıpçılara geçenlerde bir toplantı vardı, sorduğumuzda onlar da evet görmeyebilir dediler. Bunun ölçütü nedir, neye göre değerlendiriyorsunuz, kaç yaşında sonucun ortaya çıkabileceğini biliyor musunuz? 30 yaşında onun travmasının yansımaları olduğunu bunu ondan bağımsız düşünebilir misiniz, dediler. Biz o andaki muayene esnasındaki somut duruma göre raporları hazırlıyoruz, bu nedenle de böylesi sonuçlar çıkabiliyor gibi, kendi aralarında da bunun tartışılma olduğuna dair bir yorum yaptılar. Sadece oradan bir bilgi aktarımında bulunayım. Onun ötesinde çocuklar polise gözetiminde götürüldüklerinde, sonrasında gözetimden savcılıklara götürüldüklerinde veya savcılıklardan tekrar mahkemeye çıkarılırken her seferinde doktor muayenesine götürülürler. Eğer işini şevkle yapan, ısrarcı bir avukat değilse, avukatlar o muayeneler esnasında çocukla birlikte gitmez ya da bunun üzerinde çok düşünmez diye değerlendirilebilir. Ama siyasi suçlarda ya da bu tür davalara giren arkadaşlar biraz daha çocuğun etrafında bulunmaya özen gösterirler. Ama muayene koşulları özelinde şunu vurgulamak isterim, her koşulda bu muayenenin doktor ve şüphelinin yalnız kalacağı bir ortamda yapılması gerekir. Polis de girmemelidir, avukat da girmemelidir, anne babası da girmemelidir. Ancak orada bazen güvenlikle ilgili sıkıntı yaşadıklarını söyleyerek doktorlar da yanlarında polisin girmesi gerektiğini ya da daha politik nedenlerle polisler de kaçır gibi bir takım kaygılarla doktor muayenesine girmekte, örtünün arkasında iyi niyetli bir doktora kendinizi ifade edip bir şeyler yazdırabilirsiniz, ne ala böylesi muayeneler yapılabilme. Çok umutsuzca yapılan çabaların veya atılan adımların hiçbir karşılığının olmadığı, olmayacağı gibi bir yılgınlığa dönem dönem işin içerisinde biri olarak kapılmakla birlikte, bazen çok küçük bir kıvılcımla ya da yaşanan umut verici bir olayla da kendimi iyi hissettiğim dönemler oluyor. Bunun için de öncelikle herkesin, yaşı, konumu, fiziksel durumu, cinsiyeti ne olursa olsun, haklarını bilmesi ve buna ilişkin taleplerini dile getirmesi gerektiğine inanıyorum. Bilme, öğrenme noktasında devlet sizlere bu olanakları sağlamak zorundadır. Sağlamakla, sağlama koşullarının yaratılması için biz taleplerde bulunmak zorundayız. Bunu çok politik temellerde de açıklamaya çalışmak istemiyorum. Ancak, Belediyeler Kanunu'nda önceki yıllarda yapılan bir düzenleme vardır. Belediyelere, engellilere, çocuklara özgü olarak park, bahçe, asansör vesaire ilişki kurma zorunluluğu getirmiştir. Bunun sağlanan olaysa engelli vatandaşların bu konudaki Türkiye'de ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde açtığı davalardır.

Çok birebir karşılığını bulamayabiliyor bazen, bizim konuştuğumuz talep ettiğimiz şeyler. Ama onun ötesinde farkındalığı yaratmak bile sonrasındaki adımlar için bir öncelik, ön adım sağlayacaktır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi evet, temel bir takım düzenlemeleri getiriyor ve üç tane konuda da çekincesi var Türkiye Cumhuriyeti'nin. Azınlıklara ilişkin eğitimler, anadilde eğitim ve bunların basın radyo yayım organları kurmasına yönelik. Hükümetin, bu konuda soru sorulduğunda verdiği cevap net, ben zaten bunları fiilen yapıyorum ayrıca bir de kağıda dökmeme gerek yok ki, televizyonu kuralmalarına izin verdim, okullar açmalarına izin veriyorum, kurslar açıyorlar, sertifika programları düzenliyorlar. Kullanılan dili, izin verdim, yapıyorlar, yapıtıyorlar şeklinde ortaya koyduğumuz zaman, orada zaten o sözleşmeyle ulaşılmak istenen hedeften uzaklaşmış oluruz. Ama bu sözleşmenin temel maddeleri, temel sınırlarının çizilmesi noktasında bir ülke olarak reddedilmesi gerektiğini de göstermez. Biz iyi olan çocuğa veya gençliğe veya farklı sözleşmelerden de günlük hayatımıza yansması noktasında bizi bir adım öteye götürecek sözleşmelerin, Türkiye'de veya iç hukuk kurallarında uygulanmasını sağlamak için hepimize elimizden gelen çabayı göstermemiz gerektiğini öğrettiğini düşünüyorum. Bir diğeri de buradaki konuşan arkadaşlarımızdan, yanlış anladıysam özür dilerim ama sanki çocuk işçiliğinin çocuğun talepleri doğrultusunda, yani ben aileme destek olmak istiyorum, bu nedenle de çalışma özgürlüğüm olmalıdır. Kadın, erkek, çocuk işçiliği noktasında da bir eşitlik sağlanmalıdır. Çabeyi göstermemiz gerektiğini öğretiliyor. Yine Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni esas alarak bir şey söylemek istiyorum. 18 yaşına kadar herkes çocuktur. 18 yaşın altında başka özel düzenlemeler gereğince o kişi ergin olsa bile, yine çocuğa özgü korumalardan faydalanır. 18 yaşına kadar siz çalışmak zorunda değilsiniz, bir meslek ve sanat öğrenmenin dışında. Çalışmak zorunda kalyorsanız, buradaki yükümlülük ailenizin, aileniz bu konuda yetersiz kalyorsa devlettir. Devlet bu anlamda aileye desteği sunmak zorundadır, aile size sunduğu desteğe rağmen çocuğunu yine çalıştırıyor, sokakta barınmasına neden oluyorsa, o zaman siz diğer koruma yöntemlerini uygulamak zorundasınız. Taleplerin böyle şekillenmesi gerekir. Çocuğun erken daha erken yaşta ergin olması ne demektir, onu da söyleyelim isterseniz. Özellikle erken evliliklerde bu konu gözden çok kaçırılıyor. Medeni Kanun'a göre evlenme yaşı 18'dir. Kadın ve erkek 18 yaşında evlenebilir, 17 yaşındaki kişiler anne babalarının rızasıyla, nikah memurunun önünde bu rıza tutanağa geçirilerek evlenmeyi sağlayabilirler. Evlendiklerinde sadece evlenmeyle ilgili konularda reşit kabul edilirler. Onun ötesinde o kişiler bir suç işlediklerinde yine 18 yaşın altındaki çocuk olarak kabul edilmeleri gerekir. 15 yaşında belli bir meslek ya da sanata uğraşmak amacıyla mahkeme kararıyla yine erişkin sayılabilirsiniz ama bir suç işlediğinizde siz çocuğa ilişkin düzenlemelerden faydalanmak zorundasınız, faydalanma hakkına sahipsiniz. Bir hususu daha vurgulayayım. İsterseniz 30 yaşında olun, 18 yaşın altında işlediğiniz suçlarla ilgili olarak çocuğa ilişkin her türlü korumadan faydalanma hakkınız vardır. Ben aslında çocuklara ilişkin yasal düzenlemeler ve uygulamada yaşanan sorunları bir bütün olarak karşılaştırdığımızda, bu kadar çok ayrıntılı düzenleme var ama sorunlarda bir yandan alıp başını gidiyor, biz neyi ne yapıyoruz, bunun sonucunda ne elde edebileceğimizi kefeve koyduğumuzda hep şöyle bakmaya çalışıyoruz. Bugün için, uzun vadede daha farklı değerlendirilebilir. Bir kişinin hayatında bile bir değişiklik yaratılabiliyorsa, onun zarar görmesine engel olunabiliyorsa, bu alanda çalışılmalıdır. D.'in sorusuna gelirse, nüfus cüzdanındaki bilgiler nedeniyle ne polisin ne de bir başkasının vurma hakkı vardır.

Doç. Dr. Serra Müderrisoğlu
Boğaziçi Üniversitesi

Bana iki soru gelmişti. Birincisi N.Ç'yle ilgili, topluma nasıl kazandırılabilir diye bir soru. Aslında toplum N.Ç'ye ya da N.Ç gibi, N.Ç üstünden konuşmayı da çok doğru bulmuyorum, bir tanımıyorum ve dışarıdan okunan noktalar üzerinden de konuşmayı da doğru bulmuyorum ama gerçekten oradaki soru o nasıl rehabilite edilebilir diye. Güçlü olup olmaması da sorun değil aslında, insanın kendi kaynaklarıyla evet bütün bu travmatik deneyimlerin üstünden bir

güç, yani sağlam durma yetisini sağlamış olabilir. Böyle bir adaptasyonu sağlıklı bir şekilde de yapabilir, ama herhalde konu bu değil. Bunun çok dışında bir yerden onu korumakla sorumlu olan sistemlerin, ikinci bir istismar durumu yarattıkları zaman, işte bunu önemsememiz gerekiyor. Oradaki, evet kendisinin sağlam durma noktasının ötesinde neler kopuyor acaba? Dolayısıyla sırf psikolojik yapı üstünden değil, o kişinin ve buna maruz kalan kişilerin toplumla bağlarının altında çok ciddi kopuşlar oluyor. Yani bir güven, güvenli tutmakla yükümlü olan kurumlardan, işlerini yapmadıkları zaman, bu ikinci istismarlara yol açtıkları zaman, işte bunlar bence çok daha ağır noktalar olabilir ve o noktayla da aslında Azize'nin sorusuna bağlanıyor benim kafamda. Çok da birbirinden bağımsız şeyler değil, meşrulaştırılmış şiddet ortamlarında büyüyen kişilerin, yine kendilerinin güçlü olup olmamalarının çok ötesinde toplumla kurdukları bağ ya da toplumda belirli kurumların, kişilerin, devletin yansıdığı kişiyle, kurumla kurdukları bağ ne olabilir? Nereye kadar gidebilir? Güven ilişkisi nasıl tekrardan kurulabilir? Bu çok önemsenmesi gereken bir nokta ve şüphesiz top oynayarak, piknik yapılarak çözülebilecek bir nokta değil. Kaldı ki hiçbir şekilde bunun inandırıcılığı da olamaz. Kolay cevabı da yok bunun. Herhalde benim kafama göre, bana göre, yanlış düşünüyorum olabilirim, belki de hiçbir zaman düzelmez, ancak göreceli olarak ayırıştırımlar olabilir. Bu da insanı hep temkinli ve belli bir şüpheyle yaklaşan noktada da tutabilir, çünkü büsbütün o yaşanmışlıkları sıfırlayabileceğimizi düşünemiyorum. Çok topyekun bir şeyler beklediği sürece üstelik de zihniyet aynı değişip, farklı kişiler aynı zihniyeti biraz daha iyi biraz daha kötü yapması çok da değiştirici şeyler katmıyor bence. Ama bunun çok ciddiye alınması gereken bir soru olduğunu düşünüyorum.

Yüce Yöney **Bianet Gazetesi Editörü**

Ben de bir iki cümle söyleyeyim. Hakikaten bir iki cümleden ibaret söyleyeceklerim ve söyleyeceklerimin mesleğimle, profesyonelliğimle alakası yok, tümüyle kişisel görüşlerim. Birincisi, vurgulanmak istenen anlıyorum ama “sorumluluk sorunu yaratandır, devlettedir” dendi, “sivil toplum çözemez çocukların sorununu” dendi ki, kişisel olarak ben buna tam katılmıyorum. Şuna katılıyorum: Kürt sorunu çözülmediği sürece bu topraklardaki çocukların sorunları çözülmüş kabul edilemez, çözülmüş olmaz. Ama kişisel görüşüm, Kürt sorunu çözüldüğünde de bu topraklardaki çocukların hepsinin sorunları hallolmuş olmaz.

Bir arkadaşımız çocuk haklarını ne kadar biliyor dedi... Öyle kötü bir dönemde yaşıyoruz ki, galiba şu an önemli olan yetişkinlerin çocukların haklarını bilmeleri. Şimdilik çocuk hakları daha çok yetişkinler için gibi gözüküyor. Onlar bilirse çocuklar üzerinde uygulanan bu terör bir miktar önlenebilir, tabii çocukların bilinçli olması çok önemli. Bir de not düşeyim, gerçekten sanırım eve gidince anlatacağım ilk şey, buradaki çocuk arkadaşların bilinç düzeyi. Hayranlık verecek düzeyde. Umarım benim kızım da sizin yaşınıza geldiğinde sizinle benzer cümleleri sarf ediyor olur ve umarım aynı sorunları yaşamıyor olur.

M.A (14 yaş): Ben bir şey söylemek istiyorum. Az önce arkadaş bir soru sormuştu, siz galiba not almadınız. Şunu sormuştu, verilen cezalar yaşa göre nasıl değişiyor veya nasıl değiştiriliyor?

E.B (14 yaş): Sorum şu şekildeydi. Birincisi suçu kim belirliyor, diğeri de 40 yaşındaki bir insanla çocuk aynı cezayı alıyor. Madem böyle bir şey var, yanlış anlamayın Türk mahkemelerinde böyleyse, o zaman neden bizim çocuk haklarımız var?

Konuk: Merhabalar, sosyal hizmet uzmanıyım ben de. Beyefendinin cevabına yönelik söylemek istiyorum. 2011 Hacettepe Üniversitesi mezunuyum. İstanbul'a geldim. Koruma bakım ve rehabilitasyon merkezi var, Ağaçağ'da, İstanbul'da bu merkez. Suça sürüklenmiş çocuklar ve cinsel istismarla yönelen çocuklar orada toplanıyor. Sosyete kuruluşudur. Burada bir çocukla görüşme alırken çok zor ulaşılmış bir çocuk ve çok ciddi hırsızlıkla uğraşan bir

çocuk. Gerçekten açması zor bir çocuk, hırçın ve İstanbul'da gazetelere çıkmış, iyi hırsız olarak adlandırılan bir çocuk. Çocuğun bacağımda bir bıçak izi var. Görüşmede bana şunu diyor, eğer ben bu hırsızlığı yapmasaydım annem ve babamın karşısında söz sahibi olamayacaktım. Bu bıçak izi de bundan kalan bir şey diyor. Siz çocuklardan mendili alırsanız ya da siz çocukların hırsızlığa yönelmesini sağlarsanız, çocuklar anne babasının gözüne girebilmek için bunları yapacak ve anne babasından yine bıçak yiyeceklerdir. O yüzden bir birey olarak bize düşen tek şey çocuklardan mendil almak değil, çocuklara yönelik hizmetleri sunmak için mendile düşen, medyaya bir baskın yapılır bu kısmı bilemiyorum. Medyanın bu konularda daha fazla durarak saçma sapan evlilik programları yapmak yerine çocuklarla neler yapılabilir ya da aileler çocukların üzerinde durmalı gibi konularla çalışmalılar diye düşünüyorum. Şanlıurfa'da çalıştığım örnekleri vereyim. Çocuk yeteneği sayısı hat safhada, anneler babalar çocukları devlet kanalına, sosyal hizmetlere verme sebebi aileye maddi yardım, yarın öbür gün büyür de memur olur diye veriyorlar. Biz yoksuluz, çocuklarımız bari yoksul olmasın diye çocukları anne baba sevgisinden uzak tutuyorlar. O açıdan medyaya, Yüce Bey'e ve Pınar Hanım'a ya da meslektaşlarına soru yönelmek istiyorum. Medya bu aşamada nerede? Neden saçma sapan konular yer alırken bu konular üzerinde durulmuyor? Üst düzey, entelektüel kişiler gazeteler okuyor, bunlar dahi bilmiyorlar. Ne tür haklarımız var, çocukların ne tür hakları var, çocuk dili ne aşamada şeklinde o yüzden medyaya bence çok yer düşüyor diye düşünüyorum.

Konuk: Ben daha önce de sordum, annelerinden alınan çocukları verdikleri yerlerde çocuklara ne kadar iyi bakılıyor? Oraya vermelerinin nedenleri neler? O çocuklar güvende mi?

Konuk: Ben sizin az önce söylediğimize ilişkin bir şey söylemek istiyorum da. Siz 18 yaşına kadar hiçbir şekilde çalışmamaları gerektiğini söylediniz. Ben buna katılmıyorum, aslında çocuk hakları sözleşmesi de ya da insan haklarıyla ilgili birçok şey Batı'dan geliyor bize. Biz sanki doğrusu da buymuş gibi algılıyoruz. Bence Batı'da eskiden böyle değildi, sonra modern zamanların bir şeyiyle çocukların çalışmaması gerekiyor gibi bir şey. Şunu demek istemiyorum, bu şekilde sömürülmeleri tabi ki mesela tekstil atölyelerinde çalışmalarına izin verilmeleri, sokakta çalışmaları tabi ki problem ama çocuklar 18 yaşına kadar nasıl üretime dahil olacaklar?

Av. Ayşenur Demirkale
İstanbul Barosu

Niye olsunlar, onu düşündün mü hiç?

Konuk: Niye olsunlar ben anlamıyorum. Şöyle düşünelim, kırsal kesimlerde yaşayan aileler, ben de orada büyümüş bir birey olarak, çok doğal bir şey olarak o sürece katılıyorum. Tarlada da çalışıyordum ama yani ne kadar yapabiliyorsam yapabileceğim oranda ya da kentlerde de bir çocuk ev içerisinde bence ebeveyniyle, annesiyle bence mutfakta da çalışabilir, bir şekilde bir emek üretebilir. Bence şu da ortaya çıkıyor, eğer tamamen onun dışında tutarsak, yetenekler o zaman nasıl ortaya çıkacak? Ya da bu insanlar hamur gibi şekil alacaklar ve 18 yaşından sonra o şekli alıyorlar ve dolayısıyla profesyonel bir şeye başlayacaklar. Ben bilmiyorum aslında, ben pek öyle bakmıyorum, bence bu problemlidir bir durum.

Av. Ayşenur Demirkale
İstanbul Barosu

Meslek ve sanat öğrenmenin dışında ki onu da özellikle belirttim, bunu çok da uluslararası sözleşmeyle alakası olduğu dışında, benim kişisel inancım en azından. Çocukların çok da çalışma hayatı içerisinde olması gerektiğine inanmıyorum. Öğrenmeleri gerektiğine de inanmıyorum. Siz onlara biraz daha yaşamsal becerileri, işte düşünme, okuma yazma veya kendini korumaya yönelik bir takım becerileri öğrettikten sonra örneğin bir ev işini. Bunu ihtiyaçları doğrultusunda kendine sonraki zamanlarda tamamlarlar. 13 yaşındaki bir kızın bunu öğrenmesi gerektiğine inanmıyorum veya 16 yaşındaki bir kızın. Bu demek değildir ki evde

kendi üzerine düşen hiçbir sorumluluğu olmasın veya iş yapmasın. Sadece yaşına ve kendi becerilerine uygun ortak yaşamdan kaynaklanan işi yapması yeterli olacaktır diye düşünüyorum.

Konuk: Ben ev işi derken kızların yapması gerekiyor demiyorum. Ama bence orada böyle bir şeye de sebep oluyor. Siz o çocuğun o ev içerisinde ne kadar sizin gibi o sürece doğal olarak katılmadığı zaman, orada o sizin kadar bilmiyor durumu ortaya çıkıyor. Doğal bir süreç olarak onun da dahil olması gerekiyor. O zaman söz hakkına da sahip olur. Şöyle bir aile düşünün, baba dışarıda ya da anne de çalışıyor olabilir, parayı o getirdiği için ya da emek diye bir şeyden söz edilecekse anne baba yaptığı için çocuk bunun dışında kalıyor. Birilerinden bir şeyler bekliyor gibi. Yazın, çocuklar illa okula gidiyorlar, anne baba dışarıda çalışıyor, çocukların işleri de okula gidip gelmek, onun dışında yazın tatil yapmak, belli bir zaman sonra okul bittiğinde de işe atılmaları falan. Bu da bizim yeniden kurguladığımız, yani biz onlara göre bir şey belirliyoruz ve o sürece onları tabii tutuyoruz. Orada da sıkıntı var gibi geliyor, tam ifade edemedim ama.

Yüce Yöney

Bianet Gazetesi Editörü

Çok küçük bir katkıda bulunmak istiyorum. Soruyu doğru anladım mı ya da kaygıyı doğru anladım mı bilmiyorum ama çocukları kolektif süreçlerden uzak tutmak gibi bir kaygısı yok kimsenin, en azından bu salonda kimsenin olduğunu zannetmiyorum. Bahsedilen bu değil, çocuk işçiliği, çocukların çalıştırılması başka bir sömürü mekanizması, bir emek sömürü mekanizması. Ancak bunun üzerinden açıklayabiliriz çocuk işçiliğini. Çalışma koşullarının sağlamlığı, emeği karşılığında alabilecekleri gibi tartışma noktalarını saymıyorum bile. Çocuğun çocukluk dönemi boyunca bu hayata dair yatırım yapması gerektiğini düşünüyorum ben ve bu sömürü mekanizmasından mümkün olduğunca uzak kalması gerektiğine inanıyorum. Çocuğun emeğe saygıyı öğrenmesi, kolektif süreçlere katılımı öğrenmesi ise başka bir şey. Eğer bir netlik sağlayabiliyorsa belki bunu söyleyebilirim.

Konuk: Pardon ben de çocuk emeğinden başlayayım isterseniz, çünkü arkadaşın dediği o kadar uzun bir tartışmaya açık ki, çocukluk, çocukluğun nerede değiştiği, çocukluğun tarihi, bu modernleşmeyle birlikte buradaki kopuşlar ama bizdeki kopamamışlar. Ben ILO'yla, LÖSEV'le yıllarca çalışan bir insan olarak çok uzun kampanyalar yaptık, çocuk emeğine son diye, tabii başarılı değil, çünkü Türkiye'de çocuk emeğine bir talep var ve ucuz emek, kadın emeği ve çocuk emeği. Ama tabii burada kriterler var çocuğu geleceğe hazırlıyor mu? Mesela mendil satma dediniz. Ben 89 yılından beri sokak çocuklarıyla çalışıyorum, bu kavramı da biraz tartışmak istiyorum. Ama biz çocuklardan bir şey almayın kampanyaları da yaptık. Ama o çocukların ve ailelerin ne kadar çaresiz olduğunu ve hakikaten o bir mendilin satışının fiyatına ihtiyacı olduğunu da biliyorum. Hiç kimse şunu görmüyor ki, şimdi ben çocuklara sorsam ağır ve tehlikeli işler nelerdir diye, herkes şöyle madenleri falan gözünün önüne getirir herhalde. Hayır, sokakta çalışmak kurum sözleşmelerine göre ağır ve tehlikeli işler kapsamındadır. Bunun hiç tartışılacak bir şeyi yoktur. Çünkü en tehlikeli yerlerde en büyük risklere bağlı olarak çalışıyorlar. O nedenle, bu nedenle çok farklı nedenleri var, onları çok iyi biliyorum bir sürü araştırma yaptım, Diyarbakır'dan gelen arkadaşımız biliyor. Ne kadar ihtiyaç olduğu tabii bir gerçek ama çocuklar çalışmalı mı, çalışmamalı mı? Ben geç geldim bilhassa çocukların konuşmalarını kaçırdığım için çok üzülüyorum. Dün akşam bütün gece Ankara'dan, yoldan geldim, sabah bir belediyeyle bir çalışmamız vardı şiddet konusunda, aile içi şiddet. O konuda sözüm vardı, onun için sabah gelemedim ve çok üzüldüm. Şimdi burada şu görebildiğim kadar çok farklı ölçeklerde tartışmalar yapılıyor. Çocuklar kendi tanıklıklarıyla, gördükleriyle konuşuyor. Büyükle bambaşka, herkes mesleğine göre bir şey söylüyor, araştırma sonuçlarını söylüyor. Benim sevgili öğrencilerim burada, onlar kendi uygulamalarından bir şeyler getiriyorlar. Ama bu o kadar geniş bir konu ki ve her ölçekte ele almamız lazım. Ben şunu

söylemek istiyorum, bir çocuk hakları savunucusu olarak, her çocuk bir öznedir, nesne olarak ötekileştirilerek o çocuk bu çocuk şu çocuk değil. Yani her biriyle tek tek çalışmamız lazım. Bu mikro düzeyde, yeni bir ölçekte her bir çocuğun sorununu tek başına ele almamız lazım. Daha orta düzeyde ailelerle diğer kurumlarla çalışmamız lazım. Ama Türkiye'deki çalışmalarla hakikaten sistemi de değiştirmeye çalışıyoruz, çalıştık vaktiyle. Çünkü bunun altını çiziyorum, çocuklar beklemmez. Ben bile bile, ben ağlaya ağlaya bazı çocukları en korkunç iş yerine yerleştirmişimdir. Çünkü o çocuk eve gittiğinde eve alınmayacaktı, dayak yiyecekti, işkence görecekti. Böyle ikilemler yaşadım hayatımda ve o kadar çaresiz kalıyorsunuz ki, bazı durumlarda bunları yapmak zorunda kalıyorsunuz, çocuklar da bunları yapmak zorunda kalıyor. Ama biz tabii ideal olanı, oraya doğru bir yol almak adına bunu yapmamız lazım. Ben 68 kuşağından gelen bir insanım ve biz o zaman derdik ki önce şu devrim olsun da her şey düzeldir. Şimdi burada da önce bu Kürt sorunu çözülsün sonra her şey düzeleceği bekleyemeyiz. Yani ben o sorunun düzelmesi için, hepimiz çalışmalıyız, çalışıyoruz. Olan bütün bu mağduriyetleri onarmaya da çalışıyoruz, onarma üstüne de toplanlarımız oluyor ama bu arada çocuklar beklemiyor. Olabilecek herkesle iş birliği içinde, belediye, sivil toplum örgütü, çocuğun ailesi, okulu, herkesle birlikte çalışmamız lazım. Yasal düzeyde katılır mı Ayşenur Hanım bana bilmiyorum. Bizim yasalarımız yeterli bence her şey için yeterli, yani biz yasa düzenleme yapalım da Türkiye'yi düzelterek, çok güzel çalışabiliriz ama yeter ki bu işte hakimlerimiz, savcılarımız, karar vericilerimiz buna karar vermiş olsunlar. Çok bakanlarla da çalıştık, onlar da mesela sokak çocukları konusunda çok güzel kararlar verdiler, sözleşmeler yaptılar. Bütün bunlar yapıldı, Türkiye'de bugüne kadar yapılmış iyi uygulamalara da bakmak lazım. Çocuklara bir biri çalışıldığı, çocuklar kendileri kendi çözümlerini getirdiler. Biraz bu yapılmış olanlara da dönüp bakarsak, yeni baştan keşfetmemiş oluruz. Çünkü bu tartışmalar her seferinde sıfırdan başlıyor Türkiye'de vakit kaybediyoruz. Teşekkür ederim.

Konuk: Ben Mersin'den geldim. Mersin Akdeniz Göç-Der başkanımıyım. Bir anayasa tartışması için buraya gelmiştik, burayı da biliyordum onun için fırsat bulup buraya da geldim. Göç, çocuk suçlarıyla ilgili çok şey söylenebilir ama ben bu Pozantı'yla, TMK mağduru çocuklarla ilgili bir iki şey söyleyeyim. Bu çocukların çoğu Mersin'de, yaşadıkları mahalleleri ve ailelerini biz biliyoruz. Ben çocukların ailelerini de tanıyorum. Aslında olay nasıl buraya geldi, bu konuda yeterli bilgi yok biraz aydınlatmak istiyorum. Biz 2 yıldır bu taciz, tecavüzün olduğunu biliyoruz cezaevlerinde, gözaltındayken. Onun nedeninin sistematik bir olay olduğunu da biliyoruz. Kürtlerin mücadelesinden, direnişlerinden intikam alırcasına bir tutumdur. Bunu her defasında görüyoruz. Biz Göç-Der, İnsan hakları derneği ve iş-der kadın merkezimiz, biz üçümüz bir araya geldik ve bu konu üzerinde yoğunlaşmamız gerekir, bir emek sarf etmemiz gerekir dedik. Biz aileleri de gezdik. Aslında en büyük şansımız tutuklanıp da serbest bırakılan 15 tane çocuk vardı ve bunların içerisinde çok değişik çocuklar da vardı, buradaki çocuklar gibi. Biz bu aileleri de ikna edemiyoruz. Ama çocuklar ikna oluyor, yani diyoruz ki, bu sorunun üzerine gidelim, bu sorunu siz yaşadınız siz ortaya koyun dedik. Biz 68 ev gezdik, 68 evin akşam çaylarını içtik, yemeklerini yedik, yani samimi bir ortamda bu süreci konuştuk. Bu süreç bir yıldır devam ediyor. Sonra, cesur çocuklarımız, kahraman çocuklarımız çıkıp dedi ki, başımıza geleni biz anlatacağız. Geldiler insan hakları derneğine, önce başvurular oraya anlattılar, sonra medyaya anlattılar, daha sonra bu kamuoyuna mal oldu. Şunu söylemek istiyorum, sivil toplum örgütlerinin rolü küçük değildir, küçümsemeyelim. Bu alanda devletin suç işlediğini ve bu suçları ortaya çıkarmanın değerli olduğunu bilelim. Bunun mücadelesini vermek zorundayız. Biz orada üç grup bir çalışma yaptık ve Türkiye'ye mal oldu. Başka olmuyor mu çocuk suçluları, her alanda var her alanda oluyor. Biz şöyle biliyoruz, biz bir araştırma yaptık, yani Adana'da geçen sene biz göç araştırmasında, yine biz raporumuzu sunduk. Adana'da kadın arkadaşlarımız, kadına soruyor: Sen bir tacize, bir tecavüze tanık oldun mu? Evet diyor. Sonra en son bizi çağırdı dedi ki, "ya ben o tacize tecavüze kendim oldum. Hep tanık oldum diyorum ama şimdiye kadar ne kocama, ne eşime, ne çocuklarımıza bunu söyleyemedim. Sakın siz de kimseye söylemeyin, çünkü bu benim yaşamımın sonu olur."

Şimdi bu 90'lı yıllarda yaşanan bu zorunlu göç büyük trajediler, büyük travmalar yaşattı. Hala yaşamaya devam ediyoruz. Kentlere yokluğun, yoksulluğun, çaresizliğin verdiği birçok şey var, bir travma var. İşte bu çocuklar o günlere esir, bu çocuklar o göçü yaşamadılar ama burada doğdular. Bu kentlerde doğup, suç işliyorlar. Taşı, panzeri bilerek atıyorlar. Biz mahalleye gidiyoruz diyoruz ki nasıl oluyor, diyorlar durun size gösterelim, siz de görün. Gidiyor çatala, lastiğe bir şey takıyor, atıyor bir şey, panzer sokağı uçuruyor bunlar taş atıyor, işte görüntü böyle. Bu olanlar onları bu hale getirmiş. Biz diyoruz ki o karakollar artık orada güvenlik, suç önlemiyor, suç üretiyor. Bunlar bilinçli politikalarla yapılıyor. Buradaki aydınların, burada konuşan insanların bilmesini istiyorum. Bu feci bir şekilde sürüklüyor ve bu çocuklara da bu tecavüz ve taciz edilen çocukların bu duruma geçmesi de bilinçli geliştirilen bir politikadır. Burada deşifre edildi biraz, bundan sonra da deşifre etmeye devam edelim. Sizlere başarılar diliyorum.

Konuk: Ben başka bir konuya değinmek istiyorum. Benim babam 2000 yılında vefat etti. Annem de şuan yaşıyor. Babam ölmeden önce memurdu, maaşı da vardı, emekli oldu. Öldükten sonra bana parasının kalması lazım ama annem şuan alıyor ve annem evlendi. Evlendikten sonra o parayı alıyor mu yoksa almıyor mu ben onu öğrenmek istiyorum, çünkü 18 yaşından sonra alman gerekiyor diyorlar ama kafama çok takıldı.

Av. Ayşenur Demirkale
İstanbul barosu

Baban öldükten sonra sana maaş bağlanmadı mı?

Konuk: Hiç bilgim yok.

Av. Ayşenur Demirkale
İstanbul barosu

Peki, o zaman sadece bir dilekçeyle Emekli Sandığı Müdürlüğü Ankara diye yazabilirsin veya onu da bırak herhangi bir yerde Sosyal Güvenlik Kurumu'na bir dilekçe yaz, nüfus cüzdanının fotokopisini ekle. Babam şu tarihte ölmüştür diyerek başvur. Babanın öldüğü günden itibaren kendi hissene düşen kısmı alırsın. Annen evlendikten sonra da maaş alamaz, ama annenin de parası sana aktarılmaz.

Konuk: Teşekkür ederim.

Av. Ayşenur Demirkale
İstanbul Barosu

Peki, ben sadece şunu ekleyeyim, suç nedir, ceza nedir gibi sorular geldi. Sosyal Hizmetlere çocuklar nasıl yerleştiriliyor diye bir soru vardı. Hukuk kitaplarında yazan tanımıyla birlikte suç ve ceza Uluslararası Sözleşmeler ve anayasalar çerçevesinde, ülkelerin kendi iç hukuktaki belli olayları yaptırma bağlaması halidir. Başkalarının canına, malına zarar vermesi halinin yaptırma bağlanması biçimidir cezanın karşılığı. Hemen hemen her toplumda asıl olan devletin korunması ve devletin korunma mekanizmalarına yönelik tedbirlerin ceza kanunlarında şekillenmesiyle sonuçlanmıştır. Bunun yanında bizim ceza kanunumuzda esas korunan değer, mala karşı suçlulara yönelik yaptırımlar daha ağırdır. Hukuk Fakültesinde denir, bir adamın gözünü çıkaracaksınız ama gözlüğünü kırmayacaksınız şeklindedir. Çünkü mala verilen bir zarara karşılık alacağınız ceza, cana karşı yapacağınız bir zarara karşılık alacağınız cezadan daha fazladır. Son 2005'ten sonraki ceza kanununda bu aradaki denge biraz daha kapatılmıştır ama yine de mala karşı yaptırımlar daha ağırdır. Çünkü özellikle gasp suçu

denilen bir kavram vardır. Bu hatırlarsınız, basında da çıkar, baklava çalmak, ekme çalan çocuklar cezalandırılıyor falan diye. Basit hırsızlık tanımı diye bir şey vardır. Şuradan şunu alıp gitmenin ceza yaptırımı başkadır, şuradaki kilitli kapıyı kırarak bunu alıp gittiğinizde verilecek ceza iki üç katı olabilmektedir. Mala zarar vererek hırsızlığı yaptığımız takdirde artı bir takım suçlar, cezalar doğmaktadır. Mendil satan çocuklarla ilgili olarak bir şey de belirtmek isterim. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin de içinde olduğu bir uygulama oldu. Sokaktan mendil satan çocukları toplamak ve bunların ailelerinin sosyal incelemeye tabii tutabilmek amacıyla bir takım ekipler kurdular. Sokaklarda mendil satan çocuklar alındı. Çocukların tümünü bir toplum merkezinde bir araya getiriyorlar, ailelerine haber veriliyor ve ailelerine önce para cezası kesiliyor, Zaten bu aileler yoksulluk nedeniyle çoğu kere bu çocukları sokakta çalıştırıyorlar. Sonrasında onlarla ilgili olarak sosyal inceleme raporları hazırlanıp, bu çocuklara aynı ve nakdi yardım sağlanması gibi bir süreç yaşanıyor ama bu inceleme aşağı yukarı bir sene kadar sürüyor. O çocukları yine ailelere teslim etmek zorundalar. Tam bir kısır döngü yaratıldı, ama yine de sorunun çözümünün sokakta bir şey satan çocuklardan ürün almak olduğuna inanmıyorum ben de. Diyelim ki sokakta bir bebek bulundu, bazen gazetelerde de çıkar, çöp kutusundan bebek çıkar veya çocuk kimsesizdir, komşu haber vermiştir, bahçede yalnız başına oturuyordu. Bu çocukla ilgili olarak ne yapılır noktasında, koruma kararları, bu tarz çocukların yuvalarına yerleştirmeleri kararları mahkeme kararlarıyla olmak zorundadır. Mahkeme kararı alınması için geçen bir takım süreler vardır, bu süre zarfında da oradaki mülki amirin onayıyla da çocuklar geçici olarak bir yerlere yerleştirilebilir. Valilik onayı denilen bir kavram vardı veya çocuk koruma şube müdürlüğü de çocukları geçici olarak bir kuruma yerleştirirler ve o kurumlar sonrasında çocukların orada kalmasını mutlaka hakim onayına sunmak zorundadırlar. Kurumların iç yapısı, çocuklara nasıl davrandığı noktasında hemen hemen her kuruma ve yaş grubuna göre farklılıklar gösterildiğini düşünüyorum ama büyük oranda önceki yıllara göre biraz daha olumlu iyileştirmeler var diye düşünebiliriz. Fakat orada sadece yoksulluk yüzünden çocuklarını bırakmak zorunda kalan o kadar fazla aile var ki kurum aynı şekilde, yasaların uygulanmasındaki yetersizlikler gibi ekipman sorunu çekmekte, yer, uzman ve çocuklara bakacak kişi ciddi sıkıntıları da içinde barındırmaktadır. Ama çocukların bir kuruma yerleştirilmeleri mutlaka bir hakim kararıyla olmak zorundadır.

Gölnur Elçik
Moderatör

Hepinize teşekkür ederiz. Çok küçük bir şey eklemek istiyorum arkadaşlar; bu "Türkiye'de yasalarla hiçbir şey olmaz!" düşüncesi çok yaygın ama bizim gibi seçim dışında devlette ilişki kurma alternatifinin çok fazla olmadığı ülkelerde, ben gerek yasaların yapılması sürecinin, gerekse yasaların incelenmesi sürecinin, devletin üzerinde baskı oluşturmak açısından çok önemli olduğunu düşünüyorum. Kişisel olarak bir deneyimimi paylaşayım. Ben İstanbul Feminist Kolektifi'nin bir üyesiyim. Biz orada kadınlarla ilgili olan davaları takip ediyoruz, kadınlar olarak. Hem mahkemelerin önlerine gidip kalabalık oluşturuyoruz, basın açıklaması yapıyoruz, hem de mahkeme salonlarını dolduruyoruz, müdahillik dilekçesi veriyoruz. Bunun ben ciddi oranda baskı oluşturduğunu düşünüyorum. Aslında gittiğimiz davalarda çocuk tacizi gibi şeylerle karşılaştığımız zaman, ben çocuklarla ilgilenen derneklerden arkadaşları da arıyorum. Bence çocuklarla ilgilenen dernekler de, bu tür bir inisiyatif üzerinden mahkemelerde baskı oluşturabilse, çok iyi sonuçlar alınabilir.

Konuk: Benim ısrarla parmak kaldırmamın tek bir sebebi var, o da şunu sormak istiyorum. Gerçekten önemli olduğunu düşündüğüm için. Sorum şu, burada Abdulkadir Bey, ÇAÇA'dan olan insanlar, Başak Kültür ve Sanat Vakfı'ndan olan insanlar var, çok fazla şey tartışılıyor bu konunun ama pratikte gerçekten şu toplantı dışında, strateji belirlemeye yönelik, farklı alanlarda çok ciddi bir iletişime ve iş birliğine ihtiyaç var. Gerçekten de ciddi bir planlamaya ve

strateji belirlemeye ihtiyaç var. Böyle bir çalışma söz konusu mu, yapılmakta mı ya da yapılması düşünülüyor mu? Yani bu toplantıda konuşulanlar ne işe yarayacak?

Gölnur Elçik
Moderatör

Ben o yüzden böyle bir bilgi paylaştım, böyle bir şey yapıyor ve bunun etkili olduğunu görüyoruz diye.

Abdulkadir Güger
Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Çocuk Hizmetleri Şube Müdürü

Diyarbakır için söyleyeyim. Diyarbakır'da birçok kamu kurum kuruluşu STK'larla bir arada çocuklarla ilgili çalışmalarını nasıl daha etkin hale getirebiliriz ve koordinasyonda ciddi bir sıkıntı var. Nasıl koordine edebiliriz diye çalışma yürütüyoruz. Hatta yol haritaları, çalıştaylar şeklinde planlamalarımız var.

Gölnur Elçik
Moderatör

Herkese çok teşekkür ederiz.

FOTOĞRAF ATÖLYELERİ ve ÇOCUKLARDAN HİKAYELER

Sunuş bölümünde de belirttiğimiz gibi çalışmamız kapsamında Başak Kültür ve Sanat Vakfı'nda ile ÇAÇA eş zamanlı olarak fotoğraf atölyeleri gerçekleştirildi. Bu atölyelerde çocuklarla medya okuryazarlığı çalışmaları yapıldı ve çocuk ve suç olgusunun medyada nasıl işlendiği, nasıl haberleştirildiği üzerinde duruldu. Sonra, çocuklar söz konusu olgu çerçevesinde kendileri fotoğraflar çekip aşağıda okuyacağımız haberleri yazdılar, hikâyeler ürettiler. İstanbul'da fotoğraflar ve metinler için yürütülen çalışmada iki kişilik gruplar oluşturuldu. Gruplardaki iki çocuktan biri kendi hayatından da esinlenerek yazdığı hikâyeye dair bir kare ve bu hikâyenin kahramanı olarak otoportresini çekerken, diğer çocuk da çekilen fotoğrafı haberleştirdi. Diyarbakır'daki grup çalışmasında ise çocuklar yarattıkları karakterle kendi temsillerini yarattılar. Bu atölyenin ürünü olan haber, fotoğraf ve hikâyelerden önce, atölyenin gerçekleşmesini sağlayan Yücel Tunca'nın atölyeyle ilgili görüşlerini paylaşmanın anlamlı olacağına inanıyoruz.

SUÇLA HESAPLAŞAN FOTOĞRAFLAR

15 yıla yakın bir süredir yetişkinlerin dışında gençlere ve çocuklara yönelik fotoğraf atölyeleri yürütüyorum. Farklı yaş gruplarının bu tür atölyelerde gerçekleştirdikleri üretimler de büyük farklılıklar gösteriyor. Bu atölye çalışmalarında yetişkinlerin katılmış, tek tipte olmuş bir estetik anlayışa sahip olduklarını gözlemliyorum çoğunlukla. Oysa özellikle 17 yaş altındaki gençlerde ve çocuklarda çok daha özgün, kalıpsız bir bakış biçimi var. Bu yüzden – yetişkinler gücünmesin – çocuklarla çalışmayı ayrı bir yere koyuyorum. Çocuklarla, gençlerle birlikteyken daha fazla öğrendiğimi, daha fazla eğlendiğimi, kendimi daha fazla sorgulamama neden olduklarını rahatça söyleyebilirim. **Suçlu muyum? Suçlu muyuz? Suçlular mı?** Projesi'nde de bu değişmedi, tersine pekişti.

İstanbul Başak Kültür Sanat Vakfı'nda 2011 yılının Kasım ayında yürütücülüğünü yapmaya başladığım fotoğraf atölyesine katılan 11 gençle tanıştımda (çocuk diyesim gelmiyor, zira o evreyi akıl yaşı bakımından geride bırakmışlardı), suç ve suçluluk kavramlarını bu kadar rahat tartışabileceğimi bilmiyordum. Daha ilk dakikalarda farkındalıklarının düzeyi beni büyük ölçüde rahatlattı. Anladım ki, hem projenin kapsamına giren bu kavramları, hem de fotoğrafı; dolayısı ile hayatın bizzat kendisini onlarla konuşabilir, bildiklerimi anlatıp, onların bildiklerini merak içinde dinleyebildim.

Dört haftalık çalışmamızda önce kavramları yerli yerine oturtmaya, dil birliğimizi yaratmaya yoğunlaştık. Kolaj çalışmaları yaparak görsel malzemelerle hikayeleştirme deneyimleri edindik. Medya üzerine konuştuğumuz, içinden geldiğim medya dünyasının sorunlu taraflarının tümü tarafından güçlü biçimde algılandığını; medyanın takipçilerine – korktuğum kadar – nüfus edemediğini görüp sevindim. Gazete – dergi haberlerini ve basın fotoğraflarını masaya yatırdık. Medya okur-yazarlığımızın kolay kolay külyutmaz bir düzeyde olduğunu anlayınca, yapılan yanlışları saptadık; daha iyisinin nasıl yapılabileceğini konuştuk.

Peşi sıra kendi hikâyelerimizi geliştirmeye başladık. “Suçlu çocuk – Suçlanan çocuk” temalı hikâyeler bir bir ortaya çıkmaya başlamıştı. Legal olanın göreceliği, toplumsal ve siyasal dayatmaların yine toplumda ve bireyde yol açtığı tahribatları görebiliyorduk hikâyelerde. Her katılımcı yazdığı hikâyeyi, bir diğer arkadaşına vererek bunun bir fotoğrafını çekmesini sağladı. Ve hikâyelerdeki her kurmaca karakterin kılığında birer oto-portre üretildi.

Çekimler sırasında yanlarında bulunamadığım için epey üzüldüm, çünkü bir hayli eğlenmiş görünüyorlardı fotoğraflarda. Çekilen fotoğrafları içerik ve estetik bakımdan uzun uzun değerlendirirken, sergileme için seçimleri konuşa-tartışa yaparken, yemek molasında günün olaylarını yorumlarken hep aynı keyfi; ortaklaştığımız aklın ve vicdanın dilini konuşuyor olmanın keyfini yaşıyorduk.

Geçip gıdiveren dört haftanın sonrasında Tophane'deki Depo'da açılan sergiyi gezerken izlediğim fotoğrafların ve okuduğum metinlerin samimiyeti ve sahiciliği karşısında bir kez daha ve dahası yeni görüyordum gibi heyecanlıydım.

Suç ve suçluluk kavramlarıyla hesaplaşmamı berraklaştıran 11 arkadaşşıma teşekkür ediyorum.

YÜCEL TUNCA
Fotoğraf Vakfı Başkanı

İstanbul'daki Çocuklardan Hikayeler

Haber 1

İstanbul/Osmaniye semtinde ıssız bir parkta gece yarısı tek başına dolaşan bir çocuk, etraftaki kişilerin yetkililere haber vermesiyle yetkililere teslim edildi. Teslim edilen gencin bir haftadır sokakta olduğu anlaşıldı. Şevin bir hafta önce Osmaniye'de annesinin babası tarafından öldürülmesiyle sokaklarda yaşamaya başladı. Şevin'in hamile olan annesi Nermin Hanım bir gece sahura geç kalktığı için, kocası Ali Beyin bu duruma kızması üzerine kendisini

tekmelemesiyle hayatını kaybetti. Olaydan sonra ağır bir travma geçiren Şevin'in sokaklarda yaşamaya başladığı ve ara sıra da uyuşturucu madde kullanmaya başladığı ortaya çıktı. Kendisini muayene eden doktor Şevin'in ağır bir travma sonucu olaylardan kendisini sorumlu tuttuğu ortaya çıktı.

Hikaye 1

H.K (15 Yaş)

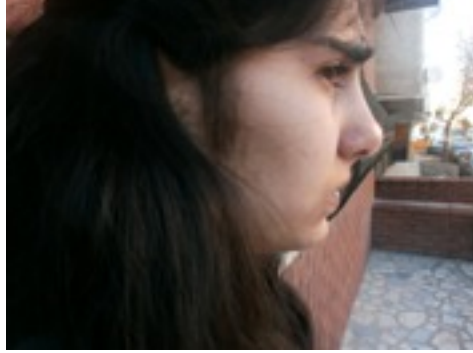

Şevin henüz 11 yaşındadır. 4 kişilik ailesi ile Osmaniye'de yaşamakta. Ramazan ayında annesi Neriman Hanım sahur için yemek hazırlamaya mutfığa gider. Sofrayı hazırlar. Fakat vaktin daha erken olduğunu fark edip eşi Ali Beyi uyandırmaz. Kendi de yatağına gider ve uyur. Bir süre sonra Ali Bey uyanıp sofraya doğru gider ve o sırada ezan okunur. Bir anlık öfkeyle eşi Neriman Hanımın kalbine tekme atar. Ve Neriman Hanım karnındaki çocuğuyla hayatını kaybeder. Bu olayları duyan (gören)

Şevinin psikolojisi bozulur ve sevgiyi, saygıyı sokakta aramaya başlar. Eroin kullanmaya başlayan Şevin tüm suçun kendisinde, her şeyin onun yüzünden olduğunu sürekli tekrarlar.

Haber 2

Dün çeşitli yerlere yapılan baskınlar sonucu, şiddet eylemleri yapan örgüt mensupları ele geçirildi. Türkiye çapında girişilen operasyonlarda, çeşitli protesto eylemlerine katılan ve devlete, millete karşı gelen toplam bin iki bin kişinin gözaltına alındığı bildiriliyor. Gözaltı sürelerinin ne kadar uzun süreceği konusunda da bir bilgi verilmiyor.

Hikaye 2

H.İ (14 YAŞ)

Günün birinde 3 kişilik bir aile varmış, bu ailenin tek kızı Berçem 11 yaşında ve annesine ve babasına çok düşkünmüş... Gelin ailesine çok düşkün olan Berçem'in hikâyesini hep beraber dinleyelim... Bu aile kendi haklarını savunmak için eylemlere gidiyorlarmış, kendi dillerine sahip çıkmak, kendi anadillerini konuşmak için mücadele ediyorlarmış, bunları takip eden

polisler ise, bir gün o ailenin evine baskın yapıp anne ve babayı gözaltına almak istemişler. Berçem de küçük olduğu için polislerin yaptıklarından korkmuş, çünkü anne ve babası aynı anda gözaltına alınıyor hem de suçsuz yere gözaltına alınınca, Berçem bu duruma katlanamayıp anne ve babasını tam kapıdan çıkarıp merdivenlerden aşağı indiren polislere o anki hırsıyla, siniriyle saldırmış ve onu da gözaltına alıp bir müddet sonra bırakmışlr. O günden sonra Berçem olanları unutmamış ve o da anne ve babası gibi mücadele etmeye başlamış, çünkü gerçekten de hem haklarının verilmediğini hem de işkence çekti olduklerinin farkına varmış.

Haber 3

HALK AYAKLANDI !!!

Ülkede liseli gençlerin kurmuş olduğu devrim örgütündeki bütün arkadaşları gibi F.K. de kayıp... Ülkeyi tam bağımsız ve huzur dolu bir hale getirmek için çabalayan liseli gençler insanları bilinçlendiriyor, onları ve kendilerini kurtarmak için devletle bir mücadele içinde idiler. Aralarından F.K gibi birkaç gencin de yok olduğunu öğrenen halk uyanı. Hükümet dağıtılıp, bir devrim oldu. Bu olaylar sonrasında ülkede huzur dolu günler başladı.

Hikaye 3

F.K (14 Yaş)

Ülkede halka eziyet ediliyor, işkence yapılıyor. Faili meçhul cinayetler ve kayıplar artmıştı. Bu ülkeye bir devrim gerekti. Bu devrimi başlatan birkaç lise öğrencisiydi. Bu öğrenciler yavaş yavaş ortadan yok oluyorlardı. Aralarından biri de 15 yaşındaki Fırat'tı. Onu bir eylemde yakaladılar ve görülmedik işkenceler yaptılar. Onun tek suçu tam bağımsız ve huzur dolu bir devletti. İnsanları bilinçlendiriyor ve onları koruyordu. Yakalandıktan sonra ona ne oldu bilinmiyordu. Bu olaydan sonra halk uyanmış ve ayaklanmıştı. Hükümet dağılmıştı. Bir devrim olmuştu ülkede. Daha sonra huzur dolu günler başlamıştı.

Haber 4

Hayat şartları bazen insanı istediği yere götürmez. Serra da birçok insan gibi istemediği bir hayatı sürdürmek zorunda.

Serra 14 yaşında, mutlu ve varlıklı bir ailenin kızıydı. Fakat evlerinde çıkan yangının sonucunda bütün ailesini kaybetti. Aralarında bir tek o kurtulmuştu.

ELİF: Ailenden bize kısaca bahsedebilir misin?

SERRA: Çok mutlu bir aileydik. Annem doktor, babam ise öğretmendi. İki kız kardeştik. Mutlu ve huzurlu bir aileye sahiptim.

ELİF: Aileni nasıl kaybettin?

SERRA: Evimizde çıkan belirsiz bir yangından dolayı bütün ailemi kaybettim.

ELİF: Yangın nasıl çıktı?

SERRA: Hepimiz evimizde uyurken belirsiz bir yangın çıktı.

ELİF: Yangından kurtulmayı nasıl başardınız?

SERRA: Evimizde çıkan dumanları gören komşular yardımımıza yetişmişler. Tabi ben o sırada baygındım. Tam olarak nasıl kurtulduğumu bilmiyorum. Gözlerimi açtığımda her yer kül olmuştu.

ELİF: Polisler seni neden suçladı?

SERRA: Yaşadığım şoktan dolayı ne yapacağımı bilmez bir şekilde koşmaya başladım. Bunun üzerine beni suçlu sandılar.

ELİF: Polislerden kaçtığın zaman nereye, kimin yanına, niçin gittin?

SERRA: Tanıdığımız hiç kimse olmadığı için sokaklarda yatmak zorunda kaldım. Hayatta kalmak için hırsızlık yaptım ve yakalandım.

ELİF: Polisler seni yakaladığında sana nasıl bir ceza verdiler?

SERRA: Beni çocuk mahkemesinde yargılayıp, uzun bir cezaya layık gördüler.

ELİF: Sen ne düşünüyorsun, bu adil bir karar mıydı?

SERRA: Bence bu adil bir karar değildi, çünkü boş yere suçlandım ve işlemediğim bir suç yüzünden uzun bir cezaya layık görüldüm.

ELİF: Röpörtaj için teşekkür ederim.

SERRA: Asıl ben teşekkür ederim.

Hikaye 4

D.K (14 yaş)

Serra çok mutlu ve varlıklı bir ailenin kızıdır. Bir gün evlerinde yangın çıkar ve içlerinden sadece Serra kurtulur. Serra annesi ve babası için çok üzölmüştür. Ayrıca kalacak yeri yoktur. Akrabalarından kimse bu şehirde yaşamıyordu. Polisler geldiklerinde daha Serra ağzını açmadan ona suçlu muamelesi yaparlar. Serra'nın tek çıkış yolu kaçmaktır ve olan gücüyle koşmaya başlar. Polisler onun izini kaybeder. İlk gün Serra böyle aç aç, gününü iş aramakla geçirir. Fakat iş bulamaz. Bazı firmalar yaşı küçük olduğu için, bazıları diploması olmadığı için onu işe almaz. Serra daha fazla dayanamaz ve hırsızlık yapar. Çünkü karnı çok acıkmıştır. Polisler Serra'yı yakaladığında ona uzun bir hapis cezası verdiler. Çünkü suç işlemiştii ya da polisler öyle düşündü.

Haber 5

İstanbul'da bir çocuk bakkaldan ekmeğin çalarken yakalandı.

11 yaşındaki D.A., kardeşi B.A. ile birlikte Kayışdağı'nda yalnız yaşamaktaydı. İki kardeş mendil satarak geçiniyorlardı. B.A. bir gün hastalandı ve D.A. bütün parasını ilaç almak için harcadı. İki kardeş aç kaldı. Bunun üzerine D.A. tanıdıkları bir bakkaldan borç olarak ekmeğin almak istedi ama bakkal parasını almadan ekmeği vermeyeceğini söyledi. Başka çaresi kalmayan D.A. ekmeği çalmaya karar verdi ve tam kaçacağı sırada bakkal tarafından yakalanan D.A. polise teslim edildi. Nezarete atılan D.A.'nın polise son söylediği şey, 'kardeşim hastaydı aç kalmıştık' oldu.

Hikaye 5

D.A.(14 yaş)

Ben Dicle 11 yaşındayım, biz iki kardeşiz, kardeşim Berfin ve ben mendil vb. şeyler satarak geçimimizi sağlıyoruz. Bir gün kardeşim Berfin çok hastalanmıştı, bütün paramı onun ilaçlarına verdim sonra hiç paramız kalmadı ve çok acıkmıştık. Hüseyin bakkala gidip "Hüseyin amca 1 tane ekmeğin alabilir miyim, ama borç olarak kardeşim çok hasta, bütün paramı onun ilaçlarına verdim, paramız kalmadı" dedim. Hüseyin amca "Ooo! Bunları çok duyduk

Dicle, paramı getir öyle alırsın ekmeğini" dedi. Ben çok üzülmişim, gözlerim dolmuştu, ağlamamak için kendimi zor tuttum ama yine de 12 damlacık aktı, sonra bir tane ekmeğin alıp fırladım bakkaldan, kardeşim için yapmak durumdaydım. Hüseyin amca da peşimden koşmaya başladı. Çok hızlı koşmaya çalıştım ama olmadı, yakaladı beni ve cebinden telefonunu çıkarıp polisi aradı, sonra beni tutuklayıp nezarete attılar, sadece "BİR TANECİK EKMEK İÇİNN!!!"

Haber 6

*Artık kız
çocukları da
kapkaççılık
yapmaya başladı*

On yedi yaşındaki G.G., maaşını yeni alan orta yaşlardaki C.A.'nın çantasını kapmaya çalışırken, çevredeki esnaf G.G.'yi yakalayıp polise teslim etti. G.G. kapkaççılık yapma nedenini

açılmak istemedi, sadece "keyfimden yapmadım" dedi. Çantasını almaya çalıştığı C.A. şikâyetini geri alınca G.G. serbest kaldı

Hikaye 6

F.G (16 yaş)

Gizem annesinin durumuna çok üzülüyordu. Ona nasıl yardım edeceğini, acılarını nasıl dindireceğini düşünüyordu. Bir yandan çalışıyor evin masraflarını karşılamaya çalışıyor, bir yandan da annesinin ilaç parasını denkleştirmeye çalışıyordu. Gizem bunlarla uğraşırken bir gün annesi rahatsızlandı ve doktora gittiler. Annesinin ameliyat olması gerektiğini öğrendi ve kara kara düşünmeye başladı. Tanıdıklarından borç almayı düşündü, fakat tanıdıkları ona borç vermezlerdi. Günlerce düşündü ve hayatta

en kötü düşündüğü şeyi yapmaya karar verdi. "HIRSIZLIK". Ama bunu nasıl yaparım, ben hırsız değilim düşünceleri aklını kemiriyordu. Ertesi sabah kararından dönmemeye çalışarak dışarı çıktı ve gördüğü ilk kadının çantasını çalmaya çalıştı. Etraftakiler durumu fark etti ve onu polise götürdüler. Polisler Gizem'i sorguya çektiler ve Gizem tüm olanları anlattı. Ama ona inanmadılar ve onu nezarete attılar. Bir gün nezarete kaldıktan sonra çantasını çalmaya çalıştığı kadın şikâyetini geri aldı ve Gizem'i serbest bıraktılar. Bugünden sonra Gizem'i zor günler beklemektedir.

Haber 7

Yirmi senedir kayıp oğuldan ailesine mektup geldi.

On yedi yaşındaki uzun süreden beri kayıp olan bir genç ailesine yazdığı mektupta, “Sevgili anne ve babacığım, biliyorum uzun zamandır benden haber alamadınız ama şu anda büyük bir şirketin sahibiyim, çok şükür her şeyim var, artık profesyonel ve saygın bir adamım. Gerekli yerlerde önemli tanıdıklarım sağ olsun gençliğimdeki kabalıklarımın kurtulduğum, kârlı bir şirketin sahibiyim, Ortadoğu’ya mühimmat satıyoruz, (yiyecek, silah gibi) benimle gurur duyabilirsiniz. Size bir miktar para göndereceğim banka hesabınızı gönderirsiniz.”

Banka hesapları olmayan aile de en yakın postaneden bir hesap açtırdı.

Hikaye 7

A.T(14 yaş)

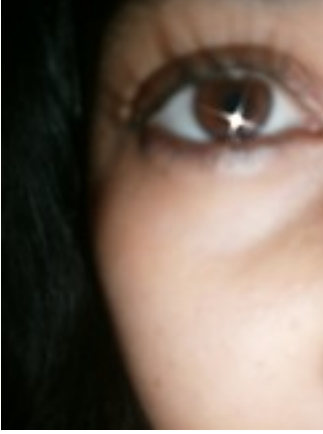

Bir genç vardı 17 yaşında, 1.72 boyunda, 65 kilo, esmer bir genç. Bunun tek suçu çevresindeki kişilere özenip türlü türlü suç işlemesi idi. Çevresindekiler sigara ve içki içerlerdi. Bu genç özenip o da mal gibi içmeye başladı. Bunları içerken gördüğü kişileri dövdü hırpaladı ve gasp etti. Sonraları suç

işlerken ve bir an düşündü ben niye daha büyük suçlar işlemiyorum. Ve o zamandan sonra evlere girip hırsızlık yaptı ve arabaları kundakladı. Sonra bu genci arayan polisler aradı, taradı ama nafiye bulamadılar. Şu anda bile nerde olduğu bilinmiyor ve aranıyordu. Benim ne olacağı belli değil ne olduğum belli...

Haber 8

Bugün sizlerle nasıl başladığını bile bilmediği bir yaşamı sürdürmek zorunda kalan E.B. 'nin hikayesini hep birlikte onun ağzından dinleyeceğiz.

DİCLE: Çete üyesi olmadan önceki hayatınızdan hatırladığınız bir şeyler var mı?

E.B.: Yaşadığım bir yer olmadığı için sokaklarda yatıp kalktığımı hatırlıyorum. Sokaklardaki tehlikelerden kendimi korumak için erkek gibi giyinmeye çalışıyordum. Çok iyi hatırladığım şeylerden biri de, çalışma şansım olmadığı için param yoktu ve karnımı doyurmak için, ya çöpten ekmeğe topluyordum ya da hırsızlık yapıyordum. Kimi zaman da aç yattığım günler oluyordu.

DİCLE: Çeteye nasıl katıldın?

E.B.: Yaşadığım bölgedeki diğer sokak çocuklarından benim kimsesiz ve yalnız olduğumu öğrenen diğer çete üyesi A.K., o zamanlarda insanları dilendirmekle uğraşıyordu. Beni de dilendirmek için kaçırdı.

DİCLE: Ö.A. adlı kıza nasıl ulaşıp, kaçırdınız?

E.B.: Çevrede yine bir hırsızlık olayı için gezinirken Ö.A. adlı kıza rastladık ve onu sokakta dilendirebileceğimizi düşünerek onu kaçırdık.

DİCLE: Ö.A.'yı orada ne kadar süre tuttunuz?

E.B.: Ö.A.'yı 1 hafta boyunca yaşadığımız yerde tuttuk.

DİCLE: Neden pişman oldunuz?

E.B.: Onun bir ailesinin olması beni etkilemişti. Çocuğun ailesinden ayrı kalmasını istemediğim, hayatının benim gibi olmasını istemediğim için onu ailesine teslim ettim.

DİCLE: Ö.A.'yı ailesine teslim ederken, ailesinin size karşı tutumu nasıldı?

E.B.: Bana teşekkür ettiler ve kızlarını gördükleri için çok mutluydular.

DİCLE: Kendi hayatınıza dair planladığınız bir şey var mı?

E.B.: Öncelikle çeteden ayrılmayı ve kendime yeniden bir hayat kurmayı çok istiyorum.

Hikaye 8

E.B (16 yaş)

Kimsesiz ve sokakta tek başına yaşamak zorunda olan küçük bir kız çocuğuydu o. Bir gün ıssız bucaksız bir sokakta kimliği belirsiz kişiler tarafından kaçırılır. Bu kişiler aslında bir çeteydi. E.B.'yi kaçırma nedenleri onun organlarını alıp satmaktı. Ama daha sonra E.B.'yi büyütüp geliştirip çete üyesi yapmak isterler. Sonra istedikleri gibi olur. E.B.'yi geliştirdiler ve çete üyesi olur. Çevrede yine bir çocuk kaçırma için gezinirken, Ö.A. adlı küçük kıza rastlarlar. Kızın kaybolduğunu anlayınca onu kaçırrlar. Ö.A., E.B.'yi derinden etkiler ve bu kız çocuğunu kendine benzetmeye çalışır. Tek farkı Ö.A.'nın

ailesinin olmasıdır. E.B.,Ö.A.'yı ailesine teslim etmeye karar verir ve ailesine teslim eder. Fakat çete, kimin Ö.A.'yı ailesine teslim ettiğini bulamazlar.

Haber 9

Artık her köşede çetelerin çalıştırdığı çocuk dilenciler var

Doğu'dan büyük şehirlere gelen çok çocuklu aileler çocuklarını çetelere veriyor, onlar da dilencilik yaparak çetelere para kazandırıyor. Bunlar güvenlik güçlerimizin büyük gayretleriyle yakalanıyor ve şehirlerimiz yine nezih görünümüne kavuşuyor.

Hikaye 9

D.A (15 yaş)

Ben Abidin, 11 yaşındayım. Biz 4 kardeşiz kız kardeşim Fiknat 8 yaşında, erkek kardeşim Abdi 7 yaşında, ablam Hüznüye 12 yaşında, annem Abdiye 32 yaşında, babam ise ben doğmadan ölmüş. Allah rahmet eylesin. Ama annemi de kaybedebiliriz, annem kanser ilaçlarını almasa ölecek. Sonra ben yolda kara kara düşünürken bir dilenci gördüm ve önünde tonlarca para vardı. Ben de dileniyim dedim, hem oradan gelen parayla da karnımızı doyurup anneme ilaçlarını alırım dedim. Ve ben de dilenmeye başladım, sonra bir sivil polis geldi yanımdaki dilenci kaçıp gitti ama

maalesef ben kaçamadım, yakalandım. Polis bey amcaya "beni bırak benim gerçekten ihtiyacım var, annem hasta ona ilaç almam lazım ve bende para yok." Dedim, Polis bey amca bana "sus ulan" dedi. Ben kaçmak için onun kolunu ısırдыm, o da sinirlendi; benim kolunu kırdı ve beni hapse attı. Bu kadar.

Diyarbakır'daki Çocuklardan Hikayeler

Hikaye 1

H.K. (15 yaş)

Çocuklar neden çalışıyor?

Çocuklar istemezler çalışsınlar ama çocukların babaları evi geçindiremedikleri için çalışıyorlar, eğer Cumhurbaşkanı halka iş imkanları verseydi geçinirdiler mesela, fabrikalar açsaydılar, marketler açsaydılar, o çocukların babaları çalışırdı ve evlerini geçindirirlerdi. Çocukları çalışmazdı. Çocukların babaları çocuklarını okutup bir meslek sahibi yapardılar ve çocukları bir meslek sahibi olduğunda ailesine bakardı ve çok güzel geçinirlerdi.

Hikaye 2

A.A. (13 yaş)

Onur Kurt ve arkadaşları

Onur Kurt arkadaş edinme çağına geldiğinde yeni arkadaşlar aramaya koyuldu. Daha önceki arkadaş ortamı ona uygun değildi. Hırsızlık ve benzer kötü alışkanlıkları bulunuyordu. Onur da bunlardan kurtulmak için arkadaş ortamını değiştirdi. Yeni arkadaşlar edinmeye

başladı. Önceki arkadaşlarına göre daha iyidiler. Yeni arkadaşına çabucak uyum sağladı. Onur ve yeni arkadaşları her gün oyun oynuyorlardı. Onur bu durumdan gayet memnundu ve eski arkadaşlarını hiç aramadı.

Hikaye 3

C.A. (15 yaş)

1. Sahne

Onur Kurt bir aile çocuğudur. Annesi ev hanımı, babası emeklidir. Onur Kurt ilköğretime giden bir çocuktur. Onur Kurt kötü arkadaşlara katılmaktan çok kötü bir çocuk olmuştur. Onur Kurt okulu bırakmıştır. Onur Kurt'un bir sevgilisi olmuştur. Ve Onur Kurt onu çok sevmiştir. Ondan sonra Onur Kurt artık İstanbul'a gitmeye karar vermiştir. Onur annesi ve babasıyla konuşmuştur. Ama annesi ve babası izin vermemiştir. Ama Onur evden kaçmaya karar vermiştir. Onur dayısına telefon etmiş İstanbul'a geleceğini söylemiştir, dayısına da çalışmak için gelmek istiyorum demiş, dayısı gel demiştir.

2.Sahne

Onur Kurt İstanbul'a gitmeye karar vermiştir. Sevgilisine telefon eder. Sevgilisiyle buluşmak ister ve sevgilisiyle buluşur. Sevgilisine ben İstanbul'a çalışmak için gideceğim der ve sevgilisiyle tartışır. Ama ne var ki Onur yine de İstanbul'a gider.

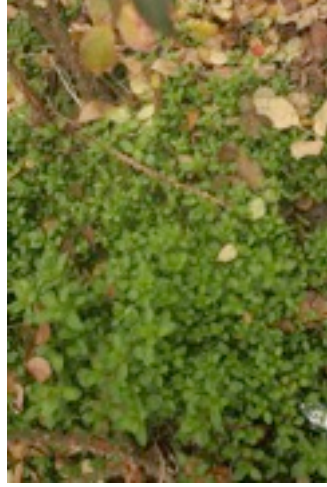
3.Sahne

Onur Kur İstanbul'a gider ve dayısıyla buluşur. Dayısına ben buraya işe geldim ve çalışmak istiyorum der. Dayısı da kötü yollara giden birisidir. Dayısı hangi kötü yollar varsa o yollara sapmıştır. Dayısı der ki, "benim elimde sana güzel bir iş var." Onur, "o söylediğin iş nedir, ben ne yapacağım" der. Dayısı "şimdi benim çalışmamı sana gösterir" der.

4.Sahne

Onur ilk önce bilmekte ısrar eder. Ama işin ucunda fazla para bulunca Onur bu işe evet der. Bir gün Onur Kurt hırsızlık işine çıkar, bir kuyumcu dükkanına soygun yapmak için girer. Adama der ki, "bütün kasadaki paraları ve altınları çıkar" der. Adam vermeyince, adama silah çeker ve adamı vurur, polis gelir.

Onur Kurt'u yakalamaya!

Hikaye 4

Ç.K. (15 yaş)

Onur Kurt neden İstanbul'a gitmek ister

Bir gün Onur Kurt tam evden çıkarken annesine bir zarf bırakmıştı. Zarfta neden İstanbul'a gideceği için birçok yazılar yazmıştı. İstanbul'a gitme isteği sadece fazla bir miktar para kazanmaktı. Bu İstanbul'a gitme sözü üzerine çok üzülmüştü. Annesi Onur'un İstanbul'a gitmesini hiç istemezdi. Ama Onur Kurt annesinin sözünü dinlemeden gitmişti. Annesi Onur Kurt'a ilk başta söylemişti ki, eğer sen burada fazla para kazanmak, geçimimizi sağlamak için bir iş bulduktan sonra, o işe

devam etseydin İstanbul'a gidişin ertelenirdi. Ama Onur Kurt İstanbul'a bir işte çalışmak için arkadaşına telefon açmıştı. Arkadaşı Onur Kurt'u özlediği için ve güzel işte çalıştırılacağı için bu gitme sözüne pek sevinmişti. Onur Kurt İstanbul'a mesela Topkapı Sarayı'nı görmek isteseydi onu için giderdi. Arkadaşı Onur Kurt'u karşılamaya gitmişti. Onur Kurt arkadaşına ne iş yapacağını söylerken arkadaşısı hırsızlık yapacağını aklına getirmişti. Onur Kurt bunu hiç istememişti. İnsan istemediği işi yapmaz. Ama arkadaşısı fazla para vereceğinden kabul etti. Bir örnek gösterdi ve artık hırsızlık işini yapmaya başladı ve öyle devam etti. Hayatı boyunca öyle devam etti.

Göreceğinden değil, Çalıştırmaktan pişman olmamıştı

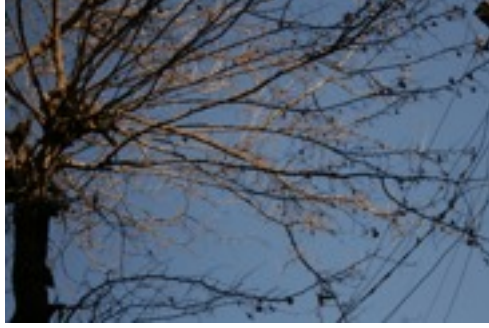

Hikaye 5

H.T. (16)

Onur Kurt'un hayatı

Benim adım Onur soyadım Kurt. Babam emekli, annem ev hanımı, 7 kardeşiz. Ben 6. sınıfa gidiyorum. Biraz ekonomik durumumuz kötü ama annem ve babam yine de beni okutuyor, ben de okumak istemiyorum, çünkü ekonomik durumumuz kötü, ben de onları zora koymak istemiyorum. Ben ne kadar okumak istemesem de, yine de izin vermezler, çünkü bizim kötü duruma düşmemizi istemiyorlar. Ben çalışmak için harçlığımı toplayıp kendime boya eşyaları alıp, okuldan çıktıktan sonra çalışmaya gidiyorum. Bir gün babam şüphelendi ve beni takip etti. Ve anladı çalıştığımı. İzin vermedi ama ben yine de çalışmak istiyorum.

Çalışmak için bir gün babamla konuştum ve İstanbul'a gitmek istediğimi söyledim. O da "kim var ki İstanbul'a gidecen" dedi. Ben de "amcam var ya" dedim. O da "senin amcam yok" dedi "bizi aramayan sormayan birine amca deme" dedi. Sinirlenerek evden çıktım ve biriktirdiğim parayla otogara gittim ve biletimi kestirdim. Akşam yola çıktım amcama telefon açıp onunla konuştum. "Oraya geliyorum" dedim. O da "gel başımın üzerinde yerin var" dedi. "amca bana bir iş bul" dedim. O da "gel işin hazır" dedi. Sonraki gün yetiştim oraya. Beni otogardan aldı. Evlerine gidip yemek yedik. Amca dedim "işim ne oldu". O da "hal oldu" dedi.

Amcam "hadi gidelim" dedi. Ben bu iş nasıl bir şey dedim. O da "yap da görürsün" dedi. Onur Kurt "amca ben bu işi yapmam" dedi. Amcası "bu işte büyük para vardır" deyince, o da bu lafı duyar duymaz "tamam" dedi. Ve bir gün işe çıktı ve hırsızlık yaparken yakalandı. O yeni olduğu için yakalandı.

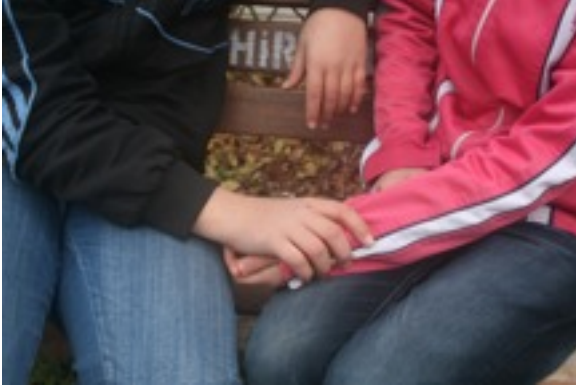
İşte ekonomik durum insanı ne hale getiriyor!

Hikaye 6

K.T. (13 yaş)

Onur Kurt'un hayatı

Onur Kurt 18 yaşındaydı. İlk okulu terk eden bir çocuktü. İlk okulu terk etmesinin sebebi İstanbul'dan dolayıydı. Onur Kurt İstanbul'u merak ediyordu. Onur Kurt İstanbul'u o kadar merak ediyordu ki bir gün anne ve babasıyla konuşmaya karar verdi, ve onlara "ben İstanbul'a gitmeye karar verdim". Onur Kurt'un anne ve babası gitmesine izin vermeyince Onur Kurt anne ve babasından gizli para toplamaya başlamıştı ve aradan günler geçti. Sonra ailesine tekrardan gideceğini söyleyince onlar gene izin vermedi.

Onur Kurt evden kaçmaya karar verdi. Ve onur Kurt evden kaçtı. Gitmeden önce son kez kız arkadaşını görmek istemiş. Kız arkadaşını aramış onu parka çağırmişti. Parkta konuştular. Onur Kurt sonra İstanbul'daki amcasını arayıp, "ben İstanbul'a geleceğim. Gel beni al" demişti. Amcası da "tamam gelirim" demişti ve Onur Kurt'u almaya gitmişti. Amcası Onur Kurt'u evine götürüp ona önce birşeyler

ısmarlayıp sonra sana "bir iş vereyim yapar mısın" diye sormuştu. O da "iş bana göreyse yaparım" demişti. Amcası bir çocuğa kapkaçılık yapmayı önermişti. Onur Kurt yapmak istemedi ama amcası onu zorlayınca Onur Kurt kapkaçılık yapmaya karar verdi.

Hikaye 7*K.M. (15 yaş)*

Bu bizim mahalledeki yıkılmış olan evlerden sadece bir tanesi. Bu mekanlarda çocuklar ateş yakıyor, oyun oynuyorlar. Büyüklerden gördüğü kötü bir alışknlık olan sigarayı içme imkanı buluyorlar. Burada sadece çocuklar değil, büyükler de olumsuz davranışlarını yapıyorlar, bu olumsuz davranışlar da bazıları, balı çekme, esrar, sigara içme..

Çocukların oyun alanlarının olmaması, çocukları bu mikrop kaplı alanlara sürüklüyor, çocukların oyun oynamak için gittikleri mekanlarda hastalanıyorlar.

Bu mekanların yerine oyun oynama alanlarının yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Hikaye 8*M.M. (16 yaş)*

Birgün sokaktan geliyorduk, önümüzde çocuklar taşlar ve sopalarla sokaklarda polislerle çatıştılar. Çocuklardan biri taşla arabalara saldırdı. Polisler çocuklara doğru yürüyünce, çocuklar taş ve sopaları onlara fırlattı. Çocukların taşları bitince kaçtılar. Polisler onların peşinden gittiler. Polisler telsizle çelik kuvvet, panzer, toma 4, akrep ve uçaklara haber verdiler.

Uçaklar, biber gazı atınca çocukların gözü yandı ve polisler, akrepler, panzerler, toma 4 ve çelik kuvvetlerle çocukları yakaladılar, bazıları binaların içine girip saklandılar. Ben kameraların geldiğini gördüm. Polisleri, akrepleri, toma 4'ü, panzerleri gördüm. Polisleri, akrepleri, toma 4'ü, panzerleri ve çelik kuvvetleri çektiğini gördüm ve kameranın önünde gittim ve beni de çektiler ve gidince kendimi televizyonda gördüm.

Hikaye 9

M.O. (14 yaş)

Hırsızlık yapan iki şahıs

Bir gün ben bakkala gittiğimde iki kişiden şüphelendim ve onlar benden büyük olduğu için birşey demedim ve bakkala girip sonra çıktım. O iki kişi bir arabayı takip ediyordu. Ve ben eve gittim, o iki adamdan çok şüphelendim ve sonra biraz pencerede durdum. Baktım ki arabayı açmaya çalışıyorlardı. Ben hemen anneme söyledim. Sonra 155'i aradım ve adresi verdim. O iki adam da arabayı açtı ve ben sanıyordum ki adamdılar. Ama 15-16 yaşındaki iki çocukmuş.

Arabayı açtı gittiler ve ben plakayı aldım. Sonra polis geldi ben dışarı çıktım. Polislerin yanına gittim. Plakayı verdim. Onlar da onları takip ettiler. Ben bilmiyorum ne yaptılar

Hikaye 10

V.K. (13 yaş)

Su satan çocukların hayatı

Eve para getirmek için mezarlıkta su satıyorlar. Okul harçlıklarını çıkartmak için çalışıyorlar. Bayram harçlıklarını çıkartmak için. Elbise almak için.

Neden çalışıyorlar?

Eve az para gelince ve kira, elbise parası yetmeyince mezarlıkta su satıyorlar. Ve çocukların babaları çalışmakta zorluk çekince su satıyorlar. Bazı çocuklar babaları ölünce evin büyüğü olarak çalışıyorlar. Bir de okul eşyaları alabilmek için mezarlıkta su satıyorlar.

Çalışmakta zorluk çekiyorlar.

Mezarlıkta bazı büyük çocuklar küçük çocukların paralarını zorla alıp yiyorlar. Bazı hırsızlar oraya gelen insanların çantalarını çalınca, insanlar su satan çocukların yaptığını düşünüyorlar. Bunlar çaldı diyorlar ve bizi haksız yere dövüyorlar ve polise veriyorlar. Bazı çocuklar da küçük çocukları dövüp burada su satma diyorlar. Ama yine çocuklar su satıyorlar. Çünkü eve para getirmek için çalışmak zorundalar.

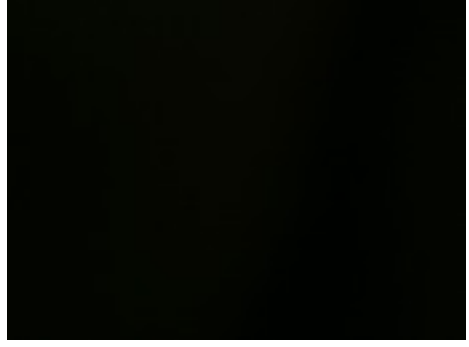
Hikaye 11

Z.K. (14 yaş)

Benim bir tane arkadaşım var, adı Zeki. O da bizimle bu çalışmaya geldi. Hatta 3-4 hafta geldi. Sonra gelemedi, nedeni ise ailesinin maddi durumu iyi olmadığı için onun da çalışması gerekiyordu.

Sonra balıkçılarda, sobacılar da çalışmaya başladı, onun bizim yanımızda olması gerekiyordu. Ama maddi durumlarından dolayı onun da ailesine yardım etmesi gerekiyordu. O da bu zorlukları göze alıp sobaların ağır kovalarını 3-5 tane eline alıp taşır, onun şimdi burada olması gerekiyordu.

O ÇALIŞMAMALIYDI.

Hikaye 12

Z.I. (15 yaş)

Onur Kurt bir aile çocuğudur. Annesi ev hanımı babası emeklidir. Onur Kurt ilköğretime giden bir çocuktur. Onur Kurt kötü arkadaşlara katılmaktan çok kötü bir çocuk olmuştur. Onur Kurt kötü arkadaşlara katılmayı hiç istememiştir ama arkadaşları onu kendilerine çekmektedir. Onur

Kurt'un bir sevgilisi olmuştur. Ve Onur Kurt onu çok sevmiştir. Onur Kurt artık bu sakinliğe ve sefalete dayanamadığı için İstanbul'a gitmeye karar vermiştir. Onur annesi ve babasıyla konuşmuştur. Ama annesi ve babası izin vermemiştir. Ama Onur evden kaçmaya karar vermiştir. Bunun için annesi ve babasını dinlememiştir. Onur amcasına telefon etmiş ve İstanbul'a gitmeye karar vermiştir. Onur sevgilisine telefon edip sevgilisiyle buluşmak ister ve sevgilisine İstanbul'a gitmeye karar verdiğini söyler.

Onur evden kaçır ve İstanbul'a gider ve amcasına, "amca ben İstanbul'a çalışmak için geldim" der. Onur'un amcası "ben sana güzel bir iş buldum", Onur "yapacağım iş nedir", amcası " sana anlatacağım."

Yine bir gün Onur hırsızlığa çıkar ve bir kuyumcu dükkanında soygun yapar. Adam izin vermez, Onur bu adama itiraz eder. Onur Kurt adamı vurur ve polisi çağırırlar. Polis gelir.

BASINDAN

Müge İplikçi

Vatan

30.01.2012

Suçlu muyum? Suçlu muyuz? Suçlular mı?

‘Türk ve Çin hükümetlerini protesto ediyorum.’ Paul Auster (Dünyadaki tutuklu gazeteciler konusunda birbiriyle yarışan iki ülkenin durumuna dair ünlü Amerikalı yazarın söylediği bir cümle bu. Teşekkürler Paul Auster.)

***

Yazıya iliştirdiğim başlık Paul Auster’in söylediklerine, kısacası ülke ülke, hükümetlerin gözü dönmüş hoyrat politikaları yüzünden dünyanın kocaman bir cezaevine dönüştürülme gerçeğine çok uygun düşüyor. Üstelik bu işte ABD’nin başı çektiğini de yakın zamanlarda olup bitenlerden biliyoruz!

Ancak bu başlık altında bugün sizlerle ‘umut veren’ bir projeyi paylaşacağım. Başak Kültür Sanat Vakfı ve ÇAÇA (Çocuklar Aynı Çatının Altında Derneği) ortaklığında gerçekleşen çocuklar ve gençlerle ilgili bir göç projesi bu. Projenin kabul edilmesinden önce Başak Kültür ve Sanat Vakfı 2003 yılından beri zorunlu göçle İstanbul Kayışdağı’na gelen çocuklarla çalışıyor, ÇAÇA ise benzeri bir çalışmayı Diyarbakır’a çevre köy ve kasabalardan göç eden çocuklarla sürdürüyormuş. Projenin hayata geçmesiyle birlikte bu çalışmalar ortak bir kaba boşalmaya başlamış ve 12-18 yaş arası 108 çocukla bir anket çalışması gerçekleştirilmiş.

Bu anket sonucundan çıkanlar Diyarbakır ve İstanbul olarak ayrı ayrı değerlendirilmiş. Adalet, suç ve şiddet kavramlarına çocukların nasıl baktığı irdelenmiş. Projenin bellibaşlı amaçlarından olan, çocukları suça iten nedenlerin ne olduğu, suçu önleyici ne gibi önlemler alınması gerektiği ve bu önlemlerin kimler tarafından, nasıl alınırsa etkili olabileceği sorularına yanıtlar aranmış. Çocukların beklentileri ise esas alınmış!

Bölgeler arasındaki farklılıkların başında şiddet kavramı geliyor. İstanbul’da yaşayan zorunlu göç mağduru çocuklara göre şiddet erkeğin elinde. Buradaki çocuklar aileiçi şiddetin yoğunluğuna dair yanıtlar vermişler. Oysa Diyarbakır’daki çocukların işaret ettiği şiddet çok daha genel ve ev dışına yönelik bir şiddet. Diyarbakır’daki çocukların şiddetin önlenebilirliği noktasında verdikleri yanıt şu: ‘Evet şiddet önenebilir.’

Çok az bir kısım ise ‘Hayır önlenemez’ diyor. Çocuklar, insanların birbirleriyle konuşması, birbirlerini dinlemesi, aralarındaki iletişimin artması, empatinin gelişmesi, eğitimin yaygınlaşması, insanların birbirini sevmesi, iyi davranması ile şiddetin azalacağını düşünüyorlar. Dahası eşit haklara, olanaklara ve şartlara sahip insanların birbirlerini dinleyerek oluşturacakları bir toplumun daha yaşanılır bir toplum olacağına inanıyorlar. Bu da hiç kuşku yok ki suçun daha az ‘arandığı’ demokratik bir toplum hayali demek!

Anket çalışmasında görüşmecilerin 'suç' kavramından ne anladıkları, bunu nasıl tanımladıkları önemli bir yer tutuyor. Bu soruya İstanbul'daki çocuklar 'öldürmek, katil olmak, yaralamak, haksız yere iftira atmak, kadına karşı şiddet, yasalara uymamak, kanunu çiğneme, hırsızlık, uyuşturucu kullanmak, her türlü kötülük, gücünün güçsüze zor kullanması, dengeyi bozan her şey, başkalarına çıkarları için zarar vermek, kavga, insanın başkasına zarar vermesi, kötülük, kural dışı her şey, yapılmaması gereken her şey, çaresizlik' gibi cevaplar vermişler. 'İftira atmak, gücünün güçsüze zor kullanması, dengeyi bozan her şey' gibi dikkat çekici yorumlar da yapmışlar. Suçun önlenmesine ilişkin verilen cevaplarda ise adalet, eşitlik, insana destek olacak kurumların olması gerektiğine parmak basılmış. Bunlara ek olarak yardımseverlik, nefretin azalması ve anadil serbestliği başı çekiyor.

Projenin koordinatörü Sibel Erduman Diyarbakır ve İstanbul'da eşzamanlı yürütülen bu projede, çocuklar tarafından çekilmiş 'suç' temalı fotoğraflardan oluşan bir serginin 1-4 Şubat tarihleri arasında İstanbul'da Tütün Deposu'nda sergileneceğini belirtiyor.

İğne çuvaldız ilişkisini fark edebilmek için ideal bir sergi...Ya da sadece çocukların gözlerinden suçun ne olabileceğini görmek için.

Banu Tuna

Hürriyet

11 Şubat 2012

Çocuklar nasıl tinerce olur?

Tinerce nesil yetişsin istemiyoruz ya, acaba bunun yolu dindar nesil tasarımları mıdır? Acaba çocuklar ne ister? Uzlaşma, adalet, barış, özgürlük talebi onların ağzından çıkınca daha dikkatli dinlemek gerekmez mi?

İstanbul Tophane'deki Tütün Deposu'nda bu hafta, sadece üç gün süren sessiz sedasız bir sergi vardı: 'Suçlu muyum? Suçlu muyuz? Suçlular mı?'

Bir sanat sergisi değil, çocuk ve gençlerle gerçekleştirilmiş bir projenin sonuçları aslında.

İstanbul'da çocuk ve gençlerle çalışan Başak Kültür ve Sanat Vakfı ile Diyarbakır'da çocuk ve gençlerle çalışan Çocuklar Aynı Çatı Altında Derneği'nin ortak projesi. Çocukları suça iten nedenlerin ne olduğu, suçu önlemek için kimler tarafından ne gibi önlemler alınması gerektiği araştırılmış. Amaç, suç işlemiş ya da işlememiş çocukların bu konudaki algısının ve sözlerinin de hesaba katıldığı bir farkındalık yaratmak.

Önce İstanbul ve Diyarbakır'da, buralara göç ve zorunlu göçle gelmiş toplam 108 çocuk ve gençle anket yapmışlar. Sonra ikili takımlar haline getirilen çocuklardan, hayatlarından esinlenerek birer hikaye yazmaları istenmiş. Bu hikayeleri, kendilerinin kahramanı olduğu bir kare fotoğrafı anlatmışlar. İstanbul'da ayrıca, her bir çocuğun çektiği fotoğrafı diğer katılımcı çocuk haberleştirmiş. Amaç, çocukların medya algısı hakkında fikir sahibi olmak. Kendi adıma çok anlamlı bulduğum bir tanesini buraya aldım. Aşağıda göreceğiniz gibi, gerçek hikayeye haber arasındaki fark, bu çocukların kendilerine dışarıdan (özellikle de medya tarafından) nasıl bakıldığını düşündüklerini çok net ortaya koyuyor. O aradaki farkta çocuk bize diyor ki; "Benimle ilgilenmiyorsun, kim olduğumla, içinde bulunduğum koşullarla ilgilenmiyorsun, merak etmiyorsun ve seçkincisin."

Sergide 42 fotoğraf, 21 hikaye, dokuz da haberleştirilmiş hikaye vardı. Hepsini tek tek okudum, aşağıya seçtiklerimi siz de okuyun isterim. Daha 11 yaşında büyümek zorunda kalmış çocukların hikayeleri bunlar. İçinde ölüm, uyuşturucu, adaletsizlik, şiddet olan hikayeler. Şimdi ne diyeceğiz, 'bu çocuklar biraz daha dindar yetiştirilseydi böyle olmazdı' mı? Peki küçücük bir çocuğun gündelik diline 'çevik kuvvet, panzer, toma 4, akrep' sokan sisteme ne olacak?

Ha bu arada, anket sırasında "Adalet deyince aklınıza ne geliyor" diye de sormuşlar. İstanbul'dakilerin de, Diyarbakır'dakilerin de cevabı aynı: Özgürlük, eşitlik, demokrasi, hak-hukuk, uyum, anadolinde konuşabilmek. Kalbine tekme

HİKAYE 2

Şevin henüz 11 yaşındadır. Dört kişilik ailesiyle Osmaniyeye'de yaşamakta. Ramazan ayında annesi Neriman Hanım sahur için yemek hazırlamaya mutfağa gider. Sofrayı hazırlar. Fakat vaktin daha erken olduğunu fark edip eşi Ali Bey'i uyandırmaz. Kendi de yatağına gider ve uyur. Bir süre sonra Ali Bey uyanıp sofraya doğru gider ve o sırada ezan okunur. Bir anlık öfkeyle eşi Neriman Hanım'ın kalbine tekme atar. Ve Neriman Hanım karnındaki çocuğuyla hayatını kaybeder. Bu olanları duyan (gören) Şevin'in psikolojisi bozulur ve sevgiyi, saygıyı sokakta aramaya başlar. Eroin kullanmaya başlayan Şevin tüm suçun kendisinde, her şeyin onun yüzünden olduğunu sürekli tekrarlar.

Çetelerin çalıştırdığı çocuklar

HABER 8

Artık her köşede çetelerin çalıştırdığı çocuk dilenciler var. Doğu'dan büyük şehirlere gelen çok çocuklu aileler, çocuklarını çetelere veriyor, onlar da dilencilik yaparak çetelere para

kazandırıyor. Bunlar güvenlik güçlerimizin büyük gayretleriyle yakalanıyor ve şehirlerimiz yine nezih görünümüne kavuşuyor.
Isırdım, kolumu kırdı

HİKAYE 8

Ben Abidin, 11 yaşındayım. Dört kardeşiz. Annem Abdiye 32 yaşında. Babam ben doğmadan ölmüş. Allah rahmet eylesin. Ama annem de kanser ilaçlarını almazsa ölecek. Sonra ben yolda kara kara düşünürken bir dilenci gördüm ve önünde tonlarca para vardı. Ben de dileneyim dedim. Hem oradan gelen parayla da karnımızı doyurup anneme ilaçlarımı alırım dedim. Ve ben de dilenmeye başladım. Sonra bir sivil polis geldi, yanımdaki dilenci kaçıp gitti ama maalesef ben kaçamadım yakalandım. Polis bey amcaya ‘Beni bırak benim gerçekten ihtiyacım var, annem hasta ona ilaç almam lazım, bende para yok’ dedim. Polis bey amca bana ‘Sus ulan’ dedi. Ben kaçmak için onun kolunu ısırdım, o da sinirlendi, benim kolumu kırdı ve beni hapse attı.
Ekmeği alıp kaçtım

HİKAYE 5

Ben Dicle, 11 yaşındayım. Kardeşimle mendil satıyoruz. Berfin çok hastalanmıştı bütün paramı onun ilaçlarına verdim ve çok acıkmıştık. Hüseyin bakkala gidip ‘Bir tane ekme alabilir miyim, ama borç olarak. Kardeşim hasta’ dedim. Bunları çok duyduk, paranı getir öyle alırsın’ dedi. Ağlamamak için kendimi zor tuttum ama yine de bir-iki damlacık aktı sonra bir tane ekmele fırladım. Hüseyin Amca da peşinden...
Kendimi televizyonda gördüm

HİKAYE 10

Bir gün sokaktan geliyorduk, önümüzde çocuklar taşlar ve sopalarla sokaklarda polislerle çatıştılar. Polisler çocuklara doğru yürüyünce çocuklar taş ve sopaları onlara fırlattı. Polisler onların peşinden gittiler. Polisler telsizle çelik kuvvet, panzer, toma 4, akrep ve uçaklara haber verdiler. Uçaklar, biber gazı atınca çocukların gözü yandı ve polisler, akrepler, panzerler, toma 4 ve çelik kuvvetlerle çocukları yakaladılar, bazıları binalarda saklandılar. Ben kameraların geldiğini gördüm. Polisleri, akrepleri, toma 4’ü, panzerleri ve çevik kuvvetleri çektiğini gördüm ve kameranın önünde gittim ve beni de çektiler ve
kendimi televizyonda gördüm.

Feryal Saygılıgil

Mesele,

Sayı 63

Suçlu Kim?

1970’li yıllardan itibaren başlayan kapitalizmin neoliberal veçhesiyle birlikte sosyal devlet anlayışı anlamını yitirir. Toplum için tehlikeli/marjinal/istenmeyen grupları ıslah etmek ön plana çıkar. Bu gruplar yani yoksullar, sakatlar, eşcinseller, işsizler, göçmenler, tinerici çocuklar damgalanır; onlardan toplumu korumak, ıslah etmek düzenin bekası için son derece önemlidir. Sosyal devlet anlayışı anlamını yitirip kendini sivil devlete bıraktığından açlığın, yoksulluğun nedeni bireyin kendinde aranır. Bu anlayışa göre yoksul ve aç olması kişinin kendi hatasıdır. Çocuklarımıza da bu yönde terbiye vermemiz, eğitmemiz gerekir. Aksine davranışlar cezasız kalmaz. Hatırlarsak, on üç yaşındaki çocuğa tecavüz edenlerin çocuğun rızasıyla yaptıkları gerekçesiyle en alt sınırdan ceza aldığı Türkiye hukuk sisteminde dört çocuğa baklava çaldıklarından dolayı inanılmaz cezalar verilmişti: 10 Ağustos 1997 gecesi, Gaziantep’te ünlü Güllüoğlu dükkânının kapısını kırarak giren ve baklava ile antepfıstığı çalan dört çocuğa dokuz yıl hapis cezası verilmiş; ancak çocuklardan üçü olay tarihinde 18 yaşından küçük olduğu için cezaları altı yıla indirilmişti. Yine 2001 yılında lise çağındaki üç çocuk aç ve parasız oldukları gerekçesiyle çokokrem, çikolata ve bisküvi çaldıkları için tutuklanmış ve haklarında sekiz yıl hapis cezası istemiyle dava açılmıştır⁴.

Çocukların aç oldukları için hırsızlık yapmaları ve karşılığında inanılmaz cezalar almalarına ilişkin haberler medyada oldukça yer buldu; ancak burada konu haberin öznelince değil, başkaları, “büyükler” tarafından tartışıldı. Sözünü edeceğim serginin öznesi ise çocuklar. Zorunlu göç mağduru çocuklar için “suçlu” olmak neydi, bu durumu nasıl algılıyorlar, nasıl yorumluyorlardı? İstanbul Tophane’deki Tütün Deposu’nda 4–8 Şubat 2012 tarihleri arasında izleme olanağını bulduğumuz “göç, suç, çocuk” konulu “Suçlu muyum? Suçlu muyuz? Suçlular mı?” başlıklı sergisi bu sorulara yanıt arıyordu. Başak Kültür ve Sanat Vakfı ile Diyarbakır’da çocuk ve gençlerle çalışan Çocuklar Aynı Çatının Altında (ÇAÇA) derneğinin birlikte yürüttüğü sekiz aylık projenin faaliyetlerinden biri olan fotoğraf atölyesi çalışmalarının sonucuydu bu sergi. Sergide yer alan fotoğraf ve metinler İstanbul ve Diyarbakır’da 15–18 yaş arası çocuklar tarafından üretilmiş. İstanbul’daki fotoğraflar ve metinler için yürütülen çalışmada iki kişilik gruplar oluşturulmuş. İki çocuktan biri kendi hayatından da esinlenerek yazdığı hikâyeye dair bir kare ve bu hikâyenin kahramanı olarak otoportresini çekmiş; diğer çocuk da çekilen fotoğrafı haberleştirmiş. Diyarbakır’daki grup çalışmasında ise çocuklar kendilerini anlatmaya çekindikleri için yarattıkları karakterle kendi temsillerini yaratmışlar.

Sergide yer alan Hikâyelerden birisi şöyle: “Şevin henüz 11 yaşındadır. Dört kişilik ailesi ile Osmaniye’de yaşamaktadır. Ramazan ayında annesi Neriman Hanım sahur için yemek hazırlamaya mutfağa gider. Sofrayı hazırlar. Fakat vaktin daha erken olduğunu fark edip eşi Ali Bey’i uyandırmaz. Kendi de yatağına gider ve uyur. Bir süre sonra Ali Bey uyanıp sofraya doğru gider ve o sırada ezan okunur. Bir anlık öfkeyle eşi Neriman Hanım’ın kalbine tekme atar. Ve Neriman Hanım karnındaki çocuğuyla hayatını kaybeder. Bu olanları duyan (gören) Şevin’in psikolojisi bozulur ve sevgiyi, saygıyı sokakta aramaya başlar. Eroin kullanmaya başlayan Şevin tüm suçun kendisinde, her şeyin onun yüzünden olduğunu sürekli tekrarlar.

4

Semra Pelek, Milliyet Gazetesi, 20 Ocak 2002.

Haberi ise, “İstanbul/Osmaniye semtinde ıssız bir parkta gece yarısı tek başına dolaşan bir çocuk trafaktaki kişilerin yetkililere haber vermesiyle yetkililere teslim edildi. Teslim edilen gencin bir haftadır sokakta olduğu anlaşıldı. Şevin bir hafta önce Osmaniye’de annesinin babası tarafından öldürülmesiyle sokaklarda yaşamaya başladı. Şevin’in hamile olan annesi Nermin Hanım bir gece sahura geç kalktığı için kocası Ali Bey’in bu duruma kızması üzerine kendisini tekmelemesiyle hayatını kaybetti. Olaydan sonra ağır bir travma geçiren Şevin’in sokaklarda yaşamaya başladığı ve ara sıra da uyuşturucu madde kullanmaya başladığı ortaya çıktı. Kendisini muayene eden doktor Şevin’in ağır bir travma sonucu olaylardan kendisini sorumlu tuttuğunu söyledi.” Başka bir hikaye ise, « Ben Dicle, 11 yaşındayım. Kardeşimle mendil satıyoruz. Berfin çok hastalanmıştı bütün paramı onun ilaçlarına verdim ve çok acıkmıştık. Hüseyin bakkala gidip “Bir tane ekmek alabilir miyim, ama borç olarak. Kardeşim hasta” dedim. Bunları çok duyduk, paranı getir öyle alırsın” dedi. Ağlamamak için kendimi zor tuttum ama yine de bir-iki damlacık aktı sonra bir tane ekmekle fırladım. Hüseyin Amca da peşimden...” Yine başka bir hikâye, “Bir gün sokaktan geliyorduk, önümüzde çocuklar taşlar ve sopalarla sokaklarda polislerle çatıştılar. Polisler çocuklara doğru yürüyünce çocuklar taş ve sopaları onlara fırlattı. Polisler onların peşinden gittiler. Polisler telsizle çelik kuvvet, panzer, toma 4, akrep ve uçaklara haber verdiler. Uçaklar, biber gazı atınca çocukların gözü yandı ve polisler, akrepler, panzerler, toma 4 ve çelik kuvvetlerle çocukları yakaladılar, bazıları binalarda saklandılar. Ben kameraların geldiğini gördüm. Polisleri, akrepleri, toma 4’ü, panzerleri ve çevik kuvvetleri çektiğini gördüm ve kameranın önünde gittim ve beni de çektiler ve kendimi televizyonda gördüm.”

Proje koordinatörlüğünü Sibel Erduman’ın yürüttüğü “Suçlu muyum? Suçlu muyuz? Suçlular mı?” isimli proje çerçevesinde gerçekleştirilen anket çalışmasında ise Diyarbakır ve İstanbul’da toplam 108 çocukla görüşülür. Çocuklara adalet, suç, eşitlik, şiddet vb. kavramları nasıl algıladıklarına yönelik sorular sorulur, çözüme yönelik ipuçları elde edilmeye çalışılır. Ayrıca yaşanan mekân, kullanılan dil, aynı hanede yaşayan kişi sayısı, sosyo-ekonomik duruma yönelik de sorular sorulur. Sonuçlardan birkaçını aktarırsak: “Diyarbakır’daki çocukların kendilerinden büyük olanlar için büyük çocuklar kavramını kullanırlar ve bu grubun en çok şiddeti uygulayanlar arasında olduğunu belirtirler. İstanbul’daki çocuklar bu kavramı kullanmazlar. Diyarbakır’da en çok şiddet uygulayan grup öğretmenlerdir. İstanbul’da erkekler en çok şiddet uygulayanlar arasında belirtilir, Diyarbakır’da çok az görüşmeciler erkekler yanıtı verir. Diyarbakır’da sokakta çalışan çocuk sayısının fazlalığına rağmen, sokakta yaşayan çocuklar yoktur. Yine Diyarbakır’da çocukların ana dilleri Kürtçedir. Diyarbakır’da sokakta çalışmak cinsiyet gözetmez”.

Anket çalışmasında konuşulan çocuklara göre, adalet, eşitlik, insana destek olacak kurumlar, yardımseverlik, nefretin azalması, anadil serbestliği suçun önlenmesi için gerekenlerdir. Hak, adalet, eşitlik ve ahlak kavramları arasında suç sayılan eylemin ne olduğu üzerine düşünmek, “dilencilik, kapkaççılık” yapan, tiner çeken, ekmek çalan, sokakta yaşayan çocukların kendi anlattıkları hikâyelerini dinlemek için çok önemli bir vesile oluşturuyor sergi...

Pınar Ögünç

Radikal

23. Nisan. 2012

23 Nisan Koltuğuna onları oturtsanız ya

Çocukları ciddiye almak cesaret ister. Rolünü ezberlememiş bir çocuğu o koltuğa oturabilir misiniz? Bir TMK mağdurunu mesela?

Saat kaç oldu? Bugünün büyüklerinin birkaç beden ufağı olarak ezberletilmiş cümlelerini sıralamak üzere 20 dakikalığına koltuk sahibi olacak çocuklar yerlerine geçti mi? Yanlarında Meclis başkanı, başbakan, vali büyükleri, niyeyse dokunsanız gülmeye, komikliğe benzer bir şey yapmaya hazır haldeyken flaşlar patladı mı? Çocukları ciddiye almak cesaret ister. Gerçekten duyacaklarınıza hazır olmanız gerekir.

31 Mart günüydü. Sessiz sedasız çok mühim işler yapan **Başak Kültür ve Sanat Vakfı** öncülüğünde çocuk, göç ve suç kavramlarını buluşturan bir panel düzenlendi. O gün biz yetişkinler konuşmacıysak da en iyi konuşmaları panelin paralelindeki ‘Suçlu muyum? Suçlu muyuz? Suçlular mı?’ sergisi için fotoğraf çeken, yazı yazan çocuklar yaptı. Dinleyicilerin çoğu yetişkindi ama sonda en iyi soruları hepsi zorunlu göç mağduru 10’lu yaşlarındaki bu çocuklar sordu.

Gerçek soru bunlar

İsmlere lüzum yok. Mesela biri dedi ki: “Türkiye, Birleşmiş Milletler’in Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni imzalamış. Herkes tarafından kabul edilen ama Türkiye tarafından kabul edilmeyen üç madde var. Neden?”

Bu o kadar net bir soru ki, gelin bu kızı başbakan koltuğuna oturtun. Sorsun bakanlarına 17, 29 ve 30. maddeleri neden kabul etmiyoruz? Bir ara çekincelerimizi kaldıracak gibi umut vermiştik, sonra neden demokratikleşme paketinden çıkarıverdik? Onlar da cevap versin Lozan’dan başlayarak. Çocukların eğitim, ifade özgürlüğü, kültürünü yaşatma ve kendi dilini kullanma haklarını içeren bu maddelere konulan ambargo üzerine kemküm etsinler.

Sonra 10’lu yaşlarını yarılamaş başka bir erkek sordu: “Polisin durup dururken bize vurma hakkı var mıdır?” Bu hiçbir dolambacı olmayan soruya ancak “Yok” diye cevap verebilirsiniz. Berisinde bir de hatırası vardı paylaşıcağı. Aralarında tek Kürt’ün kendisinin olduğu beş kişilik arkadaş grubuyla geziyorlar. Hatta Kürtçe kelimeler öğretiyormuş onlara; dördü de yakın ahbabı. Polisin onlara doğru geldiğini görünce, koşmaya başlıyorlar. “Kaçtım çünkü o zamana kadar bana anlatılanlara göre dövecek sandım” diyor. Beşi yakalanıp da hepsinin kimliğine bakıldığında, aralarından bir tek o dayak yiyor. Karşımızda bir çocuk “Polisin böyle bir hakkı var mı” diye soruyor. Bu soruyu vali koltuğuna oturan bir çocuktan duymaya hazır mısınız?

‘Çocuklarıma selam’

23 Nisan provasını kaçırma korkusunu, “Sonra da giyilebilecek bir kıyafet olsun en azından” diye okul kapısını aşındıran veli endişesini, uygun adım yürütüp çocukları alt tarafı sağdan sola döndürecekken içindeki askeri keşfeden öğretmenleri, en içli şiir okuma yarışmalarını, nisan ayazında titrerken tek iyi şey olarak içimize çektiğimiz taze kesilmiş stat çiminin kokusunu yazabiliyordim bugüne dair. Ama artık 23 Nisan deyince çocukluğu unutturulanlar geliyor önce aklıma. Bebekle oynamaya yaşında evlendirilen küçük kızlar, daha 10’larını görmeden devlet kurşunuyla ölenler, gündüz okuyup gece ‘kaçığa’ çıkarken Heronların üzerini çizdiği çocuklar, nakledildikleri yeni cezaevinin Meclis tarafından ‘süper’ bulunduğu taciz mağdurları, uğradıkları tecavüzde rızası arananlar, yasada yapılan düzenlemeyle serbest bırakılıp 18’ini doldurunca teker teker toplanan TMK mağduru çocuklar...

O panel günü ‘Ben Bir Taşım’ kitabımın yazarı, şu an KCK operasyonu kapsamında tutuklu antropolog, gazeteci Müge Tuzcuoğlu’nun kulağını çınlatmışım. Hem bu kitap için konuştuğu, anlamak istediği 13 Kürt çocuğunun hikâyesi hem de cezaevinden yolladığı güzel mektubu

üzerinden... “Çocuklarıma selamlarımı iletir misiniz?” diyordu sonunda. O panelden sonra ikinci kez, buradan aracılık edeyim selamına.

Emniyet müdürlükleri ‘taş atan çocuklara’ yaklaşmak için onlara muz aldı zamanında, AVM gezdirdi, onlarla maç yaptı, bowlinge götürdü. Birini oturtsanız ya 23 Nisan koltuğuna. Anlatsa ya, dinleseniz, anlasanız ya... Bu âdet de bir işe yarasa.